

PSYKEDEELIKOKEMUKSET VÄLITYSTEN
YHTEENLIITTYMINÄ

Tarkastelussa kokemuskertomukset
toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta

Sosiologia
Turun Yliopisto
Pro gradu -tutkielma
Petteri Koivula
Joulukuu 2017

TURUN YLIOPISTO

Sosiaalitieteiden laitos / yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

KOIVULA, PETTERI: Psykedeelikokemukset välitysten yhteenliittyminä.

Tarkastelussa kokemuskertomukset toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta.

Pro gradu -tutkielma, 73 s.

Sosiologia

Joulukuu 2017

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen psykedeelien käyttötapahtumia käyttökokemuskertomusten pohjalta. Keräsin aineiston kirjoituspyynnön avulla internetfoorumeilta ja Facebook -ryhmistä, joissa käytiin aineiston keräämisen aikaan keskustelua psykedeeleistä. Aineiston tarkastelussa soveltan toimijaverkostoteoreettista (Actor-Network-Theory = ANT) näkökulmaa, jonka kautta tutkittavaa ilmiötä lähestytään inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden välisistä suhteista ja niistä muodostuneista yhteenliittymistä. Yhteiskunta nähdään osana suhteiden verkostoa, selitettävänä ilmiönä, ei kaiken taakse kaartuvana asioiden selittäjänä tai rakenteena. Toiminta nähdään pikemminkin moninaisina *tapahtumina*, joihin vaikuttavat poikkeuksetta moniaineeksiset, ylipaikkaiset ja yliajalliset toimijaverkostot. Lähestyn aihetta vahvasti Bruno Latourin ajattelun kautta, sillä hänen teoksensa *Reassembling the Social* on tietääkseni ainoa jonkinlaista menetelmäopasta muistuttava teos kyseisen tutkimussuuntauksen kentällä. Pohjustan toimijaverkostoteorian esittelyä Michel Serresin yhteiskunta- ja tieteenfilosofialla, josta ANT:n kehittäjät ovat ottaneet paljon vaikutteita. Tutkielman tarkoituksena on kartoittaa aikaisemmin hyvin vähän suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tutkittua psykedeelien käyttöä, sekä tarkastella miltä päihteiden käytön ilmiö näyttää, kun analyysin yksikkönä ovat tapahtumat ja niihin liittyvät suhdeverkostot subjektien sijaan. Analyysini pohjalta kirjoituspyyntöni vastanneiden henkilöiden psykedeelien käyttötapahtumiin vaikuttavat moninaiset ja moniaineeksiset toimijaverkostojen muuttuvat kokoonpanot, eikä toimintaa voida käyttötapahtumissa palauttaa mihinkään yksittäiseen toimijaan, kuten subjektiin, käytettyyn aineeseen tai 'sosiaaliseen kontekstiin'. Tätä tietoa voisi hyödyntää esimerkiksi päihdepoliittisia päätöksiä tehdessä tai päihteiden käytön haittojen vähentämisessä. Konkreettiset käytännön implikaatiot jätän kuitenkin mahdolliseen jatkotutkimukseen, jo siitä syystä, että toimijaverkostojen jäljittäminen ei ulotu tämän tutkielman rajoitusten puitteissa riittävän pitkälle.

Asiasanat: Psykedeelit, kokemuskertomusaineisto, toimijaverkostoteoria, ANT, psykedeelien käyttö tapahtumana, toiminnan moniaineisuus, materiaaliset toimijat

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. HUUMAUSAINEET JA PSYKEDEELIT, ESITTELYÄ JA MÄÄRITTELYÄ	4
3. KOKEMUSKERTOMUSTEN KERÄYS AINEISTOKSI	7
4. TOIMIJAVERKOSTOTEORIA TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	10
4.1 Michel Serresin filosofinen ajattelu ANT:n taustalla	10
4.2 Toimijaverkostoteoria vaihtoehtoisena tutkimussuuntauksena	13
4.2.1 Viisi epävarmuuden lähettä Latourin mukaan	15
4.2.2 Sosiaalisen pitäminen litteänä (kolme liikettä)	22
5. TOIMIJAVERKOSTOJEN JA VÄLITYSSUHTEIDEN JÄLJITTÄMISTÄ PSYKEDEELIKÄYTTÖKOKEMUSKERTOMUKSISTA	28
5.1 Elämän mielekkyyden löytyminen psykedeelikokemukseen yhdistyvistä moninaisista toimijaverkostoista	29
5.2 Pelottava psykedeelikokemus eri paikoista, tapahtumista ja toimijaverkostoista välittyvinä käännöksinä	40
5.3 Psykedeelikokemukset ja niihin valmistautuminen osana elämää eheyttävää toimijaverkostoa	47
5.4 Informaation kierto osana moniaineksista psykedeelikokemusta vakauttavaa toimijaverkostoa	54
5.5 Kehoyhteyden välittyminen ja vaikeiden tunteiden kohtaaminen psykedeelien ja niiden käyttöön valmistautumisen vakauttamissa toimijaverkostoissa	61
6. YHTEENVETO	66
6.1 Käsitteiden ja tutkimuksen performatiivisesta luonteesta	66
6.2 Lopuksi	68
LÄHTEET	
LIITE Kirjoituspyyntö	

1. JOHDANTO

Psykedeelit ovat psykoaktiivisten pähteiden ryhmä, joita ihmiset ovat käyttäneet vuosituhansia, varhaisimpien todisteiden ajoittuen vuosille 3780-3660 ennen ajanlaskun alkua (El Seedi & Smet & Beck & Possnert & Bruhn 2005). Käyttötarkoitukset ovat olleet niin sanotuissa perinteisissä heimoyhteisöissä lähinnä parantamiseen pyrkiviä, rituaalisia ja hengellisiä, mutta välillä myös luovia tai ”viihteellisiä”, ja niiden käyttöä on nykykäsityksen mukaan myös pyritty aina rajoittamaan esimerkiksi sallimalla käyttö vain tietyille yhteisön jäsenille, esimerkiksi kylän vanhimmille tai shamaaneille. (Furst 1976; Rudgley 1993; Partanen 2002). Psykedeeli -sana tulee kreikasta ja tarkoittaa suomeksi mielen ilmentymistä (mind-manifesting). Lester Greenspoon ja Rick Doblin, jotka ovat tutkineet psykedeelisten yhdisteiden terapeuttisia vaikutuksia, kirjoittavat psykedeelien kutsuvan käyttäjän itsensä tutkimiseen (self-exploration) ja itsensä ilmaisemiseen (self-disclosure). (Greenspoon & Doblin 2001, 677.) Jokaisella psykedeelisellä yhdisteellä on omat ominaisvaikutuksensa, vaikka ne kategorisoidaan samaan psykedeelien kategoriaan samojen yhteisten vaikutusten kautta, joita ovat ainakin tajunnantilan ja kognitiivisten toimintojen muuttuminen (emt; Seppälä & Mikkola 2004, 83).

Psykedeelien käyttö kasvoi nopeasti maailmanlaajuisesti 1960-luvulla ja on siitä asti pysynyt suhteellisen laajana ilmiönä. (Krebs & Johanssen 2013, 1). Internet ja anonyymit verkot (myös darknet tai pimeä verkko) toimivat nykyään psykedeelisten aineiden uusina markkinapaikkoina vanhojen rinnalla. Myös jatkuvasti syntetisoituja uusia tutkimuskemikaaleja tai muuntohuumeita (novel psychoactive substances) tulee jatkuvasti markkinoille. Näistä syistä johtuen psykedeelien käyttöä on entistä vaikeampaa rajoittaa, vaikka siihen muun muassa lain, valistuksen ja median kautta edelleen pyritään (Bartlett 2014; Walsh 2011, 59; Salasuo 2004; Partanen 2002). Tutkimusten mukaan psykedeelien käyttö on silti Suomessa edelleen melko marginaalinen ilmiö, ja suurin osa psykedeelien käytöstä jää kertaluonteiseksi kokeiluksi (Seppälä & Mikkola 2004, 83-89; Metso & Winter & Hakkarainen 2012).

Tarkastelen tässä pro gradu -tutkielmassa psykedeelisten yhdisteitä käyttäneiden käyttökokemuksia ja heidän kertomuksiaan niistä. Käytän toimijaverkostoteoreettista (Actor-Network Theory = ANT) lähestymistapaa tutkimusmenetelmänä. Koska aihealue on suomalaisessa sosiologisessa päihdetutkimuksessa lähes kartoittamatonta, jo pelkästään

kyseisiä yhdisteitä käyttäneiden henkilöiden kokemusten tarkastelu itsessään on tärkeää. Yhteiskunnallisesta ja kansanterveydellisestä perspektiivistä katsottuna on oleellista selvittää tarkemmin psykedeelejä käyttäneiden omia kokemuksia osana monipuolista, inhimillistä ja rationaalista päihdepoliittista keskustelua ja päätöksentekoa, sekä haittojen vähentämistä.

Viime vuosituhaten vaihteen jälkeen on tehty lukuisia tutkimuksia, joiden pohjalta eri psykedeeleissä on havaittu potentiaalia muun muassa alkoholismien hoidossa, tupakoinnin lopettamisessa, heroiinin käytön lopettamisessa, sarjoittaisen päänsäryn hoidossa ja psykoterapian apuvälineinä (ks. esim. Krebs & Johansen 2012; Grinspoon & Doblin 2001; McGeeney 2012, 96). Vaikka psykedeelit luokitellaan pääosin erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi esimerkiksi lainsäädännössä ja julkisessa keskustelussa, ne sijoittuvat kuitenkin useissa tällä vuosituhatella tehdyissä tutkimuksissa vähiten vaarallisten päihteiden joukkoon (Nutt & King & Phillips 2010, 1558, 1561; Gable 2004). Näiden tutkimustulosten valossa on kiinnostavaa tarkastella miten käyttäjät itse kertovat käyttökokemuksistaan ja minkälaisia psykedeelien käytön todellisuuksia erilaisten kertomusten kautta muodostetaan.

Aineistoni koostuu kertomuksista, joita keräsin henkilöiltä jotka ovat käyttäneet psykedeelejä jossain elämänsä vaiheessa. Käytin internetiä kirjoituspyynnön levittämiseen, mikä osaltaan johti tutkittavien valikoitumiseen pääosin sellaisten internetyhteisöjen parista, joissa keskustellaan avoimesti psykedeelisistä aineista ja niiden vaikutuksista, yleensä myönteiseen sävyyn. Internetin rooli psykedeelin käytön yhteydessä voi olla merkittävä monesta eri syystä. Ensinnäkin käyttäjät saavat jaettua kertomuksia kokemuksistaan internetin välityksellä muille käyttäjille. Toiseksi internet (ja etenkin 'pimeä verkko') mahdollistaa psykedeelien helpomman saatavuuden. Kolmanneksi internet on hyvin tärkeä tiedon lähde käyttäjille, sillä esimerkiksi mediasta ja valistuksesta saatu tieto on usein vääristynyttä ja virheellistä. (Seppälä & Mikkola 2004; Partanen 2002; Salasuo 2004; Walsh 2011; Bartlett 2014, 101-121.) Internet tarjoaa käyttäjille sekä tieteellisesti tutkittua tietoa huumausaineista, että muiden käyttäjien kokemuksiin perustuvaa tietoa, joka voi olla sekä haittoja tai hyötyjä puolueellisesti korostavaa, että objektiivisuuteen pyrkivää (Seppälä & Mikkola 2004; Walsh 2011).

Taustaoletuksena minulla oli käyttäjäyhteisöjen keskustelufoorumeita selanneena ja esimerkiksi Pauliina Seppälän ja Tomi Mikkolan (2004, 83-89) lyhyen psykedeelien käyttäjistä tehdyn kartoituksen perusteella, että monet psykedeelien käyttäjät tuntevat kuuluvansa useisiin erilaisiin ryhmiin ja ryhmittymiin, joihin tulevat osallisiksi käyttönsä ja

kokemuksiensa jakamisen myötä. Psykedeelikulttuurilla voi ajatella myös olevan oma ideologinen, yhteneväinen ja näkyvä, pysyvä alakulttuurina päihdetutkimuksessa tarkasteltu ideaalityyppinen ilmenemismuotonsa. (Salasuo & Rantala 2002). *Kaikki psykedeelejä käyttäneet eivät siihen tunne kuuluvansa ja haluavat ottaa etäisyyttä siitä, korostaen omaa käyttöönsä henkilökohtaisena projektinaan (Seppälä & Mikkola 2004, 89).* Tämän tutkimuksen fokus ei ole varsinaisessa tutkijoiden määrittelemässä psykedeelikulttuurin ideaalimallissa, vaan toimijaverkostoteoriaa mukailen siinä, millaisista erilaisten toimijoiden välisestä liikkeestä, suhteista, tapahtumista ja suhdeverkostoista psykedeelien käyttöön liittyvät kollektiivit (ks. luku 4) ja moninaiset todellisuudet voivat muodostua, venyä, muuttua, pysyä koossa ja hajota.

Toimijaverkostoteoreettinen lähestymistapa tuntuu toimivan erityisen hyvin menetelmänä juuri psykedeelien käytön ilmiön tarkasteluun, sillä psykedeelit muuttavat hyvin perustavanlaatuisesti käyttäjien kokemusmaailmaa, vaikuttaen muun muassa aivojen välittäjäaineiden ja reseptorien toimintaan, jopa siinä määrin että jotkin kirjottajat kertovat vastauksissaan kiertelemättä juuri psykedeelien toimijuudesta. Näin psykedeelit toimivat hyvänä esimerkkinä toimijaverkostoteorian yhden keskeisimmän perusajatuksen tukena, jossa myös materiaaliset toimijat nostetaan tarkastelussa tasavertaisten toimijoiden asemaan, yhdessä inhimillisten toimijoiden kanssa. (Latour 2005.) Kertojat tuovat esiin psykedeelien lisäksi myös muita ei-inhimillisiä toimijoita, jotka ovat vaikuttaneet heidän käyttökokemuksiinsa. Tätä kautta voimme yrittää ymmärtää mitkä kaikki mahdollisesti aiemmin vähälle tai kokonaan huomiotta jätetyt toimijat (latourlaisesti aktantit, ks. luku 4.2) ja erityisesti niiden muodostamat välitysten (eli toiminnan) ketjut voivat vaikuttaa psykedeelikäyttökokemuksiin tapahtumina, ja millaista on psykedeelien käyttö todellisuuden moninaisuuden (multiplicity, ks. esim. Mol 2002; Latour 2005) näkökulmasta.

Tätä tietoa soveltamalla käytäntöön voi nähdäkseni myös vaikuttaa esimerkiksi haittojen vähentämiseen, esimerkiksi tarkastelemalla minkälaiset tapahtumat ja välitysten ketjut psykedeelejä käyttäneet nimeävät kertomuksissaan haitallisena tai hyödyllisenä koettuun käyttökokemukseen. Koska psykedeelien käyttö on kuitenkin suhteellisen marginaalinen ilmiö Suomessa, ja niiden käytön takia hakeudutaan harvoin terveystalouteen (Metso ym., 2012), olisi kansanterveydellisestä näkökulmasta kannattavampaa keskittyä päihteisiin, jotka liitetään useammin riippuvuuteen ja haitalliseen käyttöön kuin psykedeelit. Toisaalta

psykedeelit ovat kansanterveydellisesti kiinnostava tutkimuksen kohde siitä näkökulmasta, että niiden on havaittu potentiaalisesti vähentävän tai estävän riippuvuuskäyttäytymistä ja muiden päihteiden haitallista käyttöä, sekä kliinisten tutkimusten että anekdoottisten lähteiden pohjalta, tutkimustulosten ollessa kuitenkin toistaiseksi vasta alustavia ja suuntaa antavia (ks. esim. Nichols 2016).

Vaikka psykedeelien käyttö on maailmanlaajuisesti vuosituhansia vanha ilmiö, ja niin sanotussa länsimaisessa kulttuurissakin yli puolen vuosisadan ikäinen, voidaan sitä nähdänsä tutkia myös uutena ilmiönä. Erityisesti 'pimeä verkko', internet, 'muuntohuumeiden' tulo markkinoille ja kasvava ymmärrys maailmasta monimuotoisena ja kompleksisena paikkana tuovat psykedeelien käytön ilmiöön ja sen tutkimukseen uusia ulottuvuuksia. Tämän lisäksi vähäinen aikaisempi sosiologinen tutkimus psykedeelien käytöstä Suomessa tekee siitä otollisen tutkimuskohteen uutena ilmiönä.

2. HUUMAUSAINHEET JA PSYKEDEELIT, ESITTELYÄ JA MÄÄRITTELYÄ

Päihdelääketiede -teoksessa huumausaine määritellään sen perusteella mikä on sen käyttötarkoitus. Aine määritellään huumausaineeksi, jos se on mainittu huumausainesäädöksissä ja sitä käytetään muuhun kuin lääkinnälliseen tarkoitukseen, josta esimerkkejä ovat euforia, stimulaatio, rauhoittaminen tai vierotusoireiden lievittäminen. (Poikolainen 2003, 43.) Antropologi ja uskontotieteilijä Richard Rudgley (1993, 7) toteaa päihteitä käsittelevässä kulttuurihistoriallisessa katsauksessaan, että huume ja huumausaine - käsitteet voivat johtaa kielteisiin mielle yhtymiin. Nils Christie ja Kettil Bruun (1986, 60-63) puolestaan kuvasivat 1980-luvulla huumeita "hyvänä vihollisena", joita on helppo syyttää yhteiskunnallisista ongelmista, joiden todelliset taustat ovat paljon monimutkaisempia, huumeiden ongelmallisen tai haitallisen käytön ollessa vain yksi oire näistä ongelmista. Suurimmalla osalla tunnetuista huumausaineisiin luokitelluista aineista on myös lääketieteellisiä vaikutuksia (Partanen 2002, 21).

Laillisten päihteiden, laittomien huumeiden ja luvallisten lääkkeiden käsitteiden välisen rajan määrittely on siis hyvin häilyvää ja teknistä, minkä voi nähdä olevan lopulta kiinni siitä

kenellä on määrittelyvalta. Jos näistä laittomiksi päihteiksi luokitelluista aineista puhuttaessa olisi tarkoitus siirtyä kohti objektiivisempaa ja arvoneutraalimpaa keskustelua, olisi tarkoituksenmukaista myös käyttää vähemmän arvolutautuneita käsitteitä kuin huumeet tai huumausaineet. Suomalaisessa keskustelussa käsitteet ovat kuitenkin jo niin vakiintuneita, että niitä käytetään yleensä myös sellaisessa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, jossa kyseenalaistetaan huumausaineet demonisoiva puhetapa (ks. esim. Salasuo 2004; Partanen 2002). Myös yhteiskuntatutkimuksessa vakiintuneet käsitteet kuten huumeallot ja huume kulttuuri (ks. esim. Hakkarainen 1992) vaikeuttavat neutraalimman käsitteen käyttämistä. Rudgley (1993) päätyi lopulta englanninkieliseen käsitteeseen ”intoxicants” eli päihdeet tai päihdeaineet.

Pyrin mahdollisuuksien mukaan käyttämään psykedeeli -käsitettä itsenäisesti tai yhdisteet -käsitteen kanssa, ilman arvolutautuneita huume- tai huumausaine -käsitteitä. Kati Kataja on tutkimusryhmineen käyttänyt psykedeelijä itsenäisenä käsitteenä kuvatessaan tähän laittomien päihteiden ryhmään kategorisoituja aineita (Kataja & Väyrynen & Hakkarainen & Kailanto & Karjalainen & Kuussaari & Tigerstedt 2016, 51). Koska psykedeelit eivät aiheuta keskivertokäyttäjälle hallusinaatioita tavallisilla käyttöannoksilla, ja koska hallusinogeenijä käytetään joskus kattokäsitteenä laajemmalle päihteiden kategorialle, johon kuuluvat psykedeelien lisäksi esimerkiksi kannabis, ekstaasi tai dissosiativiset aineet, on psykedeelit huomattavasti aineiden vaikutusta paremmin kuvaava käsite kuin hallusinogeenit (Nichols 2016, 266).

Tunnetuimpia psykedeelisiä yhdisteitä ovat lysergihapon dietyyliamidi eli LSD, useiden erisien sisältämä psilosybiini sekä peyote-kaktuksesta löytyvä meskaliini (Grinspoon & Doblin 2001, 678; Nichols 2016, 268). Myös dimetyylitryptamiini eli DMT, joka käytetään yleensä joko höyrystämällä tai Ayahuasca-juomassa¹ luetellaan yleensä niin sanottuihin klassisiin psykedeelisiin (Nichols 2016, 268). Psykedeelit ovat serotoniinireseptori 5-HT_{2A}-alatyypin agonisteja tai osittaisia agonisteja, eli ne aktivoivat kyseisen reseptorin toimintaa.

---

¹ Koska DMT ei normaalisti imeydy ihmiskehoon suun kautta nautittuna, on tämän Etelä-Amerikassa vuosituhansia nautitun juoman erikoisuus siinä, että siinä on DMT:tä sisältävän *Psychotria viridis* kasvin lehtien lisäksi *Banisteriopsis Caapi* -köynnöskasvia, mikä estää DMT:tä hajottavan maksan erittämän entsyymin monoamiinioksidaasin normaalin toiminnan (Nichols 2016, 268).

Ne vaikuttavat näin aivojen välittäjäaineiden toimintaan ja muokkaavat aivoalueiden välisiä yhteyksiä normaalista poikkeaviksi yleensä useiksi tunteiksi. Jokaisella psykedeelisellä aineella on omat ominaisvaikutuksensa, vaikka ne kategorisoidaan samaan ryhmään vaikutusmekanisminsa perusteella. Niiden yhteisiä vaikutuksia ovat ainakin tajunnantilan ja kognitioiden muuttuminen. Psykedeelien käyttöön voi liittyä muun muassa mystisiä ja hengellisiä kokemuksia sekä ekstaattisia tiloja. (Nichols 2016; Greenspoon & Doblin 2001; Seppälä & Mikkola 2004, 83.)

Teri S. Krebsin ja Pål-Ørjan Johansensin vuonna 2013 julkaistussa väestötutkimuksessa todettiin, että psykedeelit eivät ole itsenäinen riskitekijä mielenterveysongelmissa, joihin ne usein julkisessa keskustelussa yhdistetään. Tutkimuksen otos on 130,152 ihmistä, joista 21,967 ilmoittivat käyttäneensä jossain elämänvaiheessa psykedeelisiä aineita. Yksi tutkimuksen implikaatioista on, että psykedeelit saattavat jopa estää mielenterveysongelmia. (Krebs & Johansen 2013.) Monissa muissa tutkimuksissa on myös saatu alustavia näyttöjä jotka vahvistavat käsitystä siitä, että psykedeelisistä huumausaineista voi mahdollisesti olla hyötyä käyttäjilleen oikeassa ympäristössä ja oikealla annostuksella. Esimerkiksi alkoholismiin voi mahdollisesti saada apua LSD:stä ja muun muassa meskaliinin, psilosybiinin ja LSD:n on havaittu olevan potentiaalisesti hyödyllisiä työkaluja psykoterapiassa (Krebs & Johansen 2012; Grinspoon & Doblin 2001).

Johns Hopkinsin yliopiston psykiatrian professori Roland Griffiths kumppaneineen (Griffiths & Richards & McCann & Jesse 2006, 282) saivat kliinisessä tutkimuksessaan psilosybiinin myönteisistä vaikutuksista lupaavia implikaatioita, mutta kehottavat lukijoitaan siitä huolimatta varovaisuuteen psykedeelien kanssa, sillä myös heidän tarkasti suunnittelemassaan tutkimusympäristössä tutkittavilla oli ajoittaisia pelkotiloja ja vainoharhaisia ajatuksia ollessaan psilosybiinin vaikutuksen alaisina. Tutkimukset kuitenkin viittaavat siihen, että nämä kokemukset ovat lähes poikkeuksetta ohimeneviä vuorokauden sisällä psykedeelien vaikutusten loputtua (emt; Krebs & Johansen 2013, 8; Nichols 2016). Jatkuvasti syntetisoidut ja markkinoille uusina huumausaineina tulevat niin sanotut tutkimuskemikaalit (tai muuntohuumeet) muodostavat aivan omanlaisensa riskiryhmänsä, sillä niitä ei ole ehditty tutkimaan riittävän kauan, että tietoa haittavaikutuksista olisi kertynyt riittävästi. Tämä on johtanut pahimmillaan kuolemantapauksiin myös psykedeelisten tutkimuskemikaalien käytön yhteydessä (ks. esim. Lawn & Barratt & Williams & Horne & Winstock 2014, 781).

Suomessa psykedeelien käyttöä on tutkinut sosiologisesti Pekka Hakkarainen lisensiaatintutkimuksessaan, jossa yhdeksi päihteiden käytön koodiksi Suomessa hän luokitteli psykedeelikoodin. Hakkarainen yhdistää psykedeelisen koodin käyttöön, jossa käytön kautta toteutetaan ”korkeampia tavoitteita”, kuten tajunnan avartamista, itsetunnon lisäämistä ja todellisuuden toisenlaista tarkastelua. (Hakkarainen 1987, 91). Kati Kataja kategorisoi tutkimusryhmineen (Kataja ym. 2016, 51) ’huumeiden sekakäytön’ tarkastelussaan neljä erilaista tarinatyyppeä, joista viihdekäyttö- ja itsetutkiskelukategorioissa psykedeelit olivat yksi käytetyistä päihderyhmistä. Kuten Seppälä ja Mikkola (2004) totesivat kartoituksessaan, psykedeelejä käyttäneet kokevat kuuluvansa useisiin ryhmiin ja ryhmittymiin, ja saattavat joko tehdä aktiivisesti erontekoa itsensä ja ”psykedeelikulttuurin” välille. Vastoin aikaisempia psykedeelien käyttöön liittyviä tutkimuksia, pyrin tarkastelemaan miltä psykedeelien käyttö näyttää, kun otan latourlaisesti tarkastelun kohteeksi psykedeelien käytön moniaineksisena tapahtumana ja siihen liittyvien toimijaverkoston yhteenliittymänä, pitäytyen näin kategorisoimasta psykedeelien käyttöä tai käyttäjiä (ks. luku 4).

3. KOKEMUSKERTOMUSTEN KERÄYS AINEISTOKSI

Keräsin aineiston lähettämällä kirjoituspyynnön (liite) internetin eri keskustelualueille ja Facebook -ryhmiin, joissa keskustellaan psykedeelisistä yhdisteistä ja käyttökokemuksista. Keskustelualueet ovat käyttäjien itse ylläpitämiä, A-klinikkasäätiön Päihdelinkin Sauna - keskustelualuetta lukuun ottamatta, johon piti hakea erikseen tutkimuslupaa kirjoituspyynnön jättämistä varten. Päihdelinkki on palvelu, joka toimii päihteisiin liittyvän tiedon välittämisestä käyttäjille, heidän läheisilleen ja kaikille jotka ovat tästä tiedosta kiinnostuneita. Palvelu on A-klinikkasäätiön tuottamaa ja toimii pääasiassa Suomen terveysjärjestöjen avustuskeskuksen avustuksilla. Päihdelinkissä sijaitseva Sauna - keskustelualueella on ”*huume keskustelua haittojen vähentämisen näkökulmasta*”. (Päihdelinkki.fi.) Vain yksi vastaajista kertoi löytäneensä kirjoituspyynnön Saunasta. Internetin ulkopuolisia psykedeelien käyttäjiä yritin saavuttaa lumipallomenetelmän avulla pyytämällä kirjoituspyynnössä

kertomaan tutkimuksesta eteenpäin. Kaksi vastaajista kertoi kuulleensa tutkimuksesta ystäviltään.

Aineisto sisältää 21 kertomusta. Vastaajat ovat 18-38 vuoden ikäisiä työelämän ulkopuolella tai työ- ja opiskeluelämässä olevia henkilöitä. Kirjoituspyyntö jätettiin vuoden 2015 tammikuun toisella viikolla. Päihdelinkin keskustelufoorumille se jätettiin kuitenkin vasta 10.2. 2015, sillä tutkimusluvan saamisessa meni aikaa. Kirjoituksia otettiin vastaan vuoden 2015 huhtikuun ensimmäiselle viikolle asti. Osa kirjoituksista on enemmän omaelämäkerrallisia kertomuksia, joissa vastaajat kuvaavat yleisluontoisemmin kaikkia psykedeelikokemuksiaan ja niiden vaikutusta elämäänsä. Tämän lisäksi he kertovat yleisemmin asenteistaan ja mielipiteistään psykedeelista ja niiden käytöstä. Näihin omaelämäkertoihin sisältyy välillä myös muiden päihteiden käyttöhistoriaa kuten kannabiskokemuksia. Yksi vastaajista lähetti yleisluontoisemman kokemushistoriansa, jonka oli kirjoittanut alun perin toista pro gradu - tutkielmaa varten, mutta joka vastaa suurilta osin myös minun kirjoituspyyntöni. Osa vastauksista on selkeästi enemmän kokemuskertomuksia, joissa kerrottiin yhdestä tai useammasta kertomuksesta ja näiden vaikutuksista kirjoittajan elämään. Osa kirjoituksista on omaelämäkerrallisten ja kokemuskertomusten yhdistelmiä.

Yksi vastaajista välitti kertomuksensa lisäksi linkkejä eräällä keskustelupalstalla jakamiinsa kertomuksiin käyttökokemuksistaan, jotka sisällytin aineistoon. Koko aineiston lyhyimmät vastaukset ovat hieman yli sivun pituisia ja pisin 40 sivua, jos mukaan lasketaan edellä mainitsemani yhden vastaajan linkittämät keskustelualueen kertomukset. Seuraavaksi pisin vastaus on 10 sivua pitkä. Vastauksista kertyi kaikkiaan 150 Word -sivun mittainen aineisto, ja keskimääräinen vastauksen pituus on noin seitsemän sivua. Psykedeelien käyttöhistoriat ovat vastaajilla hyvin vaihtelevia. Toisilla oli vain kaksi kokemusta psilositybiinisenillä ja toisilla useita satoja kokemuksia kymmenillä eri yhdisteillä.

Tekstiaineiston etuna ovat arkaluonteisen aiheen vuoksi tutkittavien mahdollisuus vastata täysin anonymisti, helpompi lähestyttävyyys ja tutkittavien löytyminen internetin kautta. Koska tutkimuksen painotus on vastaajien omassa henkilökohtaisissa kokemuksissa, ajattelen kertomusten kirjoitusten muodossa toimivan parhaimpana tapana saada käyttäjien kokemuksia esiin, aiheen arkaluonteisuus huomioon ottaen. Kirjoituspyynnön jättämisen pääasiassa käyttäjien ylläpitämille keskustelualueille voi ajatella lisäävän todennäköisyyttä

siihen, että pyyntöön vastattiin motiivina poliittisen agendan edistäminen, mikä voi vaikuttaa vastaajien valikoitumiseen. Tämän vuoksi pyrin rikastuttamaan aineistoa jättämällä yhden kirjoituspyynnön myös A-klinikkasäätiön ylläpitämän Päihdelinkin Sauna - keskustelualueelle. Pyrin selvittämään vastaajien agenda kysymällä taustakysymysten kautta, miksi kirjoituspyyntöön on vastattu.

Tässä mielessä luonnollinen aineisto esimerkiksi piilohavainnoinnin tai internetissä jo olevan tekstin käyttämisen kautta voisi nähdä tuottavan mahdollisesti vähemmän poliittisesti latautunutta aineistoa sen lisäksi, ettei tutkijan vaikutus näkyisi samalla tavalla aineistossa. Koin kuitenkin tutkimuseettisyyden ja avoimuuden olevan etusijalla, etenkin aiheen arkaluonteisuuden vuoksi, ja toisekseen ainakin kaikille avoimille keskustelufoorumeille jo kirjoitetun tekstin voi nähdä olevan myös mahdollisesti poliittisista lähtökohdista kirjoitettua. Tulkittu ja analysoitu aineisto loppuraportin muodossa, täyteen objektiivisuuteen pyrkimisestä huolimatta, ei ole koskaan täysin irrallinen tutkijan ennako-oletuksista ja rajallisesta näkökulmasta, vaikka aineisto olisikin kerätty ilman näkyvää tutkijan vaikutusta.

Rajasin aineiston henkilöihin, joilla on ollut ainakin yksi käyttökokemus psykedeelisiin huumausaineisiin luokiteltujen aineiden kanssa, en niinkään varsinaiseen näkyvään ja ”pysyvään” psykedeelikulttuuriin itsensä mieltäviin. Psykedeelien käyttö tai pähteiden käyttö ylipäänsä ei kuitenkaan ole mielestäni mikään oikeutettu peruste erottaa aineiden käyttäjiä valtakulttuurista tai kategorisoida heitä ryhmiin tutkijoiden tai kenenkään muunkaan ulkopuolisen toimesta, elleivät aineita käyttävät tai käyttäneet eksplisiittisesti itse kyseistä erontekoa tai ryhmämuodostelmaa halua tehdä (ks. luku 4.2.1, ensimmäinen epävarmuus). Näin ollen pyrin itse välttämään yleistyksen ja kategorisointien tekemistä ja tutkimaan nimenomaan psykedeelien käyttöä ilmiönä, todellisuuden moninaisuuden näkökulmasta.

Tutkimuksessani pyrin lähtökohtaisesti selvittämään mahdollisimman monipuolisia psykedeelisten yhdisteiden käyttökokemuksia, sisällyttämällä myös kirjoituspyyntöön maininnan kiinnostuksestani sekä kokemusten kielteisten, että myönteisten vaikutusten kartoittamiseen. Vastausmotiiveja selvitin lisäkysymyksellä ”Miksi vastasit kirjoituspyyntöön?”. Kuten etukäteen oletin, tutkimukseen vastasivat usein sellaiset henkilöt, jotka halusivat vastauksillaan lisätä yleistä tietämystä psykedeeleistä ja osallistua niistä tehtävään tutkimukseen tai edistää sitä. Jotkut vastaajista arvioivat oman laajan kokemuksensa psykedeelien kanssa olevan mahdollisesti hyödyksi tutkimuksen kannalta. Yksi vastaajista

(Eki, K7) halusi kertoa kielteisestä kokemuksestaan juuri sen vuoksi, että oletti lähinnä kokeneempien käyttäjien vastaavan pyyntöni kertoen vain myönteisistä kokemuksistaan. Oletus osui osittain oikeaan kertomusten painotuksen ollessa useimmiten myönteisissä vaikutuksissa, mutta myös kielteinä koetuista hetkistä ja kokonaisista käyttökokemuksista kerrottiin. Lähetin viisi pyyntöä internetin ja sosiaalisen median eri keskustelualueille jotka ovat psykedeelejä käyttävien tai joskus käyttäneiden henkilöiden ylläpitämiä, tai joissa olin kuullut keskusteltavan muun muassa psykedeelisistä yhdisteistä muiden aiheiden lisäksi. Koska kirjoituspyyntö enimmäkseen levisi sellaisten psykedeelejä käyttäneiden henkilöiden keskuudessa, jotka mielellään jakavat kertomuksiaan myös toisilleen, on mahdollista, että vastauksissa korostuivat psykedeelisten yhdisteiden käytön myönteisinä koetut vaikutukset suhteessa kaikkien kyseisiä aineita joskus elämänsä aikana käyttäneiden kirjoon. Psykedeelisten yhdisteiden vaikutukset mahdollisesti erittäin kielteisenä kokeneet henkilöt eivät luultavasti hakeudu kovin aktiivisesti keskustelufoorumeille, joissa yleinen diskurssi on myönteisiä vaikutuksia korostavaa, joskin samalla yleisesti käytön riskit tiedostavaa.

4. TOIMIJAVERKOSTOTEORIA TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

4.1 Michel Serresin filosofinen ajattelu ANT:n taustalla

Ranskassa erittäin tunnettu mutta muualla melko tuntemattomaksi jäänyt filosofi Michel Serres on luonut teksteissään pohjaa ontologialle ja tieteenfilosofialle, johon toimijaverkostoteorian (Action-Network Theory=ANT) kehittäjiksi nostetut Bruno Latour, Michel Callon ja John Law nojaavat omissa teksteissään ja empiirissä tutkimuksissaan. Monet toimijaverkostoteoriassa käytetyt käsitteet kuten kvasiobjekti, käänös ja kollektiivi on omaksuttu Serresiltä. (Pyyhtinen & Lehtonen 2015, 237.) Serresin ajattelu, etenkin hänen lähestymistapansa yhteisöjen logiikkaan, voi antaa paljon virikkeitä 'sosiologisen mielikuvituksen' ja tutkimuksen kehittämiseen (emt., 253-254). Pyrin esittelemään ANT:n kannalta Serresin keskeisimmät ajatukset ja käsitteet tähän alalukuun mahdollisimman tiiviisti. Tämän jälkeen siirryn sosiologisen tutkimuksen ja aineiston tarkasteluni kannalta oleellisempiin, ontologisen ja tieteenfilosofisen ajattelun lisäksi myös vahvemmin empiriaan pohjautuviin lähestymistapoihin, lähinnä Latourin ajattelun kautta.

Serresin ajattelussa yhteisö on yksi keskeisistä teemoista. Hän näkee yhteisöt epämääräisinä ja liikkuvina. Yhteiskunnan sijaan Serres käyttää kollektiivi-käsitettä, sillä hänen mukaansa ei ole olemassa mitään suhteiden tuolla puolella olevaa substanssia, yhteisöä sinänsä, vaan ainoastaan suhteissa, muutoksissa ja eroissa rakentuvia kokoonpanoja eli *kollektiiveja*. Serres ajattelee, että yhdessäolomme on aina riippuvainen aineellisesta ympäristöstämme. Serresin kollektiivi rakentuu suhteissa, eroissa ja muutoksissa. Se on verkostomainen ja toisiinsa yhdistyvien pisteiden välissä. Toisin sanoen kollektiivi on siis muutoksenalainen, aaltoileva ja virtaava. Yksilöiden ja kollektiivin suhdetta Serres kuvaa dynaamisena, se mitä jaamme eli mitä 'me' olemme, on subjektiuden aaltoilevaa liikettä. Vain kollektiivin suhteissa yksilöltä toiselle kiertävät ominaisuudet määrittävät subjektiuden eli 'minän'. (Serres 2007; Pyyhtinen & Lehtonen 2015, 237-241, 244.)

Serres pitää *objektia* tärkeänä kollektiivin muodostajana. Hänen mukaansa ihmisuus alkaa nimenomaan esineistä, objekteista, kun taas esimerkiksi eläimillä ei ole kollektiiveja rakentavia esineitä. Ihmisen yhdessäolon määrittää juuri esineen ilmaantuminen. Esineet nähdään yleisesti yhteiskunta- ja ihmistieteissä ikään kuin yhteiskuntaa määrittävien suhdeverkostojen ulkopuolella, vaikka Serresin mukaan juuri objekti konstituoii kollektiivin. Se kerää yksilöt yhteen. Tärkeä suhteita ja niistä muodostuvia yhteenliittymiä määrittävä käsite Serresin ajattelussa on *kvasiobjekti*. Yhteisössä kiertävä elementti eli kvasiobjekti on aina edellytyksenä kollektiivin syntyyn, toisien sanoen kvasiobjektin kierto rakentaa ryhmän. Objektit eivät ole suhteistamme ja yhteisöistämme erillisiä, siitä etuliite "kvasi", objektit ovat "kvasi-meitä". Serres käyttää palloa esimerkkinä kvasiobjektista. Pallolla ei ole merkitystä ennen kuin sitä pelataan, vasta pelatessa se muuttuu kiertäväksi kvasiobjektiksi, joka merkitsee subjektin. Kun palloa, eli kvasiobjektia syötetään pelaajalta toiselle, se muodostaa näin kollektiivin ympärilleen. Serres näkee objektit myös kollektiivin vakauttajana. Kollektiivit eivät pysyisi kasassa ilman kvasiobjekteja ja niiden kiertoa. Ilman pallon kiertoa pelaajalta toiselle ei olisi peliä, pelaajien välille muodostuvaa kollektiivia. (Serres & Latour 1995, 163-166; Serres 2007, 225-226 234; Pyyhtinen & Lehtonen 2015.)

Serres puhuu *käännöksestä (translation)*, kun mikä tahansa tieto välittyy eteenpäin. Tiedon välittyminen ei ole mahdollista ilman *häiriötä, kohinaa (noise, static)*. Mutta aina kun informaatio tulee välittyneeksi häiriön kautta, se muuttaa muotoaan, eikä näin tule koskaan

välittyneeksi alkuperäisessä muodossaan. Ilman häiriötä ei ole siis informaation välittymistä, ja välitys sisältää aina käännöksen, kun informaatio välittyy häiriön kanssa. (Serres 2007.)

Serresin yhteiskunta- ja tieteenfilosofia ei ole varsinaisesti sellaisenaan sovellettavissa empiiriseen sosiologiseen tutkimukseen. Se antaa kuitenkin uusia ja käyttökelpoisia ajatuksia ja inspiraatiota maailman tarkasteluun jatkuvasti muutoksenalaisena, moninaisena sekä (kvasi)subjektien ja erityisesti (kvasi)objektien välisen kierron kautta muodostuvana yhdessäolona. Yhdessäolona joka tapahtuu nimenomaan suhteissa, välityksissä ja käännöksissä, A:n ja B:n välissä, jolloin A ja B:kin voidaan nähdä pikemminkin dynaamisina suhteiden välisinä yhteenliittyminä kuin staattisina olioina (Pyyhtinen & Lehtonen 2015; Serres 2007). Sosiologisesti tämä voi tarkoittaa ei-inhimillisten toimijoiden, ilmiöiden moniaineksisuuden, -paikkaisuuden, ja -aikaisuuden sekä muiden tieteenalojen vakavasti ottamista analyysissäni, jossa tarkastelen psykedeelien käytön ilmiötä, joka saa erilaisia moninaisia merkityksiä eri todellisuuksissa; paikoissa, tiloissa ja ajoissa.

Psykedeelit voidaan nähdä yhtenä esimerkkinä kvasiobjekteista, jotka kierrollaan muodostavat kollektiivin, yhdessä ihmisten välisissä suhteissa. Ajattelen tässä yhteydessä latourlaisesti kollektiiveja olevan maailmassamme monia (Pyyhtinen 2015, 272-273).

Psykedeelit ovat vain yksi esimerkki monista aineistoni kertomuksissa esiintyvistä kvasiobjekteista. Ne ovat 5-HT_{2A}-serotoniinireseptorin alatyypin agonisteja, jotka vaikuttavat muun muassa aivojen välittäjäaineiden toimintaan ja muokkaavat aivoalueiden välisiä yhteyksiä 'normaalista' poikkeavaksi yleensä useiksi tunneiksi (Nichols 2016). Ne ottavat aineistoni kertomuksissa kokemuksen haltuun, ne kommunikoivat käyttäjien kanssa ja antavat heille elämänohjeita, aiheuttavat unettomuutta, vatsakramppeja, elämyksellisiä visuaalisia kokemuksia, pelkotiloja, ahdistuskohtauksia, euforiaa ja egon hajoamisen kokemuksia.

Psykedeelit ovat poliittisen päätöksen ja debatin kohteena ja niiden terapeuttisia ja lääketieteellisiä sovelluksia tutkitaan jatkuvasti kasvavalla kiinnostuksella. Ilman psykedeeljä ei olisi niiden käyttöä, valmistusta ja myyntiä koskevia kieltoja tai laillistamiseen liittyviä debatteja eikä lehdissä julkaistavia aivokuvia, joissa aivoalueiden väliset yhteydet ovat muuttuneet ainutkertaisella tavalla psykedeelien vaikutuksen alaisena. Psykedeelit ja niiden moninaisuus tuovat yhteen aineita käyttäneitä tai sulkevat ulos heitä, jotka eivät halua tulla liitetyksi stereotypioihin, tai kokevat eroavansa muista psykedeeljä käyttäneistä. Ne keräävät kiertävinä kvasiobjekteina yhdessä muiden kvasiobjektien kanssa

ihmisiä ja ei-ihmisiä yhteen ja vakauttavat kiertonsa kautta näitä yhteenliittymiä erilaisiksi kollektiiveiksi, kuten erilaisiksi käyttäjien (käyttämisen) kollektiiveiksi, psykedeelitutkimuksen kollektiiveiksi ja käytön tuomitsevien kollektiiveiksi, jotka ovat kaikki samaan aikaan jatkuvassa vaarassa sortua. Psykedeelien kierron voi siis nähdä erilaisten siihen liittyvien kollektiivi(e)n muodostumisen taustalla. Psykedeeli ei ole psykedeeli ennen sen löytymistä ja/tai syntetisoimista ja käyttämistä, eikä ilman siihen kytkeytyneitä moninaisia merkityksiä eri ajoissa, tiloissa ja paikoissa – mutta ei myöskään ilman sen kemiallista rakennetta ja ominaisuuksia tai neurobiologisia vaikutuksia.

4.2 Toimijaverkostoteoria vaihtoehtoisena tutkimussuuntauksena

Tieteen ja teknologian tutkimuksesta 70- ja 80-luvun taitteessa alkunsa saanut toimijaverkostoteoreettinen (ANT) näkökulma tuo elementtejä Serresin yhteiskunta- ja tieteenfilosofisesta ajattelusta lähemmäs käytännön tutkimusta ja empiriaa. Bruno Latourin mukaan tieteenfilosofisia pulmia ja kysymyksiä tulee lähestyä erityisesti empirian kautta. (Latour 1999a.) Toimijaverkostoteoria voi käsitteenä olla harhaanjohtava erityisesti kahdesta syystä. Ensinnäkin siinä tarkoitetaan verkostolla lähinnä työkalua, jonka avulla voidaan hahmottaa tutkittavaa maisemaa; ANT:n verkostot ovat liikkuvia, kvasiobjektien liikkeessä ja muutoksessa venyviä yhteenliittymiä (Latour 2005, 131-132). Toisekseen kyseessä on pikemminkin tutkimussuuntaus tai lähestymistapa kuin teoria (Kullman & Pyyhtinen 2015, 109).

Edellisessä alaluvussa kuvaamani psykedeelien kierto ja kollektiivien muodostuminen on toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta empiirisesti heikkoa ja kestämatöntä. Kuvaus saattaa kuvata osuvasti jo olemassa olevia yhteenliittymiä sen tiedon perusteella, mitä meillä jo on esimerkiksi 'psykedeelisen liikkeen' syntymisestä 1960-luvulla, mutta se ei varsinaisesti kerro mitään siitä, miten kuvaamani kollektiivit ovat varsinaisesti muodostuneet, minkälaisista lukuisista välityksistä, käänöksistä, suhteista ja toimijoista ne ovat rakentuneet.

Jos haluamme ymmärtää, miten jokin osa yhdessäolostamme muodostuu päihteiden käytön ilmiön ympärille, tarvitsemme uudenlaista lähestymistapaa sosiaalisen jäljittämiseen, kun tarkastelemme ilmiöiden rakentumista ja syntymistä. Sen sijaan että selitämme sosiaalisia ilmiöitä 'sosiaalisella' itsellään, kehystämällä ja asettamalla ne etukäteen mittakaavoihin,

Latourin mielestä empiirisesti heikkojen sosiaaliteorioiden kautta, meidän tulee jäljittää sosiaalista sitä muodostavista suhteista, *'assosiaatioista'* (*yhdistymisistä*) ja toiminnasta (Latour 2005). Toiminta voidaan nähdä latourlaisesti solmukohtana, jossa useat yllättävät toimijat kokoontuvat. Näitä toimijoita voivat olla myös sosiologien tekemät kehystämiset eli *panoraamat*². Kaikki kyseiset solmukohdat pitää purkaa hitaasti *välittäjien* (*mediators*) jättämiä jälkiä seuraamalla (emt., 43-44; 183-190).

Emme voi tietää mistä sosiaalinen rakentuu, jos emme kiinnitä tarpeeksi huomiota kaikkiin toimijoihin jotka vaikuttavat ihmisten toimintaan. 'Yhteiskunta'³ ei ole kaiken ylle kaartuva salaperäinen rakenne tai konteksti mikä ohjaa toimijoiden toimintaa. Siispä myös ei-inhimilliset toimijat pitää nostaa tasavertaisen tarkastelun kohteeksi inhimillisten toimijoiden rinnalle. Toimijoita kaikissa muodoissaan ja niiden välissä muodostuneita monimutkaisia suhteita kutsutaan toimijaverkostoteoriassa esimerkiksi aktanteiksi, välittäjiksi, välityksiksi, käänöksiksi ja käännösten ketjuiksi. (Latour 2005.) Edellä listattuja käsitteitä käytetään toimijaverkostoteoreettisessa tutkimuskirjallisuudessa usein synonyyminomaisesti, sillä tarkastelun kohteena on kausaaliteettien ja pysyvien ominaisuuksien omaavien objektien sijaan se, mitä tapahtuu toimijoiden välissä ja miten toimijoiden toisilleen välittämät moniaineeksiset suhdeverkostot ovat jatkuvassa liikkeessä ja muutoksessa vaikuttaen alati toisiinsa. Aktantti ei ole aktantti ilman välitystä ja välityssuhteiden moniaineeksista verkostoa, välityksessä tapahtuvaa käännöstä tai lukuisten käännösten muodostamia ketjuja.

Ei-inhimillisten toimijoiden mukaan ottaminen välityssuhteiden seuraamiseen tuo näkökulman psykedeelien tutkimukseen, jota aikaisemmin ei liene psykedeelisiin liittyvässä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetty. Vaikka fokukseni on tässä kyseisessä asetelmassa psykedeelien käytön ilmiössä, tai pikemminkin tapahtumissa, joihin liittyy psykedeelien käyttöä, voidaan ajatusta soveltaa myös muuhun päihdetutkimukseen. Tärkeää on kuitenkin samaan aikaan muistaa, että tässä asetelmassa psykedeelit ovat ilmiselviä ei-inhimillisiä toimijoita, joiden seuraaminen ei ainakaan pelkästään kerro vielä kovin paljon esimerkiksi psykedeelien käytön ympärille muodostuvista kollektiiveista. Latour peräänkuuluttaa lyhytnäköistä ja vaivalloista, kaikkien yhdessä olemiseen vaikuttavien aktanttien seuraamista niin pitkälle kuin mahdollista. Tästä näkökulmasta monet 'pieninä' ja

---

² ks. s. 24

³ Latour preferoi Serresin tapaan yhteiskunnan käsitteen sijaan kollektiivi -käsitettä, (ks. Latour 2005, s.74-75).

merkityksettöminä pidetyt toimijat, jotka jäävät yleensä sosiologisen tarkastelun ulkopuolelle, voivat olla hyvin merkittäviä toiminnan kannalta, kun taas yleensä perinteisesti suuren selitysarvon saaneiden toimijoiden huomataan olevan huomattavasti pienemmässä asemassa toiminnan muodostumisessa, kuin mitä on aikaisemmin ajateltu. (Latour 2005.)

Kvasiobjektit ja niiden muodostamat kollektiivit ovat ”*nestemäisiä*” (*fluid*) ja dynaamisia, aina suhteissa muodostuneita. Siispä tarkastelun kohteena ovat ANT:ssa nimenomaan suhteet, välitykset ja käännösten ketjut. Kun valitaan syy-seuraussuhteen seuraamisen sijaan välitysten jättämien jälkien seuraaminen, nähdään mitä tapahtuu ja mitä aktantteja tulee esiin A:n ja B:n välissä. Kun jälkiä on seurattu tarpeeksi pitkälle, voidaan nähdä millaisia kokoonpanoja ja yhteenliittymiä kvasiobjektit keräävät hetkellisesti yhteen, kunnes ne jälleen venyvät, muuttuvat ja hajoavat. (Latour 2005.)

4.2.1 Viisi epävarmuuden lähdettä Latourin mukaan

Latourin mukaan ristiriidat, epävarmuudet, epäroinnit ja hämmennykset tulisi ottaa sosiologian perustaksi. Kun hyväksymme epävarmuudet, ja tunnistamme sekä huomioimme niiden tuomat vaikeudet tutkimuksen teossa, pääsemme lähemmäs sitä kollektiivien maailmaa, joka muodostuu ihmisten ja ei-ihmisten välillä tapahtuvassa välitysten virrassa, sen sijaan että selitämme ilmiöitä ’sosiaalisella aineella’. Toimijaverkostoteoreettisen tutkimuksen edetessä törmäämme jatkuvasti viiteen toistaan seuraavaan epävarmuuden tyyppiin, jotka hidastavat, keskeyttävät, sekoittavat ja häiritsevät tutkimuksen tekoa. ANT-tutkijan tulee Latouria mukailleen kantaa säntillisesti näiden epävarmuuksien tuomaa taakkaa mukanaan, välttää mutkien oikomista sosiaalisella selittämisen kautta ja tutkia jokainen vastaantuleva yhteys ja epävarmuuksien jälkeen jättämä jälki yksityiskohtaisesti. (Latour 2005, 21-25, 47).

Latour nimeää ensimmäiseksi epävarmuuden lähteeksi ajatuksen siitä, että *ei ole olemassa ryhmää, on vain ryhmämuodostelma*. Tämän epävarmuuden kautta meidän tulee hyväksyä, että ei ole olemassa mitään staattisia ryhmiä (kuten psykedeelien käyttökulttuuria), vaan että ryhmiä rakennetaan, puretaan ja muutetaan jatkuvasti muun muassa ’ryhmien’ jäsenten, ’informanttien’, toimittajien, poliitikkojen ja tutkijoiden toimesta. Ryhmien sijaan on siis olemassa vain jatkuvasti performoituja ryhmämuodostelmia. (Latour 2005, 27-37, 63).

Toimijaverkostoteorian näkökulmasta ihmisten muodostamia kokoonpanoja tulee tarkastella

tapahtumien, välitysten ja välitysten muodostamien sidosten erilaisten vahvuuksien kautta, ryhmiin ja kategorioihin pakottamisen sijaan.

Latour pitää toimintaa solmukohtana jossa useat yllättävät toimijuudet (toimijat) kokoontuvat ja jotka pitää hitaasti purkaa. *Toiminta on saavutettu* (toinen epävarmuuden lähde) – mutta ei 'sosiaalisen voiman', vaan epävarmuuksien ja yllättävien tapahtumien ja toimijoiden kautta. (Latour 2005, 43-45.) Toiminta näyttäytyy toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta enemmän kompleksisina ja moninaisina *tapahtumina*, kuin selkeänä ja jäsentyneenä, sosiaalisella voimalla selitettävissä olevana toimintana. *Toimija (actor)* ei ole Latourille toiminnan lähde vaan moninaisten aineiden laaja kokoelma, jonka toiminta on aina monien muiden toimijoiden aikaansaamaa (emt., 46).

Latour preferoi toimija (actor) -käsitteen sijaan kirjallisuustieteestä, A.J. Greimasilta, omaksumaansa *aktantti (actant)* -käsitettä (Greimas 1980, 195-208). Aktantti ei rajaa toimijuutta inhimillisiin toimijoihin, ja se korostaa toimijoiden linkittymistä toisiinsa. Koska inhimilliset toimijat lukevat kirjallisuutta ja katsovat TV:tä, ja kuvaavat toimijoiden maailmaa narratiivien kautta, tulisi myös sosiologien oppia kuvaamaan toimijoiden maailman rikkautta, omaksuen narratiivitutkimukselta liikkumisen vapautta, sen sijaan että rajaamme tarkastelun vain ennalta määrättyihin 'sosiaalisiin toimijoihin'. (Latour 2005, 53-55.) Jos hyväksymme tämän toisen epävarmuuden ja seuraamme *välitysten ketjuja (contactions of mediators)* syy-seuraussuhteiden sijaan, kohtaamme yllättäviä tilanteita joissa välittäjät saavat muut välittäjät tekemään asioita. Sen sijaan että pyrimme ennustamaan B:n A:sta, voimme nähdä mitä tapahtuu ja mitä moninaisia aktantteja tulee esiin A:n ja B:n välissä, kun seuraamme välittäjiä ja niiden jättämiä jälkiä. (Latour 2005, 58-62.)

Kolmanneksi epävarmuuden lähteeksi Latour esittää, että *myös objekteilla on toimijuus*. Hän myöntää, että sosiologien perinteisesti esiin nostamat vallan epäsymmetriat ja epätasa-arvoisuus ovat toki olemassa. Merkittävä ero perinteisen sosiaalisen sosiologian ja Latourin assosiaatioiden ('yhdistymisien') sosiologiaksi nimeämän tutkimussuuntauksen välillä on kuitenkin siinä, että assosiaatioiden sosiologian mukaan vallan epäsymmetriat, epätasa-arvoisuus ja hierarkiat eivät voi rakentua vain Émile Durkheimin sosiologisesta ajattelusta lähtöisin olevasta sosiaalisesta aineesta (esim. Durkheim 1980). Jos haluamme ymmärtää kuinka valtasuhteet, resurssien epätasainen jakautuminen ja eriarvoisuus rakentuvat, meidän

tulee ottaa mukaan tarkasteluun kaikki mahdolliset toimijat, jotka osaltaan saavat aikaan toimintaa. (Latour 2005, 63-64)

Sosiaalinen on perinteisesti ymmärretty sosiologiassa kahdella toisistaan poikkeavalla tavalla. Ensinnäkin sillä on tarkoitettu kasvokkain tapahtuvaa, paikallista ja dynaamista vuorovaikutusta. Toisekseen sillä on tarkoitettu jotain määrättyä voimaa, joka selittää tuon väliaikaisen kasvokkaisen vuorovaikutuksen kestävyyttä ja kauaskantoisuutta. Sosiaalinen voi Latourin mukaan nimetä kasvokkaisen vuorovaikutuksen ilmiötä, mutta se ei tarjoa minkäänlaista perustelua sille sosiaaliselle voimalle, jolla durkheimlaisen sosiaalisen sosiologian lähtökohdista tuota vuorovaikutuksen ilmiötä selitetään. Sosiaalinen on tässä mielessä vain tautologia, joka ei tarjoa minkäänlaista todennettavissa olevaa selitysvoimaa durkheimlaiselle 'sosiaaliselle ainekselle'. (Durkheim 1980.) Assosiaatioiden sosiologian näkökulmasta sosiaalinen ei määritä mitään todellisuuden osa-aluetta tai jotain määriteltyä asiaa. Sen sijaan sosiaalinen toimii nimenä sille liikkeelle, siirtymälle, muodonmuutokselle ja käännökselle, jota assosiaatioiden sosiologit seuraavat. Kun *oliot (entities)*, jotka on normaalisti jätetty sosiologisen tarkastelun ulkopuolelle, kerääntyvät hetkeksi yhteen, ne muodostavat sidoksia joista muodostuu aiemmin tuntemattomaksi jääneitä muotoja. (Latour 2005, 64-65.) Hyväksymällä toimijat, jotka on aikaisemmin suljettu ulos sosiaalisella selittämisen kautta, mukaan tarkasteluun, emme rajoita käsitystämme maailmasta vain kasvokkaiseen vuorovaikutukseen, mikä on vain pieni osa kaikista niistä sidoksista, joista maailmamme rakentuu. Toisekseen voimme näin yrittää irrottautua sosiaalisen aineen tai sidoksen selitysvoimasta, mikä on Latourin mukaan *parhaimmillaan vain kätevä oikotie ja pahimmillaan tautologia*. (Emt., 64-69.)

Vaikka objektit otetaan mukaan tasavertaisiksi toimijoiksi inhimillisten toimijoiden rinnalle, se ei tarkoita sitä, että toiminnan suunta jotenkin kääntyisi niin että objektit määrittäisivät toimintaa, tai tekisivät asioita ihmisten sijasta. Sillä ei myöskään tarkoiteta sitä, että ei-ihmisten toiminta olisi intentionaalista ihmisten tavoin. Latour korostaakin, että on tärkeää pitää mielessä ANT:n keskeinen toiminnan teoria siitä, että joku asia saa toisen tekemään asioita. Esineet voivat valtuuttaa, antaa luvan, rohkaista, ehdottaa, vaikuttaa, estää, tehdä mahdolliseksi, kieltää ja niin edelleen. Jos haluamme ymmärtää ihmisten toimintaa, meidän tulee seurata aktantteja, materiaalistien ja inhimillisten toimijoiden *yhteen kokoontumista*.

Latourin mukaan objektit auttavat sosiaalisten yhteyksien seuraamisessa vain ohimenevän hetken ajan ja ei-ihmiset tuleekin huomioida vain, kun ne on käännetty yhteismitallisiksi sosiaalisten siteiden kanssa. Samalla tulee hyväksyä, että hetkeä myöhemmin ne ovat perustuvanlaatuisesti yhteismitattomia. (Latour 2005., 70-79.)

Ei-ihmiset saattavat hävitä nopeasti tarkastelun piiristä tai niitä voi olla ylipäänsä vaikea huomata. Latourin mukaan tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö niitä olisi havaittavissa, tarvitsemme ainoastaan uudenlaisia tapoja saada ne näkyviksi. (Latour 2005, 79-82.)

Psykedeelikkokemuskertomuksissa tuntuu näyttäytyvän toimijoiden ja tapahtumien maailma, jossa inhimilliset ja ei-inhimilliset toimijat selvästi sotkeutuvat keskenään, ja joiden jättämiä jälkiä voi seurata aineistotyypin ja opintonäytetyön pituuden asettamissa rajoissa jonkin matkaa. Vaikka en pysty jäljittämään aktantteja näiden rajoitusten puitteissa kovinkaan pitkälle, voin kuitenkin testata toimijaverkostoteorian asettamia epävarmuuden lähteitä kokemuskertomusten valossa. Minkälaisena toiminta tai tapahtumat näyttäytyvät, kun huomioin sekä kertojat tasavertaisina havainnoitsijoina, että heidän nimeämänsä ei-inhimilliset ja inhimilliset aktantit tasavertaisina toimijoina.

Neljänneksi epävarmuuden lähteeksi Latour nimeää vaikeasti suomennettavan epävarmuuden, *tosiasiat (matters of fact) vastaan kiinnostuksen kohteet (matters of concern)*. Tämä epävarmuuden lähde sai hänen mukaansa alkunsa toimijaverkostoteorian alkuajoilta, kun tieteen ja teknologian tutkijat yrittivät selittää luonnontieteitä sosiaalisena konstruktiona, ja kohtasivat ennen näkemätöntä vastarintaa. Kyseinen vastarinta ja sen ottaminen tosissaan sai pienen osan tieteen ja teknologian tutkijoista kyseenalaistamaan 'sosiaalisen aineen' selitysvoimaa, mikä sai heidät pohtimaan uudestaan sosiologiansa taustalla olevaa ontologiaa. (Latour 2005, 88-99.)

Toimijaverkostoteorian kehittäjille muodostui ajatus, että asiat *rakentuvat* aina inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden yhteenliittymissä, ja he halusivat antaa näin käsitteelle 'konstruktio' uuden merkityksen. Konstruktio oli kuitenkin jo muodostunut sosiologien suusta kuultuna lähes synonyymiksi sosiaalisen konstruktion kanssa. Latourin mukaan pelkällä sosiaalisella selittäminen on yhtä epäloogista ja dekonstruoivaa kuin puhtaasti 'luonnolla' selittäminen. Toisin sanoen kahtiajako luontoon ja ihmiseen performoi maailmaa, jossa ilmiöitä tutkiva pakotetaan valitsemaan puhtaasti *faktan* ("luonnollisen tosiasian") tai

keksityn (sosiaalisesti konstruoidun) välillä, joista kumpikaan näkökulma ei kuvaa onnistuneesti todellisuutta. (Latour 2005, 88-91.) Tieteen ja teknologian tutkimuksen kohtaama vastarinta luonnontieteilijöiden toimesta ja vastarinnan vakavasti ottaminen osoitti sosiaalisen aineen epäonnistumisen tutkimansa ilmiön selittäjänä. Niinpä tämä havainto tulee Latourin mielestä ulottaa myös muuhun yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Samalla tulee kuitenkin myös muistaa, että tosiasioiden (matters of fact) vapauttaminen luonnosta on yhtä tärkeää kuin objektien ja asioiden vapauttaminen yhteiskunnalla selittämisestä. (Emt., 99-109.)

Lähtökohtana toimijaverkostoteoriassa toimijoiden seuraamiselle on toimijoiden potentiaalissa saada muut toimijat tekemään asioita, ja näin tarkastelun kohteena on välitysten ketjuuntuminen. Serresiltä omaksuttu käsite *käännös (translation)* kuvaa sitä mitä tapahtuu, kun seuraamme välityksiä, kun kuvaamme suhdetta, jossa kausaaliteetin siirtymisen sijaan kaksi välittäjää esiintyy yhdessä. Käännös voidaan nähdä Serresin mukailleen tapahtumaksi, jossa puhtaan kausaaliteetin sijaan välityksessä siirtyvä informaatio *kääntyy* poikkeukseksi, se on aina muutoksenalainen ja kaksisuuntainen. Millaisia ja minkä vahvuisia moninaisia sidoksia aktanttien välille muodostuu käännöksen kautta? Kun siirrymme tosiasioista (matters of fact) kiinnostuksen kohteisiin (matters of concern), tarkastelemamme voimat (agencies) näyttävät enemmänkin yhteenliittyminä (gatherings) kuin objekteina (objects). Latour esittääkin assosiaatioiden sosiologian tavoitteen sijaitsevan tarkemmin välittäjien välisissä käännöksissä, jotka voivat saada aikaan jäljitettävissä olevia yhdistymisiä (associations). Toisin sanoen sosiaalinen pitää selittää, sosiaalisella selittämisen sijaan. Koska tosiasiat ovat toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta aina kvasiobjektien kierrossa rakentuneita (ja hajonneita, uudelleenrakentuneita, muokkautuneita, ja niin edelleen), tulisi kiinnostuksen olla tosiasioiden sijaan siinä, miten nämä tosiasiat rakentuvat, eli välityksissä, ja käännösten kautta tapahtuvissa yhteenliittymissä. (Latour 2005, 106-114.)

Samaan tapaan kuin sosiaalisesta sisällytetään assosiaatiot ja hylätään sosiaalinen aine, tulisi 'luonnosta' sisällyttää todellisuuden käyttöönotto (deployment of reality) ja hylätä ennenaikainen asioiden yhdistäminen tosiasioiksi. Latour käyttää yhtenä esimerkkinä siittiöitä, jotka kuvattiin aikaisemmin kehitysфизиologiassa ”jääräpäisinä pieninä machoina jotka uivat voimakkaasti kohti voimatonta munasolua” mutta jotka ovat sittemmin muuttuneet munasolun houkuttelemiksi, värväämiksi ja viettelemiksi, siihen pisteeseen asti, että nykyisen

käsityksen mukaan munasolut pystyvät erottelemaan hyvän sperman huonosta. Hän ei kuitenkaan ajattele tämän asioiden *moninaisuuden* (*multiplicity*) tarkoittavan, että tieteentekijät eivät tietäisi mitä he tekevät, tai että heidän tutkimustuloksensa olisi fiktiota. Tämä ainoastaan havainnollistaa sitä, miten ”luonnollisten tosiasioiden” enneaikainen yhdistäminen todellisuuteen, yhtenäisyyteen ja kiistattomuuteen tuo esiin todellisuuksia, jotka ovat kiistanalaisia ja muuttuvia. Moninaisuudella ei tarkoiteta myöskään perinteistä näkökulmaa siitä, miten yksi asia voidaan nähdä useista eri näkökulmista. Sen sijaan Latour ajattelee, että kiinnostuksen kohteiden on annettu päästä tilaan, jossa moninaisuus voidaan ottaa käyttöön, mikä näin mahdollistaa moninaiset näkökulmat. Toisin sanoen toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta moninaisuus on asioiden ja esineiden ominaisuus, eikä sitä, että ihmiset tulkitsevat asioita ja esineitä. (Latour 2005, 115-116.)

Jaottelu yhden yhtenäisen todellisuuden tai monien näkökulmien välillä siis tulee hylätä. Todellisuuden rakentumista on pyrittävä jäljittämään yksinkertaistavien ’välikäsiensä’ (intermediaries) sijaan monimutkaisten ja ristiriitaisten *välittäjien* (*mediators*) kautta. Yhtenäisen todellisuuden muodostuminen on riippuvainen siitä, minkälaista koostamis- ja käännoistyötä välittäjien kanssa tehdään. Kaikkia kiinnostuksen kohteita ei kuitenkaan tarvitse välttämättä jäljittää saman tien, vaan ainoastaan varmistaa, ettei niiden moninaisuutta suljeta ulos enneaikaisesti. Tärkeintä on siis pyrkiä välttämään kiinnostuksen kohteiden selittämistä jollain vallitsevalla selitysmallilla kuten vallalla ja yhteiskunnalla, yhtä lailla kuin aineella tai luonnolla. (Latour 2005, 116-118.)

Viimeisenä epävarmuuden lähteenä on *riskialttiiden selontekojen kirjoittaminen*. Latour tähdentää, että neljän edellisen epävarmuuden tarjoama maailma, jossa loputon määrä toimijoita sinkoutuu hallitsemattomasti joka suuntaan, on mahdotonta tavoittaa täysin. Orjallinen epävarmuuksien seuraaminen olisi niin epäkäytännöllistä, ettei tieto olisi enää saavutettavissa. Niinpä viimeiseksi epävarmuuden lähteeksi tulee lisätä itse tutkimus. Kun jäljitämme välittäjiä, kirjoitamme selontekoja. Teksti välittää aktanttien liikettä ja hyvä teksti on yksi aktantti käännoisten ketjussa. Tutkimus alkaa asioiden keskeltä, ja suurin osa tapahtumista ja havaittavissa olevasta tiedosta jää aina pimentoon. Tämän parempaa tapaa ei kuitenkaan Latourin mukaan ole, ja teksti onkin oiva työkalu ilmiöiden kuvaamiseen. Koska aiempien epävarmuuksien kautta voimme ymmärtää, ettei maailman tuottaminen tai keinotekoisuus tarkoita objektiivisuuden vastakohtaa, voimme pitää tekstiä yhtenä välittäjistä. (Latour 2005, 120-125.)

Erityisen tärkeää hyvässä selonteossa on päästää toimijat ääneen, ja olla vaimentamatta niitä tutkijan omien ylhäältä-alas tulkintojen kautta. Hyvä tekstuaalinen selonteko pitää Latourin mukaan sisällään ymmärryksen siitä, että jokainen tutkimusraportti myös rakentaa (tai *performoi*) kuvaamansa todellisuutta. Tekstit eivät siis ole ”vain narratiiveja”.

Keinotekoisuudestaan huolimatta, tai pikemminkin juuri keinotekoisuutensa takia, ne kuvaavat todellisuutta tarkasti, niin kauan kuin ne eivät ole ”vain tarinoita” ja niitä käytetään kohtaamiensa epävarmuuksien kääntämiseen. Latourin mukaan juuri tekstit ovat sosiologien laboratorio, joiden kautta välittäjien jättämiä jälkiä voidaan seurata. Jos välittäjien jälkien seuraaminen ulotetaan tutkijoiden teksteihin asti, on mahdollista vihdoinkin saada jonkinlaista käsitystä siitä mitä sosiaalinen on, kun sosiaalinen käsitetään toimijoiden liikkeenä ja yhteenliittymänä. (Latour 2005, 126-128.)

Latourin mukaan hyvässä tekstissä toimijat tekevät jotakin, eivätkä ole vain paikallaan. Kun toimijoita kohdellaan välittäjinä (mediators) eikä välikäsinä (intermediaries), toiminta nähdään käännöksinä eikä kausaliitteina. Näin jokainen teksti on tapahtuma, haarautuma, tai uuden käännöksen alku. Tätä kautta tekstuaalinen selonteko voidaan hahmottaa tapahtumana, jonka kautta *verkostoa jäljitetään (trace a network)*. Latour ajattelee tekstin olevan testi ja verkosto, jonka kautta tulee näkyviin kuinka paljon välittäjiä tekstin kirjottaja löytää ja kuinka pitkälle hän kykenee seuraamaan sosiaalista. Verkosto ei ole siis verkosto perinteisessä mielessä, missä se on ”tuolla jossain” ja määrittää pisteiden välisiä yhteyksiä, vaan työkalu jonka avulla voidaan kuvata jotakin. (Latour 2005, 128-131.) *Toimija*-verkosto muodostuu *jäljistä*, joita liikkuvat toimijat jättävät jälkeensä. Se pitää jäljittää aina uudestaan, toisen kulkuneuvon⁴, toisen kiertävän olion kulkureittiä seuraamalla. Latour kutsuu selontekoa riskialttiiksi, sillä se epäonnistuu helposti. (Emt., 133.)

Koska kaikki tutkimukseen ja tarkasteltavaan ilmiöön liittyvä on viimeisen epävarmuuden hyväksymisen kautta dataa, tulee Latourin mukaan tutkimuksessa käyttää monenlaisia muistivihkoja (digitaalisia tai analogisia), joiden kautta voimme jäljittää kaikki tutkimuksen aikana tekemämme liikkeet. Koska tämä opinnäytetyö rajoittuu kertomusaineistoon eikä varsinaista kenttätyötä ole tehty, rajoittuu omien muistivihkojeni määrä aineistoon, lähettämäni kirjoituspyyntöön, tutkimuspäiväkirjaani ja tähän kirjoittamaani tekstuaaliseen

---

⁴ Latour kirjoittaa toisinaan ”kulkuneuvoista” kuvatessaan niitä dokumentteja, materiaaleja ja kirjoituksia jotka ’kuljettavat’ välityksiä toimijaverkostoissa (Latour 2005, 176-177)

selontekoon, eli tutkimusraporttiin. Kuvatakseni läpinäkyvästi sitä, kuinka pitkälle olen kyennyt jäljittämään toimijoita ja niiden jättämiä jälkiä, tarkastelen analyysiluvussani viittä kokemuskertomusta kokonaisuudessaan. Latourin mukaan ainoa tekijä, jonka tulisi kehystää sitä kuinka pitkälle toimijoiden jälkijöitä tulee seurata, onkin nimenomaan sen selonteon ennalta rajattu pituus, jonka avulla toimijaverkostoja kulloinkin jäljitetään ja formalisoidaan tekstin kautta (Latour 2005, 159-164).

Latour kuvaa toimijoiden käyttöönottoa välitysten verkostona, joka ei ole pelkkää kuvailua, mutta ei myöskään *toimijoiden takana mystisesti operoivien 'sosiaalisten voimien' paljastamista*. ”Vain kuvaileva” teksti on Latourin mukaan hyvää tutkimusta, silloin kun sen kautta voidaan jäljittää toimijoiden liikettä. Mitä enemmän yksityiskohtaista kuvailua, sen parempi. Tekstin todellisuutta performoiva luonne on aina mukana tutkimuksen eri vaiheissa, tutkimusraportissa, ja muistiinpanoissa, ja kun kaikki viisi epävarmuutta otetaan huomioon raporttia kirjoittaessa, tekstuaalinen selonteko on muutakin kuin ”vain narratiivi” tai ”vain tarina”. (Latour 2005, 136-139.)

4.2.2 Sosiaalisen pitäminen litteänä (kolme liikettä)

Latourin mukaan sosiaalisen sosiologit liikkuvat loputtomassa syklissä lokaalin ja globaalin välillä, selittäen vastavuoroin toisella toista. He ovat oikeilla jäljillä seuratessaan jo paikalla olevista aineksista muodostuneita interaktioita, jotka ovat peräisin eri ajoista, eri sijainneista ja eri toimijoista. He ovat myös oikeassa liikkeessään toisiin paikkoihin löytääkseen näiden monien ainesten alkuperän. Mutta liikkeessään pois interaktiosta kohti kontekstia tai rakennetta, tapahtuu liian nopea hyppy ilmiöiden (sosiaalisella aineksella) selittämiseen. Ymmärtääksemme mistä sosiaalinen rakentuu, meidän tulee hylätä kahtiajaot globaaliin ja lokaaliin tai mikroon ja makroon. Tämän saavuttamiseen tarvitaan kolme liikettä, joiden avulla tutkittava maisema pidetään kaksiulotteisena, ”litteänä” (suomennos Törrönen, Tigerstedt & Vismanen 2015, 19), estääksemme ennenaikaisen hyppäämisen kolmiulotteiseen sosiaalisen sosiologien maisemaan, jossa maailma on selitetty liian helposti. Ensin globaali pitää uudelleen tavoittaa lokaalista, jotta kontekstiin hyppäämisen vaara voidaan välttää välitysten ketjuja seurattaessa. Tämän jälkeen lokaali tulee uudelleen jakaa, ymmärtääksemme interaktion abstraktiuden ja ylivuodon joka suuntaan, paikallisuuden ”ulkopuolelle”. Kun

lokaalin ja globaalin mahdottomuus on hyväksytty, voimme jäljittää sosiaalista yhdistämällä kahden edellisen liikkeen aikana esiin tulleet sijainnit ja tuoda esiin kaikki ne kulkuneuvot joiden kautta voimme hahmottaa sosiaalista asioiden yhteenliittymänä, mukaan lukien sosiaalisen sosiologien luomat panoraamat. (Latour 2005, 168-172.)

Välitysten ketjuja seurattaessa on vaarana hypätä kontekstilla selittämiseen. Pitääksemme tutkittavan maiseman litteänä, tarvitsemme Latourin mukaan työkaluiksi keksittyjä *puristimia* (*clamps*), jotka auttavat pitämään maiseman tiukasti litteänä ja pitämään potentiaalisesti 'globaalin roolin' omaavat toimijat paikallisen sijainnin vieressä, näin päästämättä niitä hyppäämään paikallisen sijainnin yläpuolelle tai taakse. Ensimmäinen liike on siis *globaalin lokalisointi* (*localizing the global*). (Latour 2005, 173-174.)

Mikään paikka ei ole toista suurempi, isona kohdellut (ts. isoiksi tehdyt) asiat ja ilmiöt tapahtuvat välityksissä, pienissä yksityiskohdissa, kvasiobjektien kierrossa, jotka jäävät yleensä sosiologeilta huomaamatta tai jotka tarkoituksella suljetaan ulkopuolelle. "Mikron" ja "makron" välille tulee näkyviin uusia topografisia maisemia, kun seurataan kaikkia pieniäkin johtolankoja, jotka voivat viedä esimerkiksi tutkijankoppiin (vrt. viides epävarmuuden lähde). Tutkittavan maiseman muoto alkaa muistuttaa tähteä, kun johtolankojen edestakaista liikettä ja välityksiä seurataan tarkasti ja vaivalloisesti. "Makro" alkaa näyttäytyä paikallisena, kun välityksiä seurataan hitaasti ja kärsivällisesti, mutkia suoraksi vetämättä. Tarkastelu pidetään toimija-*verkostoissa*, lokaalissa, mutta jäämättä silti jumiin yhteen paikkaan. Toimijaverkosto muodostuu, kun interaktiolle ei määritetä etukäteen kokoa, ja lopullisesti vasta kun paikallisia yhteyksiä seurataan niin pitkälle kuin mahdollista, vaihtamatta kulkuneuvoja. (Latour 2005, 175-178.)

Toimijaverkosto on Latourin mukaan jäljitetty aina, kun korvaamme toimijan, sen koosta riippumatta, paikallisilla ja *kytkeytyneillä* (*connected*) *sijainneilla* (*sites*), mikro / makro - kahtiajaon sijaan. Englannin kielisessä Actor-Network -käsitteessä on tarkoituksella väliviiva, sillä se on kaksiosainen. *The actor* (*toimija*) viittaa siihen kapeaan tilaan, jossa maailman *suurelliset ainekset saavat alkunsa* (Latour 2005, 179). *The network* (*verkosto*) voi selittää mitkä kulkuneuvot, jäljet ja tiedon tyypit tuovat maailman tuohon kapeaan tilaan ja jälleen 'ulos' siitä. Verkosto siis yhdistää toimijat maailmaan (ja auttaa näin pitämään jäljitetyt suhteet litteänä), aivan kuten väliviiva yhdistää englannin kielisessä Actor-Network -käsitteessä sanat toimijan ja verkoston. (Emt., 179-180.)

Latour näkee siis tutkijoiden ennalta määräämät mittasuhteet (kontekstiin hyppäämisen ja mikro / makro -kahtiajaon kautta) keinotekoisena. Sen sijaan mittasuhteet muodostuvat toimijoiden välisten välitysten toimesta. Sosiologian perinteinen perusoletus yhteiskunnan suuruudesta toimii näin latourlaisen relativistisen sosiologian esteenä. Asioiden kehystäminen kontekstiin on toimijoiden ominaisuus, ja sen sijaan että tutkijat tekevät asioiden ennen aikaista kehystämistä johonkin 'suurempaan kontekstiin', tutkijoiden tulisi seurata toimijoiden tekemää kehystämistä ja asioiden kontekstiin laittamista. Sosiologien tekemät sosiaaliteoriat ja kontekstualisoinnit Latour näkee *panoraamoina*, zoomauksena joka vie meidän huomion pois siitä, miten välittäjät itse muodostavat kontekstin yhteyksiensä kautta. Nämä panoraamat ovat kuitenkin samalla osa todellisuutta ja rakentavat hyvin vahvasti sitä sosiaalista maailmaa, jota assosiaatioiden sosiologit tutkivat, vaikka ne eivät olekaan sellaisia valmiita maailman todellisia kuvaajia jollaisina niitä usein pidetään. Näin ollen ne voivat valmistaa meitä kokonaiskuvan muodostamiseen, ja ne toimivat näin latourlaisessa relativistisessa sosiologiassa puristimina, jotka ovat narratiiveja muiden narratiivien joukossa ja joiden jättämiä jälkiä tulee seurata. Panoraamat tulee siis lisätä paikkojen (sites) moninaisuuteen, jotka otetaan käyttöön (deploy), kun jäljitämme todellisuutta muodostavia yhteyksiä. (Latour 2005, 183-190.)

Jos johtolankoja, välityksiä ja yhteyksiä seuraa tarpeeksi kauan, ensimmäisen liikkeen periaatteen avulla, alkavat hierarkiat ja epäsymmetriat jälleen näkyä paikallisten ristiriitaisten lankojen kautta. Kun ne on jäljitetty tarkkaan lukuisten jälkien, kuten panoraamojen kautta, on jälleen mahdollista puhua 'konteksteista' (Latour 2005, 191). Globaalin lokalisoiminen yksistään ei kuitenkaan riitä, sillä toiminta ei tapahdu koskaan vain interaktioissa. Kun hyväksymme että toiminta on siirtynyt pois paikaltaan, ja että toiminnat ovat peräisin paikallisuuden "ulkopuolelta", eri paikoista, eri ajoista ja eri toiminnoista jotka ovat jäljitettävissä, meidän tulee toisena liikkeenä *levittää ja lähettää lokaali eteenpäin*. Suorittaessamme kaksi ensimmäistä liikettä samanaikaisesti, hahmotamme uudenlaista maisemaa, jossa toiminnan ja sitä yhdistävien *liittimien (connectors)* kierron ja ei tarvitse jumiutua 'kontekstiin' tai 'interaktioon'. Liikkeiden samanaikaisuus mahdollistaa viimeisen liikkeen, jonka avulla tätä uudenlaista sosiaalista maailmaa lopulta pyritään kokoamaan, keräämään ja muodostamaan. (Emt., 191-193.)

Ensimmäisen liikkeen kautta tehty havainto siitä, että interaktioissa tapahtuva toiminta ei ole peräisin mistään 'kiinteästä kaiken ylle kaartuvasta kontekstista', vapauttaa meidät

seuraamaan empiirisesti selkeämmin jäljitettävää polkua kuin aikaisemmin (Latour 2005, 202). Vaikka tämä havainto ei vielä kerro mitään jäljitettävien elementtien alkuperästä, voimme seurata näiden elementtien jättämiä jälkiä aiempaa selkeämmin, kun hyväksymme kaikki aiemmin listatut epävarmuudet ja seuraamme ei-ihmisiä, materiaalisuuksia ja teknologioita 'lokaalin ulkopuolelle', toimintaa välittävinä elementteinä. Ei-ihmiset siis välittävät 'paikallisia interaktioita' kaikista lukuisista muista 'paikallisista interaktioista', toisista ajoista, toimijoista ja toiminnoista. Latour kutsuu näitä paikkoja, jotka ovat välitettyjä toisiin paikkoihin, *artikulaattoreiksi (articulators)* ja *lokalisattoreiksi (localizers)*. (Emt., 193-194.)

Asioiden kierto on aina ensin, ja maisema 'jossa' monenlaiset sapluunat ja toimijat kiertävät, toisena. Mittakaava on Latourin mukaan siis ennen kaikkea suhteellinen. Se ei ole riippuvainen asioiden absoluuttisesta koosta, vaan *lähettäjiä (dispatchers)* ja artikulaattorien laadusta ja lukumäärästä. Vasta kun sisäistämme globaalin mahdottomuuden lisäksi lokaalin mahdottomuuden, on mahdollista hahmottaa sosiaalinen maailma ja sen mittakaavan suhteellisuus lokalisattorien ja muiden ei-ihmisten jälkiä seuraamalla. (Latour 2005, 194-203.)

Tähän asti tehdyn maiseman tasoittamisen kautta entiset käsitykset globaalista ja lokaalista, ovat nyt molemmat muodoltaan tähdenkaltaisia. Ne näyttäytyvät moninaisina risteyskohtina, joiden kautta monenlaiset dokumentit ja muut informaation muodot kiertävät. Kun seuraamme johtolankoja tarpeeksi pitkälle tässä litteässä maisemassa, jossa tähdenkaltaiset muodot kulkevat rinnakkain, kohtaamme odottamattomia kiertokulkuja ja *olioita (entities)*. Erityisen tärkeää on Latourin mukaan huomioida miten toimijat itse tulkitsevat omaa elinympäristöään. Perinteisesti nämä kysymykset kohdatessaan sosiologit alkavat siirtää toimintaa 'subjekteihin' ja tutkimusvastuuta psykologeille tai kognitiotieteilijöille. Jotta voimme edelleen jatkaa olioiden kierron jäljittämistä katkaisematta tarkastelun ketjua, tarvitsemme jälleen uuden puristimen, jonka avulla emme redusoi toimintaa ja 'subjektiuden' rakentumista vain yksilöön tai vain rakenteeseen. Meidän tulee siis jäljittää ne kulkuneuvot, jotka kierrollaan välittävät 'tiedostamatonta', 'subjektiuksia', 'persoonallisuuksia' ja 'oikeuttamisia' samaan tapaan kuin muut oliot välittävät kierrollaan niitä paikkoja, joita on aikaisemmin kohdeltu lokaaleina ja globaaleina. (Latour 2005, 204-206.)

Nämä uudenlaiset puristimet voisivat olla Latourin mukaan nimeltään esimerkiksi *'subjektifioijia'* (*subjectifiers*), *'personoijia'* (*personalizers*) tai *'yksilöllistäjiä'* (*individualizers*). Hän lainaa kuitenkin informaatioteknologiasta käsitteen *plug-in*, joka metaforan kautta kuvaa ymmärrettävästi sitä, millaisista puristimista on kyse. Samaan tapaan kuin ihminen voi ladata internetistä lisäosia selaimen saadakseen esimerkiksi videon pyörimään, rakentuu Latourin ajatuksen mukaan myös yksilö vastaavanlaisten plug-inien kierron kautta. Kiertäviä plug-ineja on lukematon määrä, mutta ne eivät automaattisesti kytkeydy ihmiseen, vaan ihminen voi itse määrittää mitkä plug-init hän omaksuu. Ilman näitä plug-ineja ja niiden kiertoa ihmisen kautta, hän ei olisi sitä mitä perinteisesti ajatellaan subjektiksi, persoonaksi tai yksilöksi. Ihmisen 'kompetenssi' kokonaisena toimijana tapahtuu plug-inien kierrossa. (Kvasi-)Subjektit ovat riippuvaisia niistä ympäröivistä olioista (entities). 'Toimija' (actor) on siis keinotekoinen ja täysin jäljitettävissä oleva yhteenliittymä. Näin ollen 'toimijoihin' pätee samat periaatteet kuin 'yhteiskuntaan', ne rakentuvat, venyvät ja muokkautuvat asioiden kierrossa. (Latour 2005, 204-208.)

Latour tarjoaa esimerkkinä helposti jäljitettävistä plug-ineista henkilöisyydistuksia ja muita paperidokumentteja, jotka mahdollistavat sen, että meidät *tunnustetaan* henkilöiksi. Myös immateriaalisilta vaikuttavilla heikkoja jälkiä jättäviä plug-ineja on kuitenkin mahdollista seurata. Esimerkiksi romanttinen rakkaus on omaksuttu osaltaan muun muassa romaaneista, ja kiertävät kliseet mahdollistavat valmiuden arvostella elokuvia tai muodostaa poliittisia mielipiteitä. Sen sijaan että meillä olisi vain kaksi vaihtoehtoa, joko määrittellä ihminen sisäsyntyisesti kyvykkääksi toimijaksi tai että ihmisen kompetenssi toimijana olisi riippuvainen jostain ulkopuolisesta voimasta, voimme nyt nähdä kompetenssin muodostuvan ympärillä kiertävistä plug-ineista, jotka ihminen voi *tilata* (*subscribe*) tai ladata (*download*). Kompetenssit muodostuvat siis vähitellen ulkopuolelta omaksutuista kiertävistä olioista, ja kognitiiviset kyvyt muodostuvat yhdessä näiden 'pienen älykkäiden teknologioiden' ja lokalisaattorien kierrossa. (Latour 2005, 208-213.)

'Ulkopuolen' käsite tulee kuitenkin purkaa, jotta tutkittava maisema saadaan lopullisesti litteäksi. Ulkopuolen sijaan tulisi puhua vain plug-inien kierrosta. Vaikka plug-init eivät määrää toimintaa, ne voivat saada muut toimijat tekemään asioita. Niinpä myös 'toimijan' (actor) käsitteestä tulisi luopua, kun ymmärrämme nyt, että toimijaverkostoilla ei ole alkupistettä tai pysyvyyttä, vaan se on jatkuvassa liikkeessä olevaa välitystä, jatkuvasti

välityssuhteiden kautta muokkautuva ja muita aktantteja muuttava ”ominaisuuskimppu” tai sidosten yhteenliittymä. Toimijaverkostoteoriassa ollaan kiinnostuneita siitä, miten välittäjät saavat muut välittäjät tekemään asioita, ja mitä enemmän *sidoksia (attachments)* ’toimijalla’ on, sitä enemmän se on olemassa. Näin ollen meidän tulee kiinnittää huomio ensisijaisesti sidoksiin ja niiden vahvuuksiin ja määrään, ja vasta sen jälkeen ’toimijoihin’. Toimijoiden olemassaolon sijaan meidän tulee kiinnittää huomio ensisijaisesti siihen, kuinka paljon niillä on sidoksia ja välittäjiä (’to have’ instead of ’to be’). Subjektiviteetti on siis sitä kokoavien yhteenliittymien ominaisuus eikä ihmisen sisäinen ominaisuus. (Latour 2005, 213-218.)

Latour peräänkuuluttaa tutkittavan maiseman tekemistä litteäksi, mutta samalla hän painottaa, että toimijoiden maailmaa ei tule kuitenkaan tehdä litteäksi. Maiseman litistäminen on vain työkalu ANT-analyysille, jossa sosiaalinen tehdään jälleen jäljitettäväksi. Skaalaus, zoomaus ja panoraamojen teko on toimijoiden tehtävä, ei tutkijoiden, ja nyt niille on annettu siihen mahdollisuus. Tähän asti Latourin kärkkäästi kritisoima sosiaalisen sosiologia nostetaan tärkeään asemaan, kun siirrytään kolmanteen liikkeeseen, jonka kautta *sijainnit saatetaan yhteen*. Vaikka Latour pitää sosiaalisen sosiologian sosiaaliteoriaa heikkona, hänen mielestään siitä huolimatta, että se keskeyttää sosiaalisen kokoamisen sosiaaliteorioidensa kautta, tai pikemminkin juuri sen takia, se muodostaa tarkasti tutkimiansa paikkojen välille sidoksia, toisin sanoen *performoi* tutkimaansa todellisuutta. (Latour 2005 219-226.)

Sosiaalisen sosiologian stabilisoimat ja formalisoimat osat sosiaalisesta todellisuudesta luovat tutkimamme maailmaa. Kuten fysikaalisia standardeja, myös sosiologien tekemiä standardisointeja ja formalisointeja voidaan seurata kiertävinä olioina. Näiden *kvasi-standardien* kierto tulee vähitellen, kerros kerrokselta tekemään anonyymit ja eristetyt toimijuudet vertailukelpoisiksi ja yhteismitallisiksi. Kategorisoinnit siis auttavat maailman yhteismitallisuuden tekemisessä, ja ovat yksi tärkeä osa ihmisyyttä. Sen sijaan että taistelemme kategorisointeja vastaan, on Latourin mukaan oleellista kysyä *alistavanko (subjecting)* ne meitä vai *tekevätkö ne subjekteiksi (subjectifying)*. *Vapautta on Latourin mukaan toisin sanoen päästä pois huonosta sidoksesta, ei päästä niistä kokonaan eroon.* (Latour 2005, 227-231.)

Kvasi-standardit ovat kiertäviä olioita aivan kuten muutkin lukuisat maailmaa kiertävät välittäjät. Niiden koko on ymmärrettävä suhteellisenä, samaan tapaan kuin muidenkin ’toimijoiden’. Samaan tapaan kuin muutkin välittäjät, niiden kierto tapahtuu pienen pienten

johtimien kautta, suhteessa lukuisiin muihin välityksiin. Ne eivät ole asioiden takana tai selitä maailmaa, vaan muodostavat ja venyttävät sitä kierrossa muiden välittäjien kanssa.

Toimijaverkostoteorian tutkimuksen kohteina ovat siis välittäjät, jotka lisääntymisensä kautta tuottavat olioita. Yhteiskunnan, sen ruumiillistumien, jäsenten tai osallistujien sijaan sosiaalinen maailma rakentuu kvasi-objektien ja sidoksien ympärille. Välittäjät kokoavat yhteen ja rakentavat kollektiiveja, ja vain välittäjiä seuraamalla on mahdollista seurata toimijoita. (Latour 2005, 231-240.)

5. TOIMIJAVERKOSTOJEN JA VÄLITYSSUHTEIDEN JÄLJITTÄMISTÄ PSYKEDEELIKÄYTTÖKOKEMUSKERTOMUKSISTA

Omassa analyysissäni pyrin edellisessä luvussa esiteltyjen periaatteiden mukaan pitämään tutkittavan maiseman litteänä. Jäljitän välittäjien ja liitosten kiertoa kerrotuissa hetkissä ja kiinnitän huomion siihen, miten toimijat itse venyttävät ja muuttavat tapahtumia ja asioiden mittasuhteita (ks. Törrönen, Tigerstedt & Vismanen 2015, 24). Kiinnostukseni kohteena on *mitä tapahtuu* välitysten ja käännösten kierrossa, ei niinkään se 'kuka toimii' (ks. Gomart & Hennion 1999, 225). Toisin sanoen analyysin yksikkönä ovat tapahtumat ja niihin vaikuttavat materiaaliset, inhimilliset, ruumiilliset ynnä muut toimijat ja niiden muodostamat toimijaverkostot, eivätkä ”vain subjektit”. Analyysissäni tarkastelen, minkälaisia kokoonpanoja muodostuu kunkin kertomuksen toimijaverkostoissa ja kuinka erilaisten liitosten ja sidosten muutokset vaikuttavat käyttötapahtumiin. Teen myös jonkin verran vertailevaa tarkastelua sen suhteen, miten erilaiset toimijaverkostojen kokoonpanot vaikuttavat erilaisiin kokemuksiin ja tapahtumiin eri kertomusten välillä. Perinteisesti ajateltuna analyysini liikkuu siis temaattisen ja narratiivisen tutkimuksen välimaastossa, joskin pyrin välttämään ANT:n periaatteiden mukaisesti tyyppitarinoiden tai teemojen muodostamista.

Rajaamalla oman analyysini tai selontekoni vain viiteen kertomukseen, tein valinnan, joka osaltaan vaikutti siihen, mitkä toimijat ja toimijaverkostot tulivat koko aineistosta jäljitetyksi. Valitsin viisi kertomusta, joissa oli oman näkökulmani mukaan kuvattu mahdollisimman monipuolisesti erilaisia välitysten ja käännösten ketjuja, niin että ne olivat selkeästi

jäljitettävissä. Tämä valinta, jonka nyt jälkikäteen tällä kirjoitushetkellä koen olevan osittain heikosti perusteltu, myös osaltaan performoi rajoitetusti sitä todellisuutta, mikä tämän tekstuaalisen selonteon kautta muodostuu psykedeelien käytön ilmiöstä. Pro gradu - tutkielman ohjepituus (60-80 sivua) myös osaltaan vaikutti siihen, etten ottanut mukaan kaikkia aineiston kertomuksia. Koska halusin tehdä analyysini mahdollisimman läpinäkyväksi ja antaa lukijalle mahdollisuuden löytää niitä välityksiä ja toimijaverkostoja, jotka ovat itseltäni jääneet huomaamatta, halusin tuoda vastaukset kokonaisuudessaan mukaan selontekooni. Tämän vuoksi hylkäsin vaihtoehdon, missä olisin käyttänyt selonteossani tekstinäytteitä sieltä täältä aineistoa. Kaikki selonteossani esiintyvät päähenkilöt vastasivat anonyyminä ja tutkielmassa raportoidut nimet ovat keksittyjä.

5.1 Elämän mielekkyyden löytyminen psykedeelikokemukseen yhdistyvistä moninaisista toimijaverkostoista

Kiinnostuin psykedeeleistä jo nuorena. 13 Vuotiaana kuuntelin Beatlesia ja ymmärsin mitä tarkoitettiin LSD:eellä. Kiinnostuin jo nuorena 60-luvun hippiyhteisöstä ja sitä kautta päätin jo nuorena kokeilevani psykedeeljä. 18 vuotiaana kokeilin ensimmäistä kertaa 4-ho-met kemikaalia ja vähän sen jälkeen lsd:että. 19 vuotiaana käytin lähes viikottain ayahuascaa ja viikossa saatoin käyttää pari kolme kertaa jotain muuta psykedeeliä. Tuohon aikaan keräsin eri psykedeeljä kuin jääkiekkokortteja. Vuoden 2009 jolloin olin 19 vuotias käytin aktiivisimmallani psykedeeljä. Yhtäkkiä annoskoot olivat nousseet niin isoiksi, että huomasin psykedeeljen tuottamien stimulaation erittäin raskaaksi kehossani arkisessa elämässäni. Oli kipuja vatsalihaksissa ja selässä, söin huonosti, nukkuminen oli haastavaa ja roimakas psykedeelien käyttö ei soveltunut arkeeni enään. Tämän jälkeen vähensin psykedeelien käyttöä ja aloin käyttää ehkä vain kerran viikossa. Tästä eteenpäin myös annoskokoni alkoivat putoamaan pienemmiksi. Ennen saatoin ottaa viisikertaisen annoksen lsd:että. Yhtäkkiä huomasin, että nautin paljon enemmän yhdestä annoksesta jolloinka pystyin tekemään arkisia asioita. Saatoin vain maustaa arkista päivääni psykedeelisellä substanssilla. Silloin päiväni oli ihan normaali, saatoin tiskailla kotona ja siivoilla. Psykedeelin vaikutuksesta kertoo jotain se, että oma tyttöystäväni ei huomannut minusta ulospäin jos otin vaikka 80 mikrogramman annoksen lsd:että. (Jarkko, K5)

Beatles ja 60-luvun hippiyhteisö näkyvät Jarkon (K5, syntynyt 1980-luvulla) käyttöhistoriassa latourlaisesti plug-ineina, jotka sytyttivät kiinnostuksen psykedeelieihin. Hän on päättänyt jo nuorena *tilanta (subscribe)* kyseiset plug-init lukuisien muiden kiertävien kilpailevien plug-

inien joukosta, joita ovat todennäköisesti esimerkiksi päihdevalistustyön varoitukset psykedeelien vaaroista. Käytön todellisuus vaihtelee lainauksessa muuttuvien sidosten vahvuuksien kautta. Subjektiivisuuden ja objektiivisuuden väliset erot näyttäytyvät häilyvinä, ja tapahtumien keskiössä on kvasiobjektien kierto ja niiden kierron kautta jatkuvasti muutoksenalaiset eri vahvuiset sidokset, jossa sekä psykedeelit ja Jarkon omaksumat plug-init, että hänen toiminta ja päätökset saavat aikaan tapahtumia, jotka määrittävät sitä millaisena hän kokee elämänsä psykedeelien ja niiden aiheuttamien vaikutusten kanssa. (ks. Gomart & Hennion 1999; Latour 2005).

Ajattelin jättää kertomatta yhdestä psykedeeli tripistä vain yritän summata jotenkin sitä kokoaikaa jonka ajan olen käyttänyt psykedeelijä. Oikestaan aika jolloin olen käyttänyt psykedeelijä on se "trippi". Eli siis aika jolla olen käyttänyt deelejä on noin 2008-2015. Iässä [poistettu ikä -PK]. Psykedeelisiä kokemuksia minulla on satoja. Arvioisin jotain 200 "trippiä". 2009 Vuosi oli erittäin iso vuosi. Laskin, että käytin rahamäärässä psykedeelijä noin 1000 eurolla kuukaudessa. Imin tietoa todella paljon psykedeeleistä ja metsästin erilaisia kanavia pitkin kavereilta ja netistä mitä erilaisempia kemikaaleja. Janosin uusia kokemuksia ja minua kiehtoivat jokaisen psykedeelin ominaisuudet ja käyttöpotentiaalit. Toiset psykedeelit olivat mielenkiintoisempia kuin toiset. (Jarkko, K5)

Jarkon kokemukset koostuu useista kertomuksista. Tärkeinä plug-ineina osana koko käyttöhistoriaa kuvaa informaation ja *mitä erilaisimpien kemikaalien* kerääminen internetistä. Internet on siis keskeinen välittäjä, jossa kiertävät plug-init (näin Latourin informaatioteknologiasta otettu metafora konkretisoituu); informaatio psykedeeleistä ja niiden helppo saatavuus aktivoivat osaltaan Jarkon psykedeelien käyttöä (Latour 2005; Gomart & Hennion 1999).

DPT- Psykedeelien kuningas. Ehdottomasti vahvin psykedeeli mitä on markkinoilla ollut tähän asti. Tutkimukset ovat osoittaneet sen, että DPT sitoutuu laajimmiten eri reseptoreihin aivoissa jonka takia tämän avulla voi saada aika äärimmäisen psykedeelisen kokemuksen. (Jarkko, K5)

Tehdyt tutkimukset, itse aine ja sen laaja sitoutuminen aivojen reseptoreihin toimivat tässä lainauksessa, jossa Jarkko kuvaa tässä yhden tietyn aineen vaikutuksia, äärimmäisen psykedeelisen kokemuksen ”vakauttajina”. Toiminnan voi nähdä tässä välittyneen latourlaisittain ja molilaisittain (ks. Mol 2002) eri paikoista, eri toimijoista ja eri ajoista

lokalisiaattorien, kuten DPT:stä tehtyjen tutkimusraporttien kautta. Tutkimusraportit ovat yhdessä itse DPT:n ja sen aivokemiallisten vaikutusten kanssa kiertävinä kvasiobjektina vakauttamassa ja vahvistamassa Jarkon omakohtaista kokemusta DPT:n voimakkuudesta.

Ensimmäiset trippini olivat monesti eräänlaisia ihmeitä. En voi sanoa, että koin 10 ensimmäisen tripin aikana mitään konkreettisesti opettavaista. Enemmän ne tripit johdatti minut siihen, että aloin ajatella, että moni asia jota olin ennen ajatellut olikin vähän väärä. Ne kokemukset lähensi minua toisenlaiseen alakulttuuriin joka oli kaukana siitä mitä vaikka 15 vuotiailla teineillä on yläasteella. Sain ihan uudenlaisen kiinnostuksen elämään ja maailmaa kohtaan. Olin aina kiinnostunut avaruudesta lapsena, mutta yhtäkkiä minun oli ihan PAKKO saada itselleni jotenkin selitettyä universumin olemassaoloa. Se oli henkistä matkaa jossa mietittiin maailmaa shamanistisesta näkökulmasta, kosmologian kautta ja luin buddhalaisuutta. Oman paikkansa löytäminen elämässä tuli huomattavasti merkitsevämmäksi asiaksi samalla, kun tuntui, että maailma oli kääntynyt ihan ympäri. Koin myös suurta yhdistymistä universumiin. Koin olevani muutakin kuin vain ihminen. Olin osa luontoa, olin osa yhteisöä, olin osa maapalloa ja maapallo oli osa avaruutta. Yhtäkkiä oma pieni elämä tarvitsi merkitystä. Ensimmäiset tripit jättivät minuun syvän kysymysmerkin lähes kaikkea kohtaan. (Jarkko, K5)

Psykedeelit ja niiden aivokemiallisten vaikutusten aikaansaamat kokemukset (*matkat*) ovat tässä kohtaa kertomusta keskeisiä välittäjiä. Ne myös lähentävät Jarkkoa kohti *alakulttuuria*, latourlaisittain ryhmämuodostelmaa, mikä on hänen mukaansa kaukana esimerkiksi tavanomaisesta yläasteikäisen teinin maailmasta. Näin hän siis performoi latourlaisesti tai molilaisesti ajatellen kyseistä alakulttuuria jonain tavanomaisesta poikkeavana ryhmämuodostelmana. Lapsena syntyneen kiinnostuksen avaruuteen voi nähdä toimivan tässä plug-inina, joka uudelleenaktualisoituu hänen mielessään psykedeelisten kokemusten myötä. Universumin olemassaolo kaipaa selitystä Jarkon kokemusmaailmassa, ja psykedeelit toimivat kvasiobjekteina, jotka kierrollaan käynnistävät henkisen matkan, jossa yhdessä psykedeelisten kokemusten kanssa hän etsii vastauksia eksistentiaaliin kysymyksiin shamanismista, kosmologiasta ja buddhalaisuudesta. Erilaiset plug-init ja välittäjät muodostavat näin välitysten yhteenliittymää, jossa Jarkon aikaisempi maailmankuva muuttuu ja hän kokee olevansa osa luontoa, maapalloa ja avaruutta. Tämän välitysten yhteenliittymän kautta hän kokee, että hänen oma pieni elämänsä isossa maailmassa alkaa tarvitsemaan merkitystä ja maailma alkaa näyttäytyä hänelle lähinnä yhtenä suurena kysymysmerkkinä, josta hän haluaa löytää oman paikkansa.

2008 vuonna käytin paljon huumekokeilujen ohessa alkoholia joka alkoi tekemään tuhoa kehooni. Olin myös usein käyttäytynyt kaveripiirissä sekavasti. 2009 vuoden alussa löysin ayahuasca josta tulikin minulle erittäin terapeutinen rituaali jota toistin puolen vuoden ajan viikottain melkein pä. Ayahuasca vaikutus minussa tekee tunteen, että keskustelisin jonkun muun ja jonkun suuremman hengen kanssa. Jonkun viisaan. En usko enään mihinkään henkiin, mutta monesti miettinyt, että kyseessä on joku minun psyykkeeni tekemä toinen persoona joka helpottaa minua ajattelemaan ja pähkäilemään ajatuksiani läpi psykedeelisen kokemuksen aikana. Alkoholin käytön takia ja sen vieressä tulleen masennuksen takia, ensimmäiset ayahuasca tripit puhuttelivat minua. "Ayahuasca muistutti minulle" oman elämäni tärkeydestä ja siitä kuinka minun tuli vaalia omaa kehoani, koska sillä matkustan elämäni halki. Ayahuasca trippien välissä aloin huomattavasti enemmän kuntoilemaan ja tarkkailemaan syömistäni. Lopetin myös pitkäksi aikaa muut huumeet kuin psykedeelit. Yritin antaa elämälleni enemmän. Yritin panostaa siihen. Oman kehon lisäksi ayahuasca rituaalit monesti auttoivat minua poistamaan stressiä jollekka olen yleensä herkkä. Väsyn helposti työviikon jälkeen ja se johti pahaan oloon jota ruokin lisää alkoholilla ja muilla huumeilla. Myös oma ystäväpiirini oli silloin erittäin huonovointinen henkisesti ja omat trippini käsitteli paljon minun ja ystävien välisiä suhteita ja tripit yrittivät motivoida minua pitämään huolta ihmisistä lähelläni, koska jos he voivat hyvin niin minäkin olisin voinut paremmin. (Jarkko, K5)

Alkoholi toimii lainauksessa kuvatussa elämänvaiheessa aktanttina, joka tekee tuhoa Jarkon kehoon ja johtaa hänet sekavaan käytökseen hänen ollessaan kavereidensa seurassa. Ayahuasca tulee kertomuksessa väliin haitallisena koettuun välitysten yhteenliittymään, jonka sidoksia vahvistaa alkoholin liiallinen käyttö ja huumausainekokeilut. Ayahuasca toimijuus on tilanteessa vahva, sillä se johtaa Jarkon introspektion tilaan, missä hänelle tulee tunne siitä, että jokin ulkopuolinen (ayahuasca) henki muistuttaa häntä hänen kehonsa ja elämänsä tärkeydestä. Alkoholin käyttö ja sen sivussa tullut masennus aktualisoivat ayahuasca-trippien puhuttelevuuden ja ayahuasca hengen tärkeänä aktanttina. Jarkon kuvaama oman psyykeensä luoma toinen persoona saa äänen yhdessä ayahuasca vaikutusten, Jarkon aivojen välittäjäaineiden ja reseptoreiden aikaan saamassa muuntuneessa tajunnantilassa, jonka avulla hän muistaa oman elämänsä tärkeyden ja kehonsa merkittävän roolin oman elämän aihiona, jota tulee vaalia. Subjektuuden ja objektuuden välinen raja on jälleen häilyvä ja jopa turha, kun aktantit ja toimijuus ovat samaan aikaan riippuvaisia muun muassa Jarkon ”kehosta ja mielestä”, ayahuasca ja ayahuasca muodostamista kokemuksista, jossa Jarkon subjektuus yhdistyy ayahuascahan vaikutuksiin ja manifestoituu näin ’ayahuasca henkenä’.

Ayahuasca-kokemus vahvistaa välityksenä sidoksia terveellisempään elämään, kun Jarkko alkaa liikkua enemmän, miettii ruokailutottumuksiaan tarkemmin ja ottaa taukoa muiden päihteiden käytöstä. Ayahuasca aktanttina ja etenkin ayahuasca-rituaalit välitysten yhteenliittymänä tai toimijaverkostona heikentävät stressin, alkoholin ja ei-psykedeelisten huumausaineiden sidoksia hänen elämässään ja arjessa. Jarkko tuo esiin myös tärkeiden ”inhimillisten aktanttien” vaikutuksen tilanteeseensa ennen ja jälkeen ayahuascan löytymistä, sillä myös hänen ystäväpiirinsä voi tuohon aikaan henkisesti huonosti, ja ayahuasca-tripit yrittävät saada hänet motivoitumaan pitämään parempaa huolta läheisistään.

Ayahuasca on kokemuksena brutaali. Monesti kokemus yhdistetään kuolemaan Etelä-Amerikassa ja se vaikuttaa kuin sairaus joka nousee pikkuhiljaa pintaan. Ensin kehon pahoinvointina joka johtaa "la purgaan" jossa oksennetaan ja ulostetaan ripulia lähes samanaikaisesti. Tämän jälkeen alkaa eräänlainen unitila jolloinka ajatukset juoksee vinhaa vauhtia eriasioista eriasioihin. Yleensä ajatukset käyvät päivän ahdistukset läpi, tapahtumia viime viikolta ja yleensäkin ajatuksia jotka ovat painaneet mieltä. Kunnes kokemus alkaa muistuttaa enemmän "kuolemaa" kaikki vain alkaa pysähtyyn ja uni vain syvenee. Muutama tunti ayahuascan juomisen jälkeen keho pikkuhiljaa herää. Levänneenä ja uudestisyntyneenä jolloinka ei stressi paina päässä ja elämä tuntuu erittäin haltioituneelta. Tuntuu kuin elämä olisi taistelemisen arvoista vaikka mikä olisi, kun on kokenut tripin aikana niin suurta mitättömyyttä.
(Jarkko, K5)

Jarkon kuvausta ayahuasca-kokemuksen brutaaliudesta kehystää ayahuascan kotimantereella Etelä-Amerikassa rakentunut käsitys, jossa ayahuasca-kokemus yhdistetään monesti kuolemaan. Kehon pahoinvointi johtaa ”la purgaan” (puhdistukseen), jossa ayahuascaa juonut oksentaa ja ripuloi lähes samaan aikaan. Ayahuasca muodostaa näin vaikutuksineen yhdessä Jarkon kokemusmaailman kanssa välityssuhteen, jossa muun muassa rankat keholliset kokemukset, ayahuasca-matkasta kiertävä plug-in kuoleman kaltaisena kokemuksena, sekä rankasta kokemuksesta selviytyminen tuottavat välistysten yhteenliittymän tai toimijaverkoston, mikä johtaa Jarkon suhtautumaan omaan elämäänsä taistelemisen arvoisena asiana.

Psykedeelien napsiminen oli minulle ominaista 2010-2011 vuosina, mutta silloin enemmän olin jäänyt elämässäni jumiin ja psykedeelit olivat osa hauskanpitoa niinkuin muutkin huumeet joihinka kuului opiaatit ja stimulantit. Elin ihmisten kanssa silloin jotka enemmän vain pitivät hauskaa ja itseäni ei niin paljoa enään kiinnostanut psykedeelien antamat uudet tuntemukset, koska ne alkoi oleen aika nähtyjä. Silti käytin välillä psykedeelejä. Elämäni oli pienessä

murroksessa taas. Olin huomannut, että olin juuttunut elämäntilanteeseen joka ei ollut minulle hyväksi. Olin töissä joka tuntui minulle vastenmieliseltä ja pelkästään negatiiviselta. Olin ihmissuhteissa jotka eivät tuoneet minulle mitään vain enemmän vei minulta voimia. Elin eräänlaisessa comfort zonella, koska olin tottunut elämään tietyllä tapaa enkä uskaltanut tehdä suuria muutoksia elämässäni. (Jarkko, K5)

Psykedeelien käyttö (*napsiminen*) muuttuu edellä kuvatussa Jarkon elämäntilanteessa osaksi hauskanpitoa yhdessä opiaattien ja stimulanttien käytön kanssa. Käyttöintention siis muuttuu eksistentiaalisiin kysymyksiin vastaamisesta ja introspektiivisten kokemusten tavoittelusta hauskanpitoon välitysten välisten sidosten vahvuuksien muuttuessa. Jumiutunut elämäntilanne, vastenmieliseltä tuntuva työpaikka, hauskanpitoon keskittyneet ihmiset ympärillä ja turtuminen psykedeelien antamiin uusiin tuntemuksiin luovat toimijaverkoston, jonka kautta psykedeelien käyttö jatkuu totuttuna tapana, auttaen Jarkkoa pysymään mukavuusalueellaan, josta hän kuitenkin samaan aikaan haluaisi pois. Psykedeelit näyttäytyvät lainauksessa aktanttina yhdessä muiden huumausaineiden kanssa pakokeinona muuten ikävältä tuntuvalta elämäntilanteesta, hauskanpidon tuoden vastapainoa raskailta tuntuviin ihmissuhteisiin, työpaikkaan ja tunteeseen elämän jumittumisesta. Muuntuneet tajunnantilat ja psykedeelit voivat paradoksaalisesti auttaa sekä selviämään ikävältä tuntuva elämäntilanteesta, että myös samanaikaisesti vahvistaa sidoksia niihin välityksiin, jotka edesauttavat ikävän elämäntilanteen jatkumista, silloin kun mukavuusalueella pysyminen voi edellyttää hauskanpitoa päihteiden kanssa, eikä rohkeutta isojen muutosten tekemiseen välttämättä löydy. Kertomuksen seuraavasta osasta käy ilmi miten sopivien välitysten sidosten vahvistuessa, psykedeelien aikaansaamat muuntuneet tajunnantilat voivat Jarkon kohdalla välittää merkittävänä koettuja elämänmuutoksia.

Yksi tärkeimmistä psykedeelikokemuksistani oli, kun olin LSD matkalla istuskelemassa puistossa. Pohdin tunnetta, että minkä takia elämäni ei todellakaan ole sitä mitä minä siltä haluisin. Mikä estää minua liikkumasta eteenpäin ja kokeilemaan jotain uutta. Huomasin olevani erittäin pelokas ja sosiaalisesti erittäin varautunut vaikka olin jo vuosia liikkunut erilaisten huumeiden käyttäjien yhteisöissä. Silti en oikein osannut ottaa niskasta itseäni kiinni ja tehdä elämässä mitä MINÄ haluan. Olin ottanut LSD voimakkaan annoksen. Annos oli luultavasti jotain 500mikrogramman luokkaa. Tutkiskelin puistossa visuaaleja ja aloin miettimään miten minä asettaisin puut ja puskat puistossa jotta se näyttäisi minulta ja visuaalisesti kauniilta. Ajatukseni lähti huomattavasti luovemmalle tielle silloin, mutta mikä tärkeintä ymmärsin kuinka paljon minulla on potentiaalia antaa jotain ja kuinka paljon halusin käyttää

potentiaaliani. Halusin antaa yhteiskunnalle jotain muuta kuin masentuneen narkomaanin, halusin antaa onnellisen minän ja se tuntuu olevan parasta mitä voit antaa ihmiskunnalle ja itselleni. (Jarkko, K5)

Suuri annostus LSD:tä ja kokemuksen läpikäyminen puistoympäristössä saavat aikaan välitysten yhteenliittymän, jonka kautta Jarkko tarttuu tunteeseen siitä, että hänen elämänsä on kaukana siitä tilanteesta, jossa hän sen olisi halunnut olevan. Potentiaali pelokkuuden ja sosiaalisen varautumisen ylittämiseen ei ole aktualisoitunut pelkästään ihmisten kanssa olemisen kautta. Nyt nautittu suuri LSD-annos saa aikaan puistossa koettujen visuaalisten vaikutuksen tutkailun yhteydessä voimaantumisen kokemuksen välitysten yhteenliittymänä, jonka aikana Jarkko alkaa pohtia, kuinka hän itse asettelisi puiston kasvuston, niin että se näyttäisi hänestä kauniilta. Puisto ja siinä sijaitsevat kasvit, LSD ja sen visuaaliset vaikutukset yhdessä Jarkon introspektiivisen elämäntilanteen pohtimisen kautta vahvistavat sellaisia sidoksia, joiden kautta hän tavoittaa eräänlaisen voimaantumisen tunteen ja oivalluksen omasta halustaan ja kyvystään antaa itsestään jotain maailmalle. Taustalla voi nähdä välittyvän, yhdessä Jarkon omien syvällisten introspektiivisten pohdintojen kanssa, kollektiivissamme vallitsevan narratiivin, plug-inin jossa huumausaineista riippuvainen ja masentunut henkilö ei ole yhteiskunnassa samanarvoisessa tai ainakaan yhtä arvostetussa asemassa muiden ihmisten kanssa.

Tajusin olevani velkaa elämälleni elää elämäni hyvin taas kerran. Tämä trippi oli erittäin mielenkiintoinen kokemus, koska sinä päivänä mietin erittäin pitkän suunnitelman elämässäni konkreettiselle tasolle. Miten eroan työstäni, ketkä ihmissuhteet jätän taka-alalle, mitä olen tehnyt elämässäni väärin jo pidemmän aikaa ja miten korjaan sen. Vuosi tästä tripistä lähdin toteuttamaan muutamia lapsuuden unelmia. Lähdin opiskelemaan musiikkia toiseen kaupunkiin jätin turvallisen taloudellisen aseman ja päiväduunit jossa minua olisi odottanut palkankorotus ja sen avulla asuntolaina ja turvallinen yhteiskunnallinen asema. Kävin myös matkustamassa muutamissa paikoissa jota en olisi ikinä uskaltanut tehdä, koska olin niin sosiaalisesti rajoittunut, etten oikein omasta yksiöstä kauemmas uskaltanut lähteä. Aloin myös käymään paljon enemmän ihmisten ilmoilla ihastelemassa kulttuuria. Huumeiden käyttö vähentyi ja onnistuin sitä tyhjiö elämässäni täyttämään harrastuksilla joita olin halunnut tehdä mitä täytin ennen huumeilla. Aloin elämään elämäni täysillä. (Jarkko, K5)

LSD-kokemukseen vaikuttavana välitysten yhteenliittymänä voidaan nähdä aikaisemmilta ayahuasca-matkoilta omaksuttu ajatus oman elämän tärkeydestä, kun Jarkko kertoo

tajuavansa olevan velkaa elämällensä sen, että alkaa elämään sitä hyvin jälleen kerran. Hän hylkää sidokset, jotka estävät hänen onnellisuuttaan. Jarkon pitkään kokema pelko ja varautuminen sosiaalisissa tilanteissa höllentävät välityksinä sidoksia hänen elämässään, kun hän lopulta uskaltaa matkustaa ja käydä ihailemassa kulttuuria *ihmisten ilmoilla*. Huumausaineiden käyttö keskeisenä välityksenä Jarkon elämässä, *tyhjiön täyttäjänä* heikentää sidoksiaan, kun hän siirtyy sellaisten harrastusten pariin, joita on halunnut tehdä. Paradoksaalisesti juuri huumausaineiksi luokitellut psykedeelit ovat kuitenkin keskeisiä välittäjiä, jotka osaltaan mahdollistavat hänen muutoksen päihteettömämpään elämään. Lainaus vahvistaa kuvaavasti Latourin ajatusta siitä, että vapautta on päästä pois huonoista sidoksista, ei sidoksista irti pääseminen (Latour 2005, 231.)

2012-2013 vuodet olivatkin vähän vähäpitoisempia psykedeeli käyttökausia itselläni. Monesti otin psykedeelisiä muistuttakseni aiemmista tripeistä ja niistä ajatuksista joita olin saanut jotta pysyin vahvana, kun yritin elämääni konkreettisella tasolla muuttaa eteenpäin. Monesti masennus ja toivottomuus iski varsinkin, kun elämän muutokset eivät tapahtuneet niin nopeasti kaikilla saroilla, kun halusin eikä myöskään onnistuneetkaan aina. Psykedeelien käyttö silti vahvasti paljon omaa intohimoa ja auttoi katsomaan omia tunteita objektiivisesti. Tasainen psykedeelien käyttö muistutti minulle, että jotain parempaa on tulevaisuudessa ja elämäni kehittyä, kuhan jaksan työntää sitä eteenpäin. Näinä vuosina käytin paljon muita huumeita, koukkuunnuin pahasti opiaatteihin, mutta se riippuvuus ei ollut niin rappiollista kuin esim aika jolloin käytin voimakkaasti alkoholia, koska käytin huumeita ilosta, en surusta. Psykedeelit olivat antaneet elämälleni tarkoitusta. Olin onnellinen elämässäni ensi kertaa pidemmän aikaa. (Jarkko, K5)

Masennus ja toivottomuus vahvistavat sidoksiaan pettymysten kautta, mutta psykedeelien jatkuva tasainen käyttö vahvistaa Jarkon intohimoa ja kykyä tarkastella omia tunteitaan objektiivisesti, sekä muistuttaa paremmasta tulevaisuudesta. Subjektiivisuuden ja objektiivisuuden välinen raja on jälleen häilyvä, kun psykedeelit osaltaan ohjaavat Jarkkoa pois päin masennuksesta, samanaikaisesti kun hän itse työstää elämäänsä eteen päin (vrt. Gomart & Hennion 1999). Opiaatit vahvistavat sidoksiaan Jarkon elämässä, kun hän jää niiden käyttöön koukkuun, mutta psykedeelien välittämä ilo ja onnellisuus heikentävät opiaattiriippuvuuden tuomia haitallisia sidoksia niin, ettei hän koe opiaattiriippuvuuttaan yhtä rappiollisena, kuin esimerkiksi aiemmin elämäänsä haitannutta alkoholiriippuvuutta. Psykedeelit *olivat antaneet* Jarkon elämälle tarkoitusta ja hän oli ensi kertaa elämässään onnellinen pidemmän aikaa. Jukka Törrönen, Christoffer Tigerstedt ja Elina Vismanen (2015), ovat tarkastelleet

omaelämäkerrallisista kertomuksista koostuvan aineiston kautta latourlaista toimijaverkostoteoriaa käyttämällä, kuinka aktantit muodostavat ja heikentävät alkoholiriippuvuuteen liittyviä kaavoja. He huomasivat, että jokaisen päähenkilön riippuvuuden taustalla oli ainutkertainen materiaalisista, inhimillisistä ja ruumiillisista välittäjistä muodostuva toimijaverkosto. Törrönen ym. toteavat että *addiktion ehkäisyssä ja hoidossa ei ole kyse riippuvuuksista vapautumisesta, vaan toistopakkoa synnyttävien toimijaverkostojen tunnistamisesta ja niiden korvaamisesta toimintaa avoimemmaksi avaavilla riippuvuuksilla* (emt., 33). Samaan tapaan Jarkon kertomuksessa psykedeelit auttavat heikentämään opiaattien hallintaa hänen elämästään.

Nykyään psykedeelien käyttö on erittäin erilaista kuin mitä muina kausina on ollut. Nykyään valitsen vain psykedeeliksi hyvin harvat kemikaalit ja sopivat kemikaalit. Viimeisen vuoden aikana tainnut olla vain LSD ja DMT psykedeelejä joita olen käyttänyt. LSD tripit ovat yleensä miedolla annoksella suoritettuja joissa yritän saada pientä maustetta arkeeni. Saatan käydä jazzklubilla tai vain rentoutua yleensä. Nykyään LSD monesti on jopa liian vahva kokemus minulle, vaikka sen kanssa pystyisin tekeen kaikkea arkisia asioita niin se tuntuu keholle jotenkin raskaalta. Tämän takia kokemus monesti ei tuota sellaista tulosta mitä se ennen tuotti. Tripistä palautuminen keholla kestää paljon pidempään kuin ennen ja sen vaikutus unirytmiiin on suurempi. Tämä tuottaa erilaisia haasteita arkielämään toisinsanoen. Monesti tykkään nykyään nauttia psykedeelit yksin. Keskittyen omiin pikku projekteihin ja omaan vapaapäivään. 12 tunnin mittaisella LSD tripillä kerään inspiraatiota ja ajatuksia tulevia viikkoja tai kuukausia varten. Pohdin niitä näitä mitä mielessäni pyörii, mutta ne psykedeeli matkat eivät ole mitään "päättä huimaavia". Psykedeelien opettava anti on nykyään huomattavasti konkreettisempaa sen sijaan, että kyse olisi isoista hämmästyksistä ja valaisevista kokemuksista. (Jarkko, K5)

Psykedeelit eivät enää kerrontahetkellä toimi katalyyttina valaiseviin kokemuksiin tai hämmästyksiin, vaan vakauttavat Jarkon elämää konkreettisemmin. Aikaisempiin käyttöjaksokuvauksiin verrattuna psykedeelien sidokset Jarkon elämään ovat vakautuneet osaksi hänen arkeaan ja vakauttaen elämää kohti sellaista suuntaa, mitä hän on tavoitellut. Jazz-klubilla käynti tai yleinen rentoutuminen vahvistavat välityksinä myös osaltaan sidoksia käyttötapaan, jossa arkea pyritään hieman maustamaan, ilman pyrkimystä tajuntaa räjäyttäviin kokemuksiin. Psykedeelien laajamittainen käyttö nuoruudessa tuntuu kuvauksen perusteella vaikuttavan välityksenä osittain siihen, että kokemukset ovat etenkin mietoa isommilla annostuksilla Jarkolle todella raskaita. Samalla psykedeelit ovat osaltaan välittäneet pääsyn tilanteeseen, jossa psykedeelien käytön integroiminen arkeen on mahdollista, kontrolloituna,

osana hyvää ja tavoittelemisen arvoista elämää, johon kuuluu paljon muita kiertäviä elementtejä (kvasiobjekteja) psykedeelien lisäksi.

DMT:n polttaminen on taas itselleni nykyään huomattavasti useammin tapahtuva juttu. Lähes seremonia tai meditaatio hetki. Poltan dmtettä yleensä pienen annoksen, laitan meditatiivista musiikkia ja käherryn puoleksi tunniksi eräänlaiseen lepotilaan peittojen alle. Tuntuu kuin se 15-30 minuutin psykedeelinen kokemus olisi kuin tietokoneen uudelleen käynnistäminen. Se poistaa turhat paineet kehosta ja mielestä ja uudistaa innolla ja ahkeruudella. Dmt tripin jälkeen voi samana päivänä jatkaa päiväänsä inspiroituneena ja kokea arjen heti mielekkäämmäksi. DMT tripeillä muistan aina oman hyvinvoinnista huolehtimisen niin kehollisen kuin psyykkisen. Se antaa myös aina pahoille fiiliksiille mahdollisuuden katsoa niitä objektiivisesti, saan voimaa muuttaa ongelmani paremmaksi tai vain Dmt tripin aikana on paljon helpompi hyväksyä jos jollekin asialle en voi tehdä mitään. (Jarkko, K5)

Jarkon edellä kuvaamassa DMT:n käyttötapahtuman ketjussa yksi hänen oleellinen esiin nostama välittäjä on itse käytetty aine, joka yhdessä muun muassa Jarkon aivojen välittäjäaineiden ja reseptorien sekä musiikin, seremoniallisen käyttöintention ja peittojen alle kähertymisen kanssa vahvistaa sidoksia kohti tavoiteltua elämää, auttaa poistamaan paineita ja uudistaa häntä. Tämä välitysten ketju tuo myös mielekkyyttä ja inspiroitumista hänen arkeensa ja muistuttaa häntä hänen oman hyvinvoinnin huolehtimisen tärkeydestä. *DMT-trippi* mahdollistaa toimijaverkostona Jarkolle mahdollisuuden tarkastella *pahoja fiiliksiään* objektiivisesti, ja antaa voimia korjata ongelmia tai hyväksyä sen, jos tilanteeseen ei voi itse vaikuttaa. Näin muodostunut välitysten ketju, jossa DMT, Jarkon omaksumat plug-init sekä hänen oma toiminta välittävät *tapahtuman*, jossa inhimilliset ja ei-inhimilliset toimijuudet sekoittuvat, vahvistaa Jarkon selviytymistä arjesta.

Emilie Gomartia ja Antoine Hennionia mukaillen Jarkon kertomuksen välityssuhteita seurattaessa voidaan nähdä miten psykedeelit mahdollistavat, potentialisoivat ja muokkaavat monin eri tavoin, eri aikakausina ja eri tilanteissa Jarkon aktiivisuutta, psykedeelien oman aktiivisuuden kautta. Subjektius ja objektius sekoittuvat toisiinsa, eikä näin ollen voida sanoa, että tapahtumia ohjaisi missään vaiheessa mikään 'puhdas' objektius tai subjektius. (Gomart & Hennion 1999, 227; ks. myös Serres 2007) Aktanttien välisten sidosten muuttuessa ja kvasiobjektien kierrossa Jarkko liikkuu elämäntilanteiden ja tapahtumien välillä, joissa jatkuvasti muuttuvat eri aktanttien eri vahvuiset sidokset ovat vaikuttamassa muun muassa hänen arkeensa, hänen tekemiinsä valintoihin, ihmissuhteisiinsa ja päihteiden käyttöön.

Alkuinnostuksen ja -ihmetyksen, vaikuttavien kokemusten ja maailmanpohdintakauden jälkeen psykedeelien käyttö muuttuu introspektiivispainotteiseksi kaudeksi, jossa Jarkko kyseenalaistaa hänen liiallista alkoholin ja huumausaineiden käyttöönsä. Näin ayahuasca nousee keskeiseksi välittäjäksi konkreettisten elämänmuutoksen aktivoijana, kun Jarkko havahtuu arvostamaan itseään ja omaa elämäänsä ayahuasca-rituaalien kautta. Kokemukset eivät ole koskaan puhtaasti joko Jarkon tai käytettyjen aineiden vallassa, vaan ne 'vain tapahtuvat' kaikkien tapahtumiin vaikuttavien kvasiobjektien kierrossa (Gomart & Hennion 1999, 225).

Myöhemmin Jarkon elämässä psykedeelien käyttö jatkuu pitkälti päihteitä käyttävien läheisten ihmisten ehdoilla, ja rutiininomainen psykedeelien käyttö tuntuu pikemminkin vahvistavan monista ympäröivistä välityksistä muodostunutta toimijaverkoston, ikävänä koettua elämäntilannetta, sen sijaan että auttaisi muutosten tekemisessä. Yksi voimakas LSD-trippi puistoympäristössä omissa oloissa kuitenkin muuttaa tätä asetelmaa ja vahvistaa aktanttien yhteenliittymänä sellaisia sidoksia, jotka aktivoivat Jarkkoa tekemään hänelle itselleen suotuisilta tuntuvia elämänmuutoksia.

Kertomuksessa tulee vielä kuitenkin kausi, jolloin Jarkko kokee masentuneisuutta ja toivottomuutta, kun elämä ei muutukaan niin nopeasti kuin hän olisi toivonut, tai mitä mullistavalta tuntuneet psykedeelikokemukset antoivat aluksi ymmärtää. Psykedeelit välittävät kuitenkin Jarkolle muistoja aiemmista tripeistä saamistaan ajatuksistaan ja auttavat häntä pysymään vahvana ja intohimoisena pettymysten keskellä. Psykedeelit vahvistavat siis sidoksia vastaajan myönteisiin kokemuksiin ja ajatuksiin, jotka assosioituvat menneisiin psykedeelikokemuksiin. Samaan aikaan kehittynyt, mutta sittemmin loppunut riippuvuus opiaatteihin ei tunnu Jarkosta yhtä tuhoisalta kuin aikaisemmassa elämänvaiheessa koettu alkoholiriippuvuus, sillä psykedeelit vahvistavat sidoksia hänen elämäänsä hallitsevassa asemassa olevaan toimijaverkoston: kokemukseen missä hänen elämällään on tarkoitus, ja jossa hän on ensimmäistä kertaa elämässään onnellinen. Psykedeelien käyttö on edelleen kerrontahetkellä osa Jarkon elämää ja auttaa häntä arjen askareiden ja murheiden keskellä, mutta käyttö on hallitumpaa ja valikoidumpaa. Psykedeelien runsas käyttö aikaisemmassa elämässä vahvistaa välitysten yhteenliittymä kehollisen kokemuksen raskautta, mikä osaltaan luultavasti rajoittaa psykedeelien käyttöfrekvenssiä ja käytettävien annostusten suuruutta. Samaan aikaan LSD ja DMT vakauttavat kierrollaan elämäntilannetta, jossa Jarkko kokee

pärjäävänsä arjen ja sen ongelmien keskellä. Kyseiset aineet eivät kuitenkaan ole keskeisessä asemassa hänen elämässään, muiden elämänlaatua nostavien kiertävien kvasiobjektien, kuten kulttuurista nauttimisen ja matkustelun vahvistaen sidoksiaan hänen arjessaan.

5.2 Pelottava psykedeelikokemus eri paikoista, tapahtumista ja toimijaverkostoista välittyvinä käännöksinä

Olin kokeillut psykedeelisiä todella positiivisin vaikutuksin viime joulukuussa, mistä seurasi oikeastaan viime kokeilukertaan asti kestänyt ajanjakso jolloin koin paljon suurempaa elämäniloa kuin tavallisesti. Kävin ensimmäisellä miedolla sienitripillä läpi oikeastaan vain sitä kuka, ja millainen olen. Koin että olin ollut rehellinen itselleni ja nautin siitä kuka olen. Hehkutin sitä seurannutta olotilaa ja kokemuksia joita kävin sinä iltana läpi (lieviä visuaaleja, pieniä mindfukkeja liittyen avaruuteen yms) kaverille jota sanomme A:ksi. Kyseinen kaveri on juuri käynyt läpi eroa ja hajoillut tilanteeseensa sen verran että suosittelin hänelle sitten että kokeilisi mun kanssa psykedeelisiä niin saisi ajatuksiaan pois tilanteestaan. Kaverin ero vaikuttanut myös meidän keskiseen suhteeseen jollain puilevällä tavalla kun olen ollut avautumisen tulilinjalla. En mitenkään huomionnu näitä tekijöitä tarpeeksi siihen määrään verrattuna mitä aioin syödä seuraavalla kerralla. Ensimmäisen kerran annokseni oli ollut noin 2 grammaa Golden Teacher lajiketta, siis Psilocybe Cubensis –sieniä. Tälläkertaa hankin niitä eri lähteestä, ja aioin syödä kolme grammaa. (Eki, K7)

Aikaisempi sienitrippi oli positiivisilla vaikutuksillaan vahvistanut sidoksia Ekin (K7, 1990-luvulla syntynyt) kokemukseen siitä, että sienillä voi olla hänelle paljon annettavaa. Tällä kertaa kaverin eron vaikutus kaverusten keskinäiseen suhteeseen ja edelliskertaa suurempi annos sieniä olivat välittäjiä, joiden yhteisvaikutusta hän ajattelee nyt kerrontahetkellä huomioineensa liian vähän etukäteen. Sen sijaan Eki oli ajatellut, luultavasti peilaten edelliseen kokemukseensa, että sienitrippi voisi auttaa hänen kaveriaan saamaan ajatuksiaan pois erostaan. Näin monenlaiset kiertävät kvasiobjektit vaikuttivat erilaisten sidosten eri vahvuuksiin Ekin kokemusmaailmassa ennen kerrottua kokemusta.

A tuli kotiini noin viideltä päivällä, ja söimme sienet (minä 3g, A 2g) noin puoli kuudelta. Sienistä seurasi taas se fyysinen etovuus mikä oli jo viimekerralla, mutta se menee ohi noin puolen tunnin kuluttua. Ensimmäiset vaikutukset alkavat tuntua siinä 45 min kohdalla. Kädet menevät kylmiksi, materiaali alkaa hengittämään ja liikkuu itsekseen. Varjot näyttävät tavallista isommilta. Tässä vaiheessa koin ensimmäisen kerran epä mukavuutta ajatuksissani. En voi kuvaila sitä mitenkään muuten kuin että olemassa oleminen oli vaikeaa. Sienet

tuntuivat kolisevan aiempaa kovempaa ja nopeammin, ja muistin että söin enemmän kuin viimeksi. Vaikeus meni kuitenkin ohi, mutta fyysiset olot jäivät päälle. En voinut olla paikoillani, koin kylmyyttä joten laitoin saunatakin vaatteiden päälle. Pyörin edestakaisin varmaan vartin kunnes löysin tieni lattialle. (Eki, K7)

Sienten toimijuus serotoniinireseptori 5-HT_{2A:n} aktivointina, yhdessä Ekin aivojen välittäjäaineiden kanssa vahvistavat sidoksia hänen kokemusmaailmaan tapahtumassa, jossa materiaali alkaa elämään, keho tuntuu kylmältä, varjot näyttävät tavallista isommilta ja kokemus tuntuu kaiken kaikkiaan epämiellyttävältä. Omaksuttu tieto siitä, että suurempi annostus voi vaikuttaa kokemukseen merkittävästi, voi myös toimia plug-inina ja omalta osaltaan vaikuttaa siihen millaiseksi kokemus alkaa Ekin mielessä muodostua, yhdessä sienten, aivojen välittäjäaineiden ja reseptorien synnyttämän yhteisvaikutuksen kanssa. Lattian voi tulkita toimivan aktanttina turvapaikkana, johon Eki löytää tiensä, vahvistaen sidoksia jotka tukevat sienten ikävistä vaikutuksista selviytymistä.

*Kämppäni kokolattia-muovimatossa on pientä kuviota. Jäin tuijottamaan tuota kuviota aina pitkiksi aikaa ja ensimmäiset visuaalit tulivat valojen muodossa ikäänkuin sen kuvion alta. Se näytti todella siistiltä, joten menin makaamaan ja tuijotin vaan lattiaa ympäri kämpppäni. Mitä pitemmälle paikasta jossa makasin katseeni meni, sitä mäkisemmältä lattia alkoi näyttää. Mihän tahansa katsoinkin kotonani, näin vaan kallioita ja vesiputouksia. Kattolampusta tuleva "auringonpaiste" poltti selkääni enkä ole ikään nähnyt mitään niin kaunista. Kehuin A:lle kuinka hienoa kaikki on ja koin sääliä ettei hän nähnyt samaa. A kuvaili olotilaansa vaan äärimmäisen rauhalliseksi. Pyörin tuolla fantasiamaailmassa aikani ja ehkä noin vartin päästä A sanoi, että haluaa päästä samalle tasolle ja aikoi syventyä trippiin. A kävi laittamassa valot pois ja vaihtoi kappaleeksi *Infected Mushroom:in Becoming Insane*, mistä itsellä on jo aiemmin huonoja kokemuksia huumeiden kanssa (*JWH-108*). Silloin tajusin että en voi enää hallita visuaalejani yhtään. Mikään ei näyttänyt enää normaalilta, ja pelkäsin. Kun biisi eteni, tuntui että jäin ajatuksissani ikään kuin lumivyöryn alle ja koetin kauhoa itseäni ylös sieltä. Tässä vaiheessa pyysin A:lta ensimmäistä kertaa apua, että koettaa rauhoitella minua. A ei mitenkään ymmärtänyt tilanteen vakavuutta johtuen omasta rauhallisuudestaan ja yllytti meikää vaan päästään irti. Panikoin. Tuo paniikki kesti ehkä noin 15 min ensimmäisen kerran, menin sänkyyn kämppäni nurkkaan ja koetin pitää kiinni jostakin normaalista. Tunnistin ainoastaan A:n. Mikään kohta tai esine kodissani ei näyttänyt tutulta. En kokenut olevani fyysisesti kodissani, ja pelkäsin myös sitä. (Eki, K7)*

Ekin kodin kokolattiamatto ja lattia yhdistyvät sienten vaikutusten ja muiden tapahtumaan vaikuttavien välitysten kanssa toimijaverkostoksi, jossa visuaaliset vaikutukset hallitsevat kokemusta. Kattolampun valo välittää kokemusta yhdessä sienten kemiallisten vaikutusten, aivojen välittäjäaineiden ja reseptorien kanssa kauniiseen ja hienoon fantasiamaailman omaiseen suuntaan. Pelottava musiikkikappale, joka assosioituu Ekin mielessä aikaisempiin huonoihin kokemuksiin huumausaineiden kanssa, ja valojen pois laittaminen *kääntää* hänen kokemustaan pelottavaan ja hallitsemattomaan suuntaan. Ekin oman kodin toiminta hänen mielessään muuttuu sienten ja musiikin vaikutuksesta ja se alkaa tuntua vieraalta ja pelottavalta. Saman musiikkikappaleen ja valojen pois laittaminen on molilaisessa ja latourlaisessa mielessä toimintaa kahdessa eri sijainnissa, tässä tapauksessa Ekin ja hänen kaverinsa mielissä, mitkä ovat erilaisten aktanttien kierron kautta sidoksissa hyvin erilaisiin todellisuuksiin (Mol 2002; Latour 2005). Ekin kaverin todellisuuteen vaikuttavista aktanteista meillä ei ole Ekin selonteon kautta muuta tietoa, kuin että hän ottanut pienemmän annoksen sieniä kuin Eki, hän on eri henkilö (eri kokemuksineen, aivoineen ja kehoineen) kuin Eki, ja että hän haluaa päästä sienimatkallaan *samalle tasolle* kuin Eki, johon hän kokee kyseisen kappaleen ja valojen pois laittamisen toimivan apuvälineenä.

Pimeys ja valo ovat tässä kyseisessä selonteossa hyvin erilaisiin todellisuuksiin ja sijainteihin vieviä välittäjiä, latourlaisittain artikulaattoreita tai lokalisaattoreita, vaikka kaikki kuvattu toiminta tapahtuu samassa asunnossa. Toiminta on latourlaisittain ja molilaisittain ajateltuna aina yli vuotavasti kiinni myös eri aikoihin, eri paikkoihin ja eri toimijuuksiin, kuten tässä kuvauksessa esimerkiksi Ekin aikaisempaan huonoon käyttökokemukseen JWH-018 - yhdisteen⁵ kanssa ja hänen kaverinsa hiljattaiseen eroon, joka vaikutti heidän väliseen kaverisuhteeseensa (Latour 2005; Mol 2002). Koska Ekin ja hänen kaverinsa kokemukset vaikuttavat kertomuksen perusteella olevan riippuvaisia eri välitysten erivahvaisista sidoksista, kaverin on omasta rauhallisesta tilasta johtuen vaikea ymmärtää Ekin kokemaa hätää, ja näin ollen myöskään toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Aikaisemmin positiivisena koettua kokemuksen vaihetta vahvistaneet välittäjät, Ekin koti ja siinä sijaitsevat esineet kääntyvät Ekin todellisuudessa vieraksi asioiksi sidosten välisten vahvuuksien

---

⁵ JWH-018 on syntetisoitu kannabinoidi, joka muistuttaa vaikutuksiltaan kannabista (ks. esim. Toennes, Geraths, Pogoda, Paulke, Wunder, Theunissen & Ramaekers 2017)

muuttuessa. Päähenkilöiden kokemukset kääntyvät moninaisten tapahtumiin vaikuttavien käännösten kautta käyttötapahtuman edetessä.

Tässä vaiheessa A ilmoitti, että yksi naishenkilö, jota sanomme B:ksi, tulee käymään. Olin sanonut B:lle aiemmin viikolla että voi tulla käymään jos haluaa, B tiesi että trippaamme. En muistanut asiaa ollenkaan, en edes tiennyt mikä B on, onko B ihminen. Pelkäsin aivan suunnattomasti. Tässä vaiheessa pelko ylitti järkeni. Panikoin uudestaan, ja unohdin että kuka olen. Unohdin kaiken menneisyydestäni, enkä muistanut mitään mitä oli tapahtunut ennenkuin A kertoi, että B on tulossa. En muistanut että olen syönyt sieniiä. Sekoan. Kun B lopulta saapui, kävelin kämpässäni edestakaisin hokien ääneen että kuka olen, kuka olen, kertokaa. En tiennyt kuka tai mikä B oli, enkä pystynyt katsomaan häntä. Tipahdin taas. En muistanut että minua on koskaan ollutkaan, joten minua ei ollut nytkään, kuolin. (Eki, K7)

Pelko ja paniikki vahvistavat sidoksiaan edellisessä lainauksessa, vallaten Ekin kokemusmaailman. Hän unohtaa egonsa, kokien sen erittäin kielteisenä kokemuksena, toisin kuin Kallen (ks. luku 5.4) ja Mikon (ks. luku 5.5) kertomuksissa, joissa egon sulautuminen tai kuoleminen välittyi myönteisenä kokemuksena. Erilaiset toimijaverkostojen kokoonpanot voivat siis vaikuttaa lähtökohtaisesti hyvin samankaltaisen kokemuksen radikaalisti erilaiseen *kokemiseen*. Ekin matkakumppanin kaverin saapuminen vahvisti tässä tapauksessa sekoamisen ja paniikin tunnetta, toimien välittäjänä, joka tahtomattaan vahvisti sidoksia ahdistavan kokemuksen syvenemiseen.

Kuoleminen tuntuu pahalta. En pystynyt enää hahmottamaan mitään, mistään. Persoonani katosi kokonaan, en tiennyt millaisia asioita ajattelen normaalisti, tai miten ajattelen normaalisti. Koin pääni sisällä suunnatonta pelkoa ja paniikkia, ja kyselin puolen minuutin välein, että onko käytökseni normaalia. Vastaus oli että kyllä. En kyennyt hahmottamaan itseäni muiden silmissä, enkä tunnistanut itseäni sisältäpäin. Soitin kaverille, jonka kanssa trippasin aiemmin, ja kerroin että kuolin, pelottaa helvetisti, mitä teen? Kaveri rauhoitteli minua hetken ja sanoi että kaikki on hyvin, oon syönyt sieniiä. Tajusin että tämä menee ohi, mutta pelko ja paniikki ei silti kadonnut. B puhui jostain arkipäiväisestä (koska oli selvinpäin), en tiennyt mitä se tarkoitti eikä minua ollut olemassa niin olin helvetin hämmentynyt siitä että miks tämä katsoi juuri sinnepäin, mistä minä havainnoin häntä, kun hän puhui. Tipahdin vielä. Unohdin taas kaiken, ja pelkotila alkoi uudestaan. Koetin rauhoittaa itseäni sillä että juon vettä. Kaadoin lasiin vettä, laitoin sen suuhun, unohdin mitä olin tekemässä, sylkäisin vedet lavaaariin, unohdin miksi sylkäisin vedet, levitin kädet ja sanoin että olen tulossa hulluksi. Anelin apua ja pyysin A:ta ja B:tä kertomaan kuka olen ja missä olen. Aloin näkemään ympäristöni partikkelikuutioina. Olin osa useita kuutioita, vähänkuin kaikki olisi piirretty

ruutupaperille. Kuutiot olivat läpinäkyviä ja yhtäkkiä maa katosi jalkojeni alta ja pelkäsin putoavani tyhjyyteen. (Eki, K7)

Kokemuksen kuvailu jatkuu, sidosten pysyessä tapahtumien kuvailun perusteella jotakuinkin samanlaisina. Puhelu kaverille toimii välityksenä, jonka on tarkoitus vähentää sidoksia pelottavaan kokemukseen. Tämä välitys ei kuitenkaan auta heikentämään lopullisesti niitä välitysten sidoksia, jotka saivat aikaan ja ylläpitävät Ekin kokemaa paniikkia ja oman paikkansa sekä asioiden unohtelua. Aikaisemmin miellyttävänä koetut visuaaliset vaikutukset vahvistavat tässä vaiheessa pelon tunnetta, kun sidosten yhteenliittymä on radikaalisti muuttunut, ja kääntänyt tällä tavalla kokemuksen miellyttävästä vaiheesta epämiellyttävään.

Ehkä suurin vaikeus vastaavissa kokemuksissa on se, että visuaaleja ei voi paeta mihinkään. Silmät kiinni kaiken näkee vain selkeämmin, kun mielikuvitusta ei häiritse mikään silmien tuottama ärsyke. Myöskin ajan kokeminen muuttuu. Tekstasin kaverille, jolle soitin, puhelimeni mukaan minuutissa kolmesti, ja muistan, että olin ihan varma siitä että viimeisestä viestistä on kulunut tunteja. (Eki, K7)

Koska visuaalisia vaikutuksia ei pääse karkuun edes sulkemalla silmiään, mikä vain vahvistaa toimintana visuaalisten vaikutusten roolia kokemuksessa, juuri visuaaliset vaikutukset muuttuvat alun kokemuksen miellyttävyyttä vahvistavasta välityksestä miellyttävyyttä heikentäväksi välitykseksi. Sienet vaikuttavat suoraan Ekin kokemusmaailmaan vääristämällä ajan kokemusta, samaan tapaan kuin Kallen kertomuksessa (ks. luku 5.5), jossa hyvin erilaisten välitysten sidosten vallitessa ajanvääristymä aiheutti naurua ja huvittuneisuutta, toisin kuin tässä kertomuksessa, jossa ajan kokeminen ilmeisesti tuntuu Ekiltä lähinnä pelottavalta.

Tunsin taas sen saman hulluuden, mitä olen tuntenut JWH-108:n kanssa. Tiesin, että olen joskus ollut ihminen mutta en tule enää koskaan saavuttamaan sitä, koska olen kuollut. Tässä vaiheessa B tajusi hätäni koska käytökseni oli todella psykoottista. Kävelin ympäri kämppää hokien kysymystä kuka olen ja hän huomasi paniikkini. B otti minusta kiinni ja kertoi nimeni ja pakotti istumaan ja tuli viereeni. Pystyin rauhoittumaan hetkeksi, mutta koska A, joka oli syönyt myös sienä, tajusi vasta nyt että flippasin oikeasti, alkoi myös A flippaamaan että kuinka helvetin sekaisin olinkaan. Tästä syntyi looppeja, keskustelu vyöryi eteenpäin tyylillä: A kysyy minulta että miten voin seota noin pahasti, unohdan että sekosin ja kysyn B:ltä että yrittääkö A vain kuumotella minua, josta A sekoaa että yritätkö minä kuumotella A:ta sillä että sekoan.

Tätä jatkui loputtomiin ja meistä tuli todella epäluuloisia toisistamme. Tälläkertaa tipahdimme molemmat, en tunnistanut kotiani uudestaan ja koin pahinta yksinäisyyttä mitä olen ikinä kokenut. Mikään materiaali ei ollut tuttua, en tunnistanut kotiani, ainoa ihminen joka ymmärsi minua oli A ja hän koki minut vihamieliseksi, ja B oli selvinpäin ja tajusin ettei hän voi ymmärtää mitenkään mitä päässäni liikkuu. Kaiken tämän lisäksi koin taas että unohdan kuka olen ja aloin pelkäämään. En enää muistanu ketä A ja B ovat joten pyysin heitä lähtemään kodistani. Tämän jälkeen olin henkisesti niin uupunut pelosta ja paniikkikohtaukseni ei laantunut mitenkään niin totesin vaan että nukkuminen on ainoa keino selvitä. Kello oli tällöin 23.30 joten trippini kesti oman käsitykseni mukaan noin 6 tuntia, en osaa sanoa trippasinko vielä nukkuessa. (Eki, K7)

JWH-108 -yhdiste ja sen kanssa koettu käyttökokemus vaikuttavat latourlaisesti lokalisaattoreina menneestä ajasta ja paikasta välityksenä nyt koettuun sienikokemukseen, kun *hulluuden* tunne muistuttaa JWH-108:n aiheuttamasta kokemuksesta. Matkakumppanin kaveri yrittää rauhoitella Ekiä, näin muuttuen välittäjästä, joka aiemmassa vaiheessa tahtomattomaan edesauttoi hänen paniikkia, välittäjän rooliin, joka saa nyt Ekin rauhoittumaan hetkeksi. Pelko ja paniikki kuitenkin jälleen vahvistavat sidoksia kokemuksessa, kun Ekin matkakumppani ymmärtää Ekin tilanteen vakavuuden ja kaverukset tulevat toisistaan epäluuloisiksi. Matkakumppanin kaverin rauhoittava ele Ekiä kohtaan ei riitä välityksenä pysyvästi heikentämään kaikkia niitä välityksiä, jotka ovat vahvistaneet pelottavaa ja ahdistavaa kokemusta. Lopulta kaikki matkan aikana pelottavaa kokemusta vahvistaneet sidokset nivoutuvat toimijaverkostoksi, jossa Eki tuntee niin suurta uupumusta toistuvista pelon tunteista ja paniikkikohtauksista, mikä johtaa hänet pyytämään muita lähtemään kodistaan ja mennä itse nukkumaan.

Nukahdin heti ja heräsin aamulla ja soitin A:lle ja B:lle asiat läpi ja kaikki on kunnossa. Olen käynyt tapahtunutta läpi uudestaan ja uudestaan eri ihmisten kanssa ja kaikki on muuten ok, mutta jostain syystä yhdistän kotini nyt vielä viikonkin jälkeen siihen yksinäisyyteen, että edes mikään materiaali ei ole tuttua, ja ainoa ihminen joka on ystävänäni maailmassa kokee minut vihamieliseksi. Olen kamppailut päivittäin ahdistuksen kanssa kokemuksen jälkeen enkä ole pystynyt olemaan päivääkään täysin selvinpäin. En ole koskaan kokenut vastaavaa pelkoa. (Eki, K7)

Uni tuntuu välittäjänä heikentävän matkan aikana vahvistuneita ahdistusta, pelkoa ja paniikkia synnyttäviä sidoksia, mutta vaikutukset olivat kuitenkin niin voimakkaita ja jättivät sen verran

vahvan muistijäljen, että Eki kokee edelleen matkalla kokemaansa yksinäisyyden tunnetta, etenkin juuri kotinsa välittämänä. Matkan jälkeen koettu ahdistus yhdessä kodin vierauden tunteen kanssa johtaa välitysten yhteenliittymänä siihen, että Eki kamppailee ahdistuksen kanssa, eikä ole pystynyt olemaan täysin selvin päin päivääkään. Alkoholi tai muut päihteet ilmeisesti toimivat tässä tilanteessa välittäjinä, joiden kautta Eki yrittää lievittää kertomansa sienikokemuksen aikaansaaman ahdistuksen sidoksia.

Kysyt postauksessa, että miksi käytät psykedeelejä. Sienet tuntuvat tekevän ajatusrakenteesta niin primitiivisiä, että se tuntuu antavan asioille selkeyttä. Olin aiemmin valmis siihen, että näiden kanssa voi sattua ja kipeästi, mutta kadun viime trippiä vakavasti. Pidän psykedeelejä turvallisina aineina, mutta näiden kanssa on ne muutamat pelisäännöt kuten viinassakin. Jos otat, et aja. (Eki, K7)

Eki summaa lopuksi syyt omaan psykedeelisten sienten käyttöönsä. Vaikka hän oli valmistautunut siihen, että sienten käyttö voi johtaa kipeisiin kokemuksiin, hän katuu nyt kokemaansa trippiä. Hän pitää psykedeelejä edelleen turvallisina aineina, kunhan muistaa noudattaa pelisääntöjä, kollektiivista omaksumaansa plug-inia, jota yleisesti käytetään myös alkoholin käytön yhteydessä, tiivistettynä: jos otat, et aja. Ajaminen luultavasti toimii metaforana, jonka avulla Eki viittaa käyttöannostusten turvallisuuteen ja olosuhteiden huomioimiseen psykedeelien käytön yhteydessä, joita kertomassaan käyttökokemuksessa ei oltu hänen mukaansa riittävän hyvin huomioitu.

Ekin kertomuksesta voi havaita, että psykedeelikokemukset voivat olla hyvin arvaamattomia ja ovat toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna riippuvaisia monenlaisista satunnaisista ja yllättävistä inhimillisistä ja ei-inhimillisistä aktanteista ja niiden välisistä eri vahvuisista sidoksista ja käännöksistä. Ekin kokemus vaihtelee nopeasti epämukavasta alusta hienoon kokemukseen, jota hallitsi kaunis visuaalinen fantasiamaailma, josta hän kuitenkin putosi nopeasti, eri aktanttien välisten sidosten muuttuessa, paniikin, ahdistuksen ja epätoivon tilaan, joka jatkui vielä pitkään kokemuksen jälkeen. Esimerkiksi kattolampun valo, joka toimi yhtenä mahdollistajana Ekin kokemuksen hienossa vaiheessa, toimi ilmeisesti hänen kaverinsa mielessä hienon kokemuksen estäjänä. Valon sammuttaminen ja musiikkikappaleen vaihtaminen toimivat käännöksenä Ekin kokemukseen vaikuttavassa toimijaverkostossa, kun musiikki vaihtui kappaleeseen, josta Ekillä itsellään oli huono kokemus JWH-18 muuntohuumeen kanssa (plug-in). Kun käyttökokemuskertomusta tarkastellaan näin

toimijaverkostoteoreettisvaikutteisesta näkökulmasta, voidaan havaita, että ensisilmäyksellä pieniltä tuntuvat tapahtumat ja toimijat voivat olla merkittävässä roolissa ilmiöitä tarkasteltaessa. Latourlaisittain kuvatussa tapahtumassa toiminta voidaan nähdä solmukohtana, jossa monet yllättävät toimijat kohtaavat (Latour 2005). Ekin kertomuksessa ne johtavat moniaineksisten toiminnan käännosten kautta muodostuneen toimijaverkoston vaikutuksesta epämieluisaan kokemukseen, jonka vaikutukset tuntuvat Ekin todellisuudessa vielä vastaushetkellä, viikko itse kokemuksen jälkeen.

5.3 Psykedeelikokemukset ja niihin valmistautuminen osana elämää eheyttävää toimijaverkosta

Olen ottanut psykedeelejä yhteensä kuusi kertaa elämässäni (sieniä, LSD:tä). Kaikki kokemukset ovat olleet hyviä. Muut päihteet, joita olen kokeillut/käyttänyt, ovat alkoholi, kannabis, ekstaasi (muutaman kerran) ja amfetamiini (myös muutaman kerran).

Jokainen trippi, jolla olen ollut, on ollut erilainen. Keskityn nyt viimeisimpään, jonka koin itse asiassa eilen, sillä se on tuoreimpana muistissani. Summaan jäljempänä myös aiempien matkojen satoa lyhyesti.

Vietin syntymäpäivääni kotona. Koska täytin pyöreitä, halusin antaa itselleni siirtymäriitinomaisen katsauksen elämäni ja nauttia kauneuden ja pyhyiden kokemuksista, joita aiempiin reissuihin on liittynyt paljon. Toivoin myös saavani pitkäkestoisen jälkihehkun, sillä muutokset elämässäni esim. työn saralla jännittävät minua. (Janna, K10)

Janna (K10, 1980-luvulla syntynyt) luettelee kiinnostavasti erilaisia plug-ineja jotka yhdistyvät välitysten yhteenliittymäksi, joka aktivoi LSD:n ottamista. Kollektiivista omaksuttu käsitys siitä, että tasakymmenien täyttäminen on erikoistapaus ja oikeuttaa tai mahdollistaa siirtymäriitinomaisen katsauksen omaan elämään, toimii plug-inina joka yhdessä aikaisempien kokemusten kanssa kannustaa häntä ottamaan LSD:tä syntymäpäivänään. Myös muutokset elämässä ja niiden tuoma jännitys yhdessä aikaisemmista käyttökokemuksista seuranneen jälkihehkun kanssa muodostavat välitysten yhteenliittymän, jonka kautta Janna ajattelee LSD:n helpottavan häntä jännittävässä elämäntilanteessaan.

Minulla oli/on jääkaapissa pieni arsenaali LSD:tä, jonka tilasin syksyllä luotettavaksi katsomaltani myyjältä darknetissä. Hoidettuani päivän velvollisuudet otin miesystäväni kanssa 100ug, laitoimme puhelimet pois päältä ja aloin siivota keittiötä ikään kuin odotettua vierasta varten.

Vaikutukset alkavat minulla aina nopeasti: jo 10 min sisällä havaitsin tajunnantilassani pieniä muutoksia, siivous sujui hieman koheltamalla enkä heti keksinyt kaikille esineille paikkoja. Puolen tunnin kohdalla ruumiillinen kiihtyneisyys alkoi nousta: perhoset vatsassa, kihelmöinti hartioissa, reisissä ja pohkeissa. Minun teki mieli liikkua, hyppiä ja venytellä. 45 min kohdalla värit alkoivat hohtaa ja ääri viivat monistua hennosti. Kun olo tuntui saavuttaneen huippunsa n. 1h 15min kohdalla, lähdin miesystäväni kanssa ulos. Asumme maalla, tonttimme on suuri ja luonnontilainen, ja se rajautuu takapuolelta metsään. Miesystäväni voi hieman pahoin; happo vaikutti häneen hitaammin kuin minuun, ja hän koki bodyloadin vuoksi tarvetta palata sisälle. Itse päätin tehdä pienen metsälenkin. (Janna, K10)

LSD:n ottamista mahdollistaa välittäjänä myös pimeä netti (darknet) ja siellä toimiva luotettava myyjä, jolta Janna on ostanut LSD:tä. Käytettävä aine annostellaan tarkasti, mikä viittaa siihen, että päähenkilöillä on omaksuttu ymmärrys (plug-in) siitä kuinka paljon annostuksen koko saattaa vaikuttaa kokemuksen intensiteettiin. LSD:n ottamista edeltää päivän velvollisuuksien hoitaminen ja kun aine on otettu, sulkee Janna kumppaninsa kanssa puhelimensa, ja alkaa itse siivota. Näin ikään kuin vahvistetaan sidoksia rituaalein⁶, jotka tukevat tavoiteltavaa kokemusta, missä voidaan keskittyä yksinomaan LSD:n tuomiin vaikutuksiin ja tajunnantilan muutoksiin ilman mahdollista häiriötä tuovia välittäjiä, kuten puhelimia. Siivoaminen auttaa välityksenä havaitsemaan helposti vaikutusten alkamisen, kun taas LSD vaikuttaa välittäjänä suoraan Jannan kognitioon. Materiaaliset ja ruumiilliset välittäjät liittyvät yhteen, kun Janna tuntee perhosia vatsassaan ja kihelmöintiä hartioissa, reisissä ja pohkeissa LSD:n vaikutusten kautta. Jannan ja hänen miehensä välisten kokemusten ero kuvastaa, kuinka psykedeelien vaikutukset ovat riippuvaisia monesta eri välityksestä ja kokemus voi olla eri ihmisillä hyvin erilainen samoilla aineilla, eikä toimijuus rajoitu ainoastaan henkilöihin tai käytettyihin aineisiin ja niiden ominaisuuksiin.

Toisin kuin odotin, ryteikössä samoaminen ei tuntunut yhtä hyvältä kuin selvin päin. Olin huolissani eksymisestä, joten en jatkanut kovin kauas. Kiipesin pienelle kalliolle, jolle jäin kyyhöttämään ja kuulostelemaan. Tunsin itseni eläimeksi. Sisäinen puheensorina oli vaiennut, mutta aika ajoin kuumotuin ihmiseen törmäämisen mahdollisuudesta. Seurasin siis jälkiäni kotipihalle ja katselin kauniina hohtavaa, punaista taloamme lumisen kentän keskellä. Minut valtasi halu kirmata peurojen jättämää polkua pitkin puutarhaamme ja sieltä sisälle tupaan, minkä teinkin. Olen viime aikoina ollut melko rapakunnossa, mutta nyt tuntui kuin lihakseni olisivat olleet täynnä energiaa. Juoksin metsään

---

⁶ Psykedeelien käyttöön yhdistetään tutkimuskirjallisuudessa usein rituaalinomainen valmistautuminen (ks. esim. Zinberg 1984; Hakkarainen 1987; Salasuo & Rantala 2002)

uudestaan ja sieltä vielä kerran takapihalle. Olin euforinen, voimakas, ja tunsin itseni pitkäraajaiseksi ja solakaksi - vaikka todellisuudessa olen pieni ja hiukan vantterra. Tanssin takapihalla yksin. Tunsin syvää, puhdasta elämäniloa ja rakkautta. Mielikuvissani tanssini kumpusi samasta alkulähteestä kuin kaikkien maailman muiden sillä hetkellä tanssineiden kanssasisarien ja -veljien ja yhdisti minut heihin. Ruumiini kaikessa lahoavassa groteskiudessaan tuntui elämän jatkumon manifestaatiolta, pyhältä. Tavallisesti suhteeni kehooni on vähintäänkin kompleksinen. Tein lupauksen, että alan käydä salilla. Haluan voida jatkossakin nauttia toimivasta kehostani ja sen nerokkaista mekanismeista. (Janna, K10)

Kertomuksessa seuraa välitysten ketju, jossa kalliolle kiipeäminen, omaksuttu plug-in siitä, että ihmisiin törmääminen LSD:n vaikutuksen alaisena on epämieluisaa (vrt. Kallen kertomus, luku 5.4), itsensä eläimeksi tunteminen, omien ja eläimien jälkien seuraaminen muodostuvat toimijaverkostoksi, jossa Jannan kokemuksen ruumiillinen ulottuvuus korostuu entisestään. Hän saa energiaa ja hänelle välittyy juoksun sekä tanssin kautta yhdessä LSD:n vaikutusten kanssa euforisuuden ja voimakkuuden kokemus. Hänen kokemuksensa ruumistaan muuttuu LSD:n vaikutusten alaisena hänen tavallista kompleksista kehosuhdettaan mieleisemmäksi. Mielikuvat muista samaan aikaan tanssivista ihmisistä, elämänilon ja rakkauden tunteen kanssa välittävät kokemusta hänen kehostaan pyhänä, sen *lahoavassa groteskiudessaan*. Kyseisessä kokemuksessa yhdistyneet monet satunnaiset ruumiilliset, materiaaliset ja inhimilliset välittäjät yhdessä LSD:n kanssa vahvistavat sellaisia sidoksia, jotka lisäävät Jannan positiivista kokemusta omasta kehostaan ja johtaa haluun pitää kehostaan parempaa huolta. LSD-käyttötapahtuma tuntuu moniaineksisten välitysten muodostamana toimijaverkostona siis heikentävän niitä välityksiä, jotka monimutkaistavat ja vaikuttavat hankaloittavan Jannan suhdetta omaan kehoonsa.

Menin sisälle, jaoin riemuni miesystäväni kanssa ja heitin vaatteet pois. En ikinä tahdo pysyä vaatteissani psykedeeleissä. Tupa tuntui kuin satukirjasta repäistyltä. Lappujen ottamisesta oli kulunut 2,5h. Päätimme narskauttaa vielä toiset 100ug mieheen ja aloimme tehdä ruokaa. Kun vihannekset oli pilkottu ja keitto saatu levyille, buusti vaikutti jo kovasti. Katsoin itseäni peilistä ja näin pitsikuviota ja fraktaaleja kasvoillani. Vetäydyimme pimeään makuuhuoneeseen, jossa yritimme rakastella. Edellisellä kerralla (syystalvella) seksi oli ollut upeaa ja siihen oli liittynyt vahvoja arkkityyppisiä mielikuvia, jossa olen "kaikki maailman naiset, jotka ovat koskaan olleet", naaraus itse. Miesystäväni olin nähnyt vuoroin intiaanisorina, vuoroin sutena, itse maskuliinina. Nyt toimituksesta ei tullut mitään. Tunsin pehmeää dissosiaatiota fyysisiin tuntemuksiini. Se ei ollut epämiellyttävää eikä liian hämmäntävää, mutta teki toimimisesta mahdotonta. En ymmärtänyt, mitä

minun tuli tehdä enkä nähnyt siinä mieltä. Vetäydyin, puin (mikä on yllättävän vaikeaa kun koko vaatteiden käsite on hukkunut), lähdin takaisin ulos. On kuin en olisi tuntenut omaa kehoani. Se oli miellyttävää - "kun olen onnellinen, minua ei ole". Siellä tuijottelin hämärtyvää taivasta, joka loisti monissa sävyissä korkeiden puiden lomasta. Rukoilin, vaikka en varsinaisesti usko Jumalaan. Sillä ei ollut mitään väliä, mihin uskon ja mihin en, sillä kaikki näkyvä ja näkymätön, mitä oli edessäni, oli totta, tajusin sitä tai en. Tunsin itseni puhtaaksi ja anteeksiannetuksi, ja ettei minulla ollut syytä pelätä mitään. (Janna, K10)

Toiminta ketjuuntuu tapahtumaksi, johon linkittyy toiminnan vuotamista yli ajan edellisellä käyttökerralla koetun upean seksikokemuksen kautta tämän kertaiseen kokemukseen, jossa *toimituksesta ei tullut mitään*. Pehmeänä koettu dissosiaation kokemus välityksenä, mahdollisesti lisäännostuksen aktivoimana, tekee Jannan toimimisen sängyssä mahdottomaksi. Hämrtyvä taivas, LSD:n aiheuttamat vaikutukset ja tapahtumat sekä Jannan suhtautuminen tapahtumiin ja kokemuksiinsa ketjuuntuvat välitysten yhteenliittymäksi mikä aikaansaa puhtaan, anteeksiannetun ja pelosta vapaan kokemuksen.

En olisi halunnut laskeutua, mutta hiljalleen niin vain pitää käydä. Kykenimme vihdoin syömään keittoa 6h päästä ensimmäisestä hitistä lukien. Kuuntelimme lempilaulujamme, hellimme toisiamme ja nauroimme hyvin paljon. Yön lähestyessä vetäydyimme sänkyyn katsomaan netistä kuvataideblogeja ja juttelemaan niissä nähdystä töistä. Olo oli miellyttävä ja raukea. "Tiedätkö miltä tuntuu kuin keho olisi suoraan jostain reclining nude -maalauksesta? Mää tiedän nyt, ai ettäläinen." (Janna, K10)

LSD vähentää sidoksiaan Jannan kokemusmaailmaan, ja samalla muut välittäjät, kuten keho nälän kautta vahvistavat sidoksiaan. Tässä vaiheessa matkaa Jannan kumppani toimii keskeisenä aktanttina edesauttaen miellyttävää laskeutumista, kun pariskunta jakaa keskenään mukavia hetkiä. Vaikutusten laskettua Janna vielä palaa LSD-matkan välittämään voimakkaaseen ruumiilliseen kokemukseen kommentoidessaan kumppanilleen, heidän selatessa kuvataideblogeja, tietäen nyt miltä tuntuu silloin *kuin keho olisi suoraan jostain reclining nude-maalauksesta*. Ruumiilliset, inhimilliset ja materiaaliset välittäjät yhdistyvät toimijaverkostoksi Jannan käyttötapahtumaa muokkaavina elementteinä hänen oman kehonsa, LSD:n, miesystävänsä ja kuvataideblogien kautta.

Tänään kävin terapiassa ja minulla oli koko istunnon ajan kirkas, kuulas ja hyvä olo. Tavallisesti häpeän avautumisiani jälkikäteen, olo on vaikea enkä

*löydä sanoja. Nyt ei ollut jälkeäkään siitä, aivan kuten toivoin.
(Satunnaisesta trippailustani en tosin kerro hänelle.) Viimeksi stressittömyys ja
hyvä mieliala kantoivat kuukauden päivät merkittävästi ja toisen samanlaisen
lievempänä, vaikka minulla oli hyvin raskas vaihe töissä. Jälkihehku tekee
minusta myös optimistemmän ja armeliaamman itseäni sekä muita kohtaan,
enkä jännitä sosiaalisia tilanteita paljontaan kuten tavallisesti. Minusta tulee
helpompi, mukavampi ja toimintakykyisempi ihminen joksikin aikaa. En
ymmärrä, miksi se olisi väärin. (Janna, K10)*

LSD-matka heikentää sidoksia Jannan kokemaan häpeän tunteeseen, mikä yleensä seuraa, kun hän *avautuu* terapiassa. Matkasta seuraa myös *jälkihehku*, mikä vähentää välitysten yhteenliittymänä stressin sidoksia ja lisää mielihyvän sidoksia hänen elämässään. Jälkihehkun voi nähdä toimijaverkostona, käyttötapahtuman jälkeen välittyvänä moninaisten välitysten yhteenliittymänä, joka Jannan elämässä heikentää sidoksia sosiaalisen tilanteiden jännitykseen, ja vahvistaa sidoksia optimismiin ja armeliaisuuteen. Janna peilaa omia kokemuksiaan valtakulttuuriseen käsitykseen, jossa psykedeelien käyttö on tuomittavaa, todeten ettei ymmärrä miksi hänen käyttöönsä pidetään vääränä, sillä hän kokee itse käytön hyödyt suurina. Psykedeelien vaikutukset Jannaan, hänen tekemät valmistelut ja varovaisuus, sopiva ympäristö ja hänen kumppaninsa ovat esimerkkejä keskeisistä aktanteista, jotka ovat toistaiseksi mahdollistaneet hyvien kokemusten saamisen ja vahvistaneet sidoksia, jotka nostavat Jannan elämänlaatua.

Ensimmäinen trippi, jonka koin 23-vuotiaana sienillä, jätti myös yhden merkittävän positiivisen jäljen. Minulla on taustaa syömishäiriöiden parissa ja kärsin jonkinlaisesta kehodysmorfiasta. Pidin itseäni siis rumana ja epämuodostuneena. Sienissä näin itseni peilistä enkä ollut uskoa silmiäni: sieltä katsoi kaunis, onnellinen nuori nainen, jossa ei ollut kerta kaikkiaan mitään fyysistä vikaa. Kommentoin asiaa ääneen ja ystävättäreni huusi takaisin: "no johan se oli aikakin että tajuat!" Tuo muistijälki pysyi mukanani kauan, vaikka takapakkia tuli myöhemmin. Olen törmännyt netissä kirjoituksiin psykedeelien vaikutuksesta dysmorfiasta kärsiviin ihmisiin, ja kokemukseni vastaa yleiseksi todettua linjaa. (Janna, K10)

Janna kertoo myös hänen ensimmäisestä psykedeelikokemuksestaan, jolloin hän söi (todennäköisesti psilosybiini-) sieniä, joiden kautta hän sai merkittävän positiivisen muistijäljen liittyen dysmorfiseen ruumiinkuvan häiriöön (kehodysmorfia, ks. esim. Schneider, Baillie, Mond, Turner & Hudson 2018). Sienet välittävät yhdessä ystävättären vahvistuksen kanssa Jannan kokemusta siitä, ettei hänessä ole mitään fyysistä vikaa. Myös

netin kirjoitukset vahvistavat plug-inina Jannan käsitystä siitä, että sienet voivat lieventää dysmorfisen ruumiinkuvan häiriön oireilua.

LSD:stä pidän eniten, koska sen määrää on helpompi kontrolloida ja sitä on tällä hetkellä helppo saada kätevästi postitse. Aine on laajasti tutkittu, eikä yliannostukseen liittyvää fyysistä vaaraa käytännössä ole. Välillä minua mietityttää HPPD, krooniset näköhäiriöt, mutta käyttöni on hyvin suitsittua - lyhyimmillään muutaman kuukauden välein, eikä ainakaan toistaiseksi 250ug suuremmilla annoksilla - joten riski lienee vähäinen. Psykoosi ei juuri pelota minua. Enemmän minua huolestuttaa kiinni jääminen. Onneksi LSD on hajutonta, eikä postin lajittelukeskuksissa toisinaan vierailevat huumekoirat (lajittelijakaverini kertoi, että käyvät pari-kolme kertaa kuussa) saa siitä vainua. Varmuuden vuoksi käytän happoa kuitenkin vain kotosalla tai muussa turvallisessa eristyksessä. (Janna, K10)

Todennäköisesti ainakin pimeä verkko (darknet) ja Jannakin mainitsema LSD:n hajuttomuus ovat välittäjiä, jotka mahdollistavat aineen hankinnan suhteellisen riskittömyyden. Aineesta tehdyt tutkimukset ja tutkimustiedon omaksuminen välittävät kiertävinä plug-ineina turvallisuuden tunnetta. Psykedeelien laittomuus on merkittävin yksittäinen plug-in mikä vahvistaa Jannan huolta käyttöönsä liittyen, kiinni jäämisen pelon kautta.

Käyttöni on sekä viihteellistä että terapeutista/funktionaalista ja päälle vieläpä hengellissävytteistä. Maailmankatsomukseni ei ole lähtöisin psykedeelikokemuksista vaan aloin harjoittaa erästä buddhalaisuuden suuntaa ennen ensimmäistä kokeiluani. Kokemukset ovat vain vahvistaneet ja syventäneet henkistä polkuani ja siihen liittyviä mystiikan, kauneuden ja pyhyiden tunnekokemuksia. LSD tuntuu myös vapauttavan luovuuttani ihmeen paljon. Taiteellisen työn tekeminen muuttuu jälkihehkuissa jouhevaksi ja spontaaniksi. (Janna, K10)

Koska Janna kertoo, että hänen oma hengellinen polkunsä on saanut alkunsa jo ennen ensimmäistä psykedeelikokeilua, hän on luultavasti omaksunut ainakin osittain ne plug-init, eli anekdootit ja tutkimukset (ks. esim. Griffiths ym. 2006), joissa psykedeeljä käyttäneiden maailmankuva on mullistunut juuri voimakkaan psykedeelikokemuksen myötä ja muuttunut hengellisempään suuntaan. Tällainen välitysten ketju, jossa hengellisyys ja psykedeelikokemukset voivat yhdistyä, kuitenkin vahvistuu myös hänen kertomuksessaan, sillä kokemukset ovat välityksinä vahvistaneet ja syventäneet hänen omaa, jo ennen ensimmäistä käyttökokeilua alkanutta *henkistä polkuaan*. LSD ja LSD-kokemuksia seuraava

jälkihehku tuntuvat Jannasta helpottavan ja mahdollistavan luovuutta vaativaa taiteellista työtä ja aktivoi näin toimijaverkostona hänen luovaa taiteellista potentiaaliaan (ks. Gomart & Hennion 1999).

Minua on alkanut kiinnostaa microdosing, mutta luulen ettei tämänhetkinen tilanteeni ole sen kannalta otollisin. Kun olen käynyt terapiani loppuun, voin katsoa tilannetta uudestaan. Toistaiseksi luotan jälkihehkun kauaskantoisuuteen. Olen kärsinyt elämässäni masennuskausista ja ahdistuksesta, ja tämä tuntuu ehdottomasti paremmalta vaihtoehdolta kuin mielialalääkitys. Synkkä perusuunteeni saa potkun persauksille. Ehkä jonain päivänä en tarvitse edes tällaista apua, vaan kokemukset ovat niin merkittävä osa minua, että elämänilo virtaa luonnostaan. Toisaalta, ei minua haittaa jos satunnainen käyttö jatkuu vaikka hautaan asti. Niin paljon tunnun siitä hyötyvän. (Janna, K10)

Jannaa kiinnostaa myös kokeilla mikroannostusta, jossa annosten koot ovat niin pieniä, ettei vaikutusta juuri huomaa yhdellä annostuksella. Mikroannostelun pitkäaikaisista myönteisistä vaikutuksista on raportoitu sitä kokeilleiden toimesta (ks. esim. www.huffingtonpost.com), mutta kyseisestä ilmiöstä ei ole vielä tietääkseni julkaistu tutkimusta. Janna kuitenkin kokee, että suuremmista annostuksista seuraava jälkihehku on kauaskantoisuudessaan hänelle tällä hetkellä otollisempaa kuin mikroannostelun mahdolliset myönteiset vaikutukset masennukseen. LSD heikentää Jannan elämässä sidoksia masennukseen ja ahdistukseen, sekä yleisesti vahvistaa sidoksia elämänilon lisääntymiseen.

Tämä on tietysti myös vaihe prosessissa. Jos joskus koen huonon tripin, kantani saattaa muuttua. Olen aika luottavainen, että määrä + "setti ja settinki" takaa hyvän matkan, mutta kaikkeen pitää varautua. Aina pitää olla vähän (ja joskus paljon) varovainen ja järkevä. Niillä eväillä ei muuta kuin seuraavaa kertaa odottelemaan (Janna, K10)

Hän on kuitenkin omaksunut plug-inin, jossa tiedostetaan psykedeelien vaikutusten arvaamattomuus. Alun perin Norman E. Zinbergin lanseeraama (1984, 5) ”drug, set & setting”⁷ tulee esiin omaksuttuna plug-inina, mikä vaikuttaa sekä Jannan varovaisuuteen, että näyttää osaltaan vahvistavan sidoksia hänen myönteisiin ja hyödyllisiin kokemuksiinsa

---

⁷ Drug (aineen vaikutukset), set (kokemusta edeltävä mielentila ja käyttötientio) & setting (’fyysisen’ ja ’sosiaalisen’ ympäristön vaikutus) ja näiden kaikkien tekijöiden yhteisvaikutus päihteidenkäyttötapahtumaan (Zinberg 1984, 5)

psykedeelien kanssa. Onnistunut käyttökokemus edeltää Jannan kohdalla monenlaisia omaksuttuja tekniikoita ja taitoja, kuten aiemmin kertomuksessa kuvattu LSD:n tarkka annostelu ja kyky löytää luotettava myyjä pimeästä netistä. 'Toiminnan ylivuoto' näkyy kertomuksessa erityisesti, kun Janna kuvaa aineen hankintaa ja ympäröiviä tekijöitä, joita hänen pitää ottaa arvioida minimoidakseen sekä käyttöön että kiinnijäämiseen liittyvät riskit. LSD:n matka laboratoriosta Jannan aivoihin hyvän kokemuksen mahdollistajana ja eheyttävän elämänsuunnan vakauttajana on siis moniaineksinen toimijaverkosto, johon yhdistyy monenlaisia kiertäviä plug-ineja, kvasiobjekteja ja tekniikoita.

5.4 Informaation kierto osana moniaineksista psykedeelikokemusta vakauttavaa toimijaverkosta

Olen taustoiltani matemaatikko ja tieteilijä, joten löysin tieni vaihtoehtoihin psykoaktiivisiin aineisiin foorumeiden ja artikkeleiden lukemisen jälkeen. Asia alkoi aivan puhtaasti uteliaisuudesta, oli ehdottomasti kokeiltava tajunnan muutoksia jos niistä ei näyttänyt olevan mitään peruuttamatonta haittaa. Olin kokeillut toki etanolia, nikotiinia ja kofeiinia jo alaikäisenä, mutta olin jättänyt kaikki nämä päihteet piankin täysi-ikäistymiseni myötä hyöty-haittasuhteeltaan huonoina vaikka olin innokas teknoilija ja etenkin siihen aikaan junkkakekkerit olivat mieleen. Päihteet eivät vain kiinnostaneet silloin. Ulkomaan vaihtoprospektuista palattuani luin kannabiksesta ja päätin että sen haitat ovat niin pienet, että vaikken pitäisi siitä niin kokeilu kannattaa. Kannabiskokemukset eivät olleet mitään aivan kosmisia, mutta ihan mukavaa ajanvietettä satunnaisesti, mutta innostus uusin tajunnantiloihin tuli sitä myötä. Seuraavaksi olin lukenut tarpeeksi LSD:stä ja kokeilin sitä eräänä kauniina syyspäivänä ystäväni opastuksella. Hyvin mieta, mutta monella tavalla uusi, kaunis ja häkellyttävä kokemus sai minussa heräämään jotain mitä en ollut odottanut. Aivan pian tämän jälkeen vaimoni tuli raskaaksi ja sain pian kokea elämäni suurimman muutoksen, esikoiseni syntymän. (Kalle, K2)

Kallen (K2, 1970-luvulla syntynyt) psykedeelien käyttöön johtaneet välitykset saivat alkunsa uteliaisuudesta, mutta käyttö aktualisoitui vasta kun hän oli omaksunut informaatiota foorumeiden ja artikkeleiden, ulkopuolella kiertävien plug-inien kautta. Kannabiskokeilu lisäsi välityksenä kiinnostusta tajunnan tiloihin muutoksiin. Lopulta informaation omaksuminen plug-inien kautta ja välitykset, kuten kannabiskokemuksen välittämä uteliaisuuden lisääntyminen, johtivat kokeiluun LSD:n kanssa.

Samaan aikaan olin aloittanut lukemaan kaikkea tutkimusta mitä psykedeeleistä on tehty. Lukemisen myötä aloin siirtyä harkiten, mutta etenevällä tahdilla läpi erilaisia psykedeelejä jotka kulkevat nimellä tutkimuskemikaalit. Tunnustelin mitä kokemuksia ja mielen muutoksia ne antoivat. Kokeilin myös taikasieniä, meskaliinia ja ajan myötä kaikkea muutakin. Löysin psykedeelien avulla uusia taidekokemuksia, eniten ja aluksi musiikista, mutta ajan myötä myös elokuvista, kuvataiteesta ja arkkitehtuurista. Löysin itselleni sopivan tavan tehdä psykedeelisistä kokemuksista eräänlaisia pikalomia, jolloin irrottauduin silloin kahden lapsen perhearjesta ja upposin musiikkiin tai taiteisiin muutamaksi tunniksi kadottaen itseni. Matkakokemusten lisääntyessä opin usein miettimään suhdettani uskontoon, perheeseen, universumiin ja kaikkea mikä elämään ja sen tarkoitukseen liittyy. Eritoten opin katsomaan sen hetkistä elämäni kauempaa, on helpompi nähdä elämän prioriteetit paremmin, mikä on tärkeää pidemmällä tähtäimellä. Monet kokemukset ovat pitkälti sanojen ulottumattomissa, mutta ne muuttivat minua lasteni syntymän jälkeen enemmän elämässä kuin ehkä mitkään muut kokemukset, vain ulkomailla asumiset voisin luokitella yhtä elämää muuttaviksi. (Kalle, K2)

Tutkimusartikkelien lukeminen vakauttaa välityksenä päätöstä jatkaa psykedeelien käyttöä ja vahvistaa siirtymää jossa Kalle alkaa kokeilemaan klassisten psykedeelien lisäksi tutkimuskemikaaleja (myös muuntohuumeet / novel psychoactive substances). Psykedeelit mahdollistavat välittäjinä uudenlaisten taidekokemusten löytymistä ja auttavat Kallea irrottautumaan perhearjesta *eräänlaisille pikalomille*. Matkakokemukset aktivoivat välityksenä introspektiota, jossa hän pohtii suhdettaan ympäröivään arkeen ja isompiin elämän kysymyksiin. Kokemusten mahdollistama etäisyyden saaminen helpottaa välityksenä elämän prioriteettien hahmottamista.

Päätin kertoa sinulle lyhyesti ensimmäisen todella vahvan psykedeelisen kokemukseni, missä egoni kuoli ehkä ensimmäisen kerran rauhallisesti. Tästä on yli 10v tätä kirjoittaessa aikaa. Olimme kokeilleet ystäväni kanssa jo aiemmin joitain yhdisteitä, varovaisia testailuita ja nyt tuntui että voitaisiin taas lisätä pieni pykälä annostukseen. Silloin substanssi oli TMA-2 ja söin 55mg sitä pienessä kapselissa jonka olin itse mikrogrammavaa'alla punninnut ja kapseliin täyttänyt. Ystäväni, sanotaan häntä nimellä T, söi samanvahvuisen annoksen, meillä oli mukana kaksi muutakin tuttavaamme, joista toinen oli hieman enemmän kokenut psykonautti ja toinen vähemmän. He annostivat hieman varovaisemmin, sillä eivät olleet tätä kyseistä substanssia koskaan nauttineet. Ystäväni oli valinnut matkan tärkeimmän osuuden musiikiksi Alva Noto & Opiate - Opto Files. Musiikki on rauhallista, mutta sähköistä ja muistan etten tuntenut levyä entuudestaan. Istuimme ystävämmen sohvalla kynttilänvalossa, silmät suljettuina ja kuuntelimme. (Kalle, K2)

Aineista ja niiden vaikutuksista omaksutut tekstit ja pikkuhiljaa karttuneet käyttökokemukset muodostavat toimijaverkoston, jossa yhdistyvät erilaiset plug-init luovat pohjan sille, että Kalle uskaltautuu kaverinsa kanssa kokeilemaan suurempaa annostusta käytetyn yhdisteen TMA-2:n kanssa kuin aikaisemmin. Valittu musiikki on kertomuksessa ilmeisen aktantin roolissa, sen vaikuttaen osaltaan siihen millaiseksi käyttökokemus voi muodostua. Sohva ja kynttilänvalo ovat myös välittäjiä tunnelman luomisessa, ja silmät kiinni istuminen keskittää huomion musiikin kuunteluun ja aineiden vaikutusten esiintuoman kokemuksen tunnusteluun. Näin Kalle kuvaa miten matkaan valmistaudutaan. Kuvauksen voi nähdä melko perinteisenä psykedeelien käyttöön liittyvissä ryhmämuodostelmissa esiintyvää kaavaa noudattava esimerkki siitä, miten voidaan osaltaan tukea hyvänä pidetyn käyttökokemuksen muodostumista (ks. Zinberg 1984). ”Drug, set & setting” on siis myös tässä kertomuksessa hyvin oleellinen kiertävä plug-in, jonka kertomuksen päähenkilöt ovat omaksuneet vakauttaakseen omia käyttökokemuksiaan psykedeelien kanssa riskittömämmiksi ja optimoidakseen kokemusten hyödyt. Toimijaverkostoteoreettisen lähestymistavan kautta voimme tarkastella vielä tarkemmin miten erilaiset materiaaliset, inhimilliset ja abstraktit välittäjät luovat, muokkaavat ja muuttavat erilaisia eri vahvuisia sidoksia välilleen psykedeelisen käyttökokemusten todellisuuksissa, ja miten käyttökokemuskertomuksissa liikutaan ’materiaalisuuden’ ja ’sosiaalisuuden’ läpi eri tilanteissa, ajoissa ja paikoissa (ks. Gomar & Hennion 1999, 227-243).

Olin hyvin tietoinen ympäristöstäni vaikka silmäni olivat kiinni. Musiikissa oli kiehtova rytmi ja olin kuulevinani siinä ääniä ja ääniyhdistelmiä mitä en ollut koskaan aiemmin mistään musiikista huomannut. Tunsin kuinka ihoni kihelmöi sähköstä ja pehmeän villainen tunne levisi ihosta sisäänpäin. Kaikkien pienten äänensävyjen eroja ja nyansseja ihmetellessä olin unohtanut täysin mitä ympärilläni oli tai tapahtui. Siellä ei tosin ilmeisesti tapahtunut paljoakaan, mutta oli vähän tai paljon, olin täysin keskittynyt ääniin mitkä täyttivät suljettujen silmäluomiieni sisäisen maiseman. Sähköinen tunne iholla näkyi selvästi. Kuviot silmiäni edessä vastasivat täydellisesti musiikin pienimpäänkin liikkeeseen, jokainen taajuus, pihahdus ja suhahdus näkyivät erilaisina kuvioina edessäni. Tässä vaiheessa olin niin uppoutunut musiikkiin, että olin unohtanut itseni, en oikein tiennyt kuka tai mikä olen, eikä sillä itse asiassa ollut ihmeemmin väliäkään. Havahduin jossain kohti tästä tilasta, niin että muistin istuvani sohvalla kolmen muun tuttavani kanssa. Pikaisesti silmäluomien lomasta varmistettuani että havahduksen tuottama hetkellinen visio olinpaikastani kosmoksessa oli oikea, laitoin silmäni taas kiinni ja muutin hieman asentoa puutuneiden jäsenten takia. (Kalle, K2)

Vaikutusten noustessa aineiden vaikutus välittyy voimakkaasti ja kokonaisvaltaisesti musiikin, aivojen toiminnan muutosten ja ruumiillisuuden yhdistymässä toimijaverkostossa. Nautittu TMA-2 -substanssi luo yhdessä muiden kvasiobjektien kierron, kuten aivojen välittäjäaineiden ja reseptorien, sekä rauhallisen, mutta sähköisen musiikin ja rauhallisen ympäristön kanssa kokemuksen tilan, jossa Kalle tuntee kadottavan itsensä. Tähän hän luultavasti viittaa kertomuksen alussa mainitsemassaan egon rauhallisessa kuolemassa. Silmät kiinni näkyvät *visuaalit* toimivat täydellisessä synkroniassa musiikin kanssa, ja yhdessä käytetyn aineen vaikutusten kanssa luovat välitysten yhteenliittymän, jonka kautta Kalle lopulta unohtaa itsensä ja sijaintinsa maailmankaikkeudessa. Tämä materiaalisuuden ja abstraktiuden todellisuus kuitenkin rikkoutuu hetkellisesti ja 'inhimillisen todellisuus' muistuttaa olemassaolostaan, kun hän havahtuu siihen tosiasiaan, että hän on samassa tilassa muiden henkilöiden kanssa. Niinpä hän varmistaa, että tämä havahtuminen vastaa todellisuutta ja avaa silmänsä, jonka jälkeen voi palata rauhassa takaisin oman päänsä sisäiseen muuntuneen todellisuuden maailmaan.

Lainauksessa liikutaan 'sosiaalisuuden' ja 'materiaalisuuden' läpi ja niiden välillä, ja voidaan havaita miten todellisuus ei ole missään vaiheessa puhdasta objektiutta ja subjektiutta, sekä miten se on aina sekä 'sosiaalista' että 'materiaalista' (ks. Gomart & Hennion 1999). 'Materiaalisuus' tulee kertomuksen tässä vaiheessa pääosin esiin kehon kokemuksina esimerkiksi puutuneiden jäsenien ilmoittaen olemassaolostaan, käytetyn psykedeelin toimiessa yhdessä välittäjäaineiden, reseptoreiden ja aiemmin omaksuttujen plug-inien kanssa ikään kuin taustalla. Vaikka Kalle tuntee unohtaneen itsensä ja kokee ettei sillä ole edes väliä, hän kuitenkin kokee tarpeelliseksi varmistaa, että hänen käsityksensä itsestään ja omasta paikastaan vastaa hänen käsitystään todellisuudesta, siinä vaiheessa, kun hän saa aavistuksen siitä, että *kuka, missä ja keiden seurassa hän on.*

Jos ottaa pari Fisherman's friendiä, murskaa ne ja hieroo nenäonteloni seinille hienokseltaan voisi saada samankaltaisen tuntemuksen jonka koin. Myntonimäinen, raikas tunne levisi nenäonteloista muuante ruumiiseeni, kihelmöiden mennessään jotenkin samalla tavalla kuin ihoni oli kihelmöinyt aiemmin. Se tunne tuoksui voimakkaasti eukalyptuksen ja mentholin sekaiselle, mutta selvästi aiemmin kokemattomalle jollekin. Haju, kihelmöinti, kuviot silmäluomiieni takana, ihon kihelmöinti ja äänet ympärilläni etenivät ihmeellistä rytmiä käyttäen hiljalleen uudeksi, mutta edelleen hyvin samantapaiseksi aistihavaintomuodostelmaksi. Rytmii ja olotilan verkkainen

muutos jatkuivat hyvin pitkään. Jossain vaiheessa äänet vaimenivat ja tunnistin jääkaapin hiljaisen taustahurinan, housujen lahkeiden kahinan kun muut vaihtoivat hiljalleen asentajaan ja jotain vaimeaa tuulen suhinaa ikkunoiden ulkopuolelta. Muistin äskeisen olotilan, mutten enää muistanut musiikin alkua. Oli kuin se kihelmöinti, menthol-eukalyptuksen maku kaikkine kuvioineen olisi ollut kaikki mitä tiesin koko maailmankaikkeudesta juuri silloin, sen alku oli jäänyt jonnekin historian uumeniin niin kauas että se oli haalea muiston heijastus enää. Musiikki vaihtui, mutta aloin olla taas enemmän tietoinen asioista ympärilläni. (Kalle, K2)

Kuvailussa yhdistyvät jälleen erilaiset välitykset, joiden sidokset vaihtelevat kokemuksen edetessä ja kvasiobjektien kierrossa. Musiikki, erilaiset aistihavainnot ja niiden yhdistyminen samankaltaiseen yhtenäiseen aistihavaintomuodostelmaan (synestesia) vahvistavat kierrollaan sidoksiaan Kallen mielessä, kunnes muut kiertävät elementit, kuten kavereiden housujen lahkeista lähtevä kahina, alkavat pikkuhiljaa heikentää sidoksia musiikin ja synestesian täyttämään kokemukseen. Lainauksesta voidaan huomata erityisen hyvin, miten Latourin ajattelua mukailleen sisäinen ja ulkopuolinen maailma eivät ole mitenkään toisistaan erillään, vaan 'sisäiset kokemukset' muodostuvat erilaisten välitysten ja plug-inien kierrossa (Latour 2005).

Jossain kohti yötä huomasimme että aloimme olla nälkäisiä ja yksi kerrallaan ilmaisimme ääneen, että asialle voisi tehdä jotain. Sanat tuntuivat oudoilta muodostaa niin pitkän ajan jälkeen jolloin ei kukaan ollut puhunut mitään. Oli vaikea uskoa että kello ei ollut edes 22:a ja lähikaupatkin olivat vielä auki. Jos olisi pitänyt arvata mitä kello on, olisi veikkaus osunut parhaan taitoni mukaan jonnekin aamun tunneille.

Kevyempää musiikkia ilmaantui taustalle ja aloimme keskustella joistain kokemukseen liittyvistä tunneista. Halusin paistaa muutaman kananmunan, otin pannun levyille ja kananmunan pöydälle pannun viereen, jotta voisin laittaa sen pannulle kun se on kuumunut tarpeeksi. Liesi oli vanha perinteinen sähköliesi jotka yleensä lämpeävät melko hitaasti joidenkin minuuttien aikana. Käännyin hetkeksi juttelemaan ja kun olin mielestäni odotellut pannun lämpeämistä tarpeeksi, käännyin rikkomaan kananmunan pannulle. Olin melko yllättynyt kun muna lätsähti kylmälle pannulle. Luulin ettei uuni toimi, mutta kokeilin kädellä läheltä pannun pintaa ja tunsin että pannu oli lämpeämässä. Ystävänä räjähtivät nauramaan ja minä heidän mukanaan kun kaikki tajusimme yhtä aikaa että ajantajuni oli vieläkin niin mutkalla että olin kuvitellut sen muutaman lauseen aikana pannun lämminneen tarpeeksi. (Kalle, K2)

Kallen palauduttua tripin voimakkaimmasta vaiheesta, egokuolemasta ja synestesiasta, vahvistuu ”kehon” toimijuus välitysten yhteenliittymänä, arkisen ja jaetun nälän tunteen vahvistaessa sidoksiaan. Sähköinen musiikki muuttuu kevyempään ja kaverukset alkavat jakaa keskenään tunnelmiaan kokemuksistaan. Musiikin toimijuus siis jatkuu edelleen, sen kääntäessä tunnelmaa kevyemmäksi, samaan aikaan kun myös käytetyn aineen neurologiset vaikutukset aivoissa alkavat todennäköisesti keventyä. Kokemuksen painotus siirtyy introspektiivisestä jaettuun, aktanttien välisten vahvuuksien muuttuessa. Psykedeelien käyttöön usein liitetty ajantajun kadottaminen on kuitenkin voimakkaasti edelleen läsnä, kellonajan arvioinnin osuen pahasti pieleen, sekä koomisen ulottuvuuden saavan kananmunapaistoepisodin myötä. Tässä yksittäisessä tapahtumassa toiminta välittyi ainakin sekä käytetyn psykedeelin neurobiologisten vaikutusten, että porukan kesken jaetun plug-inin kautta, kun *ajantajun mutkalle meneminen* ymmärretään koomisena tapahtumana.

Päätimme käydä kaupassa ostamassa mandariineja ja suunnitelma toteutettiin yhdessä voimin. Kauppaan meno oli hieman erikoista, koska pieni lähikauppa tuntui supermarketin kokoiselta. Ostimme vain mandariineja ja poistuimme hyllyrivejä hämmästellessä. Kassajonossa koin illan ensimmäisen oikean stressin tapaisen, kun äkkiä tajusin että me olimme melko syvällä psykedeelin vaikutuksen alaisena ulkopuolisten ihmisten havainnoitavana. Tunne siitä että jotkut voisivat pitää meitä häiritsevinä tai peräti pelottavina, koska käyttäytyisimme liian oudosti, sai kevyen punotuksen poskilleni. Muistelin lukemaani uudelleen, psykedeelien käyttöä ei juurikaan huomaa ulkoisesti, joten yritin rauhoittua ja hoitaa ostokset mahdollisimman rutiinimaisesti, jotta voisin päästä takaisin paikkaan missä muiden ihmisten asennoitumista ei tarvitsisi pohtia. Kassan takana oli ilmeisesti nuori mies, vaikkakin visuaalit olivat sen verran selviä, että henkilön tarkka ulkonäkö ei aivan pysynyt samana vaan tuntui vaihtuvan ja morfautuvan jokaisella päänkäännöllä hieman. Miehen kädet olivat ylikuonnollisen pitkät. Tajuntaani välähti tunne, että kassa on työhönsä totaalisen kyllästynyt. Ilme joka voisi olla henkilöllä usean vuoden päivittäisen rutiiniväsymyksen turruttamana, tehtävää tehdessä joka nyt vain on pakollista tehdä, mutta jolla ei ole mitään oikeaa merkitystä elämässä. Tämän nähtyäni stressini haihtui ja tilalle tuli ihmetys kassamiehen sitkeydestä. Maksoimme, kiitimme ja pian olimmekin takaisin ystävänä asunnossa.

Matka alkoi selvästi laskea ja jossain kohti aamuyötä nukahtelimme yksi kerrallaan. Se yö jäi muistoihini ikuisesti uutena kokemuksena, asiana mitä ei voinut aivan hahmottaa olevan olemassa. Synestesiaa on ilmaantunut sittemmin uudestaan. (Kalle, K2)

Kokemuksen ruumiillinen ulottuvuus jatkuu edelleen vahvana, sillä nälkä, mandariinien himo tai molemmat ohjaavat porukan lähikauppaan mandariiniostoksille. TMA-2 -yhdiste on edelleen myös keskeinen välittäjä tapahtumiin vaikuttavassa toimijaverkostossa, sen muuttaen Kallen aistihavaintoja esimerkiksi niin, että pieni lähikauppa tuntuu supermarketin kokoiselta. Omaksutut käsitykset siitä, miten muut ihmiset suhtautuvat psykedeelien käyttöä käyttäneisiin, vahvistaa sidostaan plug-inina, muiden samalla hetkellä tapahtuvien välitysten kanssa niin, että Kalle ahdistuu hetkeksi tilanteesta, jossa hän tajuaa olevansa kosketuksissa ulkomaailman kanssa. Hän on pois suojapaikasta, jossa heidän ei ole tarvinnut huolehtia muiden ihmisten suhtautumisesta heidän mahdollisesti poikkeavalta näyttävään käyttäytymiseensä. *Eri paikat* ja niihin Kallen niihin mielessään liittämät plug-init muodostavat näin osaltaan sitä toimijaverkosta, mikä vaikuttaa Kallen käyttötapahtumaan liittyviin vaihtuviin tunnetiloihin.

Toisenlainen kiertävä plug-in, omaksuttu ajatus siitä, ettei psykedeelien käyttöä juurikaan huomaa ulkoisesti, heikentää ahdistusta aiheuttaneen plug-inin sidosta sen verran, että Kalle on edelleen tietoinen mahdollisesta ulkopuolisten kielteisestä suhtautumisesta, mutta pystyy kuitenkin rauhoittumaan riittävästi ja hoitamaan ostoksensa rutiinilla. Oman stressinsä sijaan hän kiinnittää huomionsa kassatyöntekijän ilmeeseen, sekä psykedeelin vaikutusten, että mahdollisesti omien kassatyöhön liittyvien omaksumiensa käsitysten (plug-in) kanssa yhdessä välittämään aistivääristymän kokemukseen, jossa kassatyöntekijän kädet näyttävät yliluonnollisen pitkinä. Tämä välitysketju aiheuttaa hänessä ihmetyksen kassatyöntekijän sitkeydestä, stressin vähentäessä sidostaan kokemukseen. Näin erilaiset satunnaiset vuorovaikutuksessa toimivat välitykset ja omaksutut plug-init aiheuttavat kierrollaan tapahtumien edetessä erilaisia kokemuksen tiloja ja esimerkiksi luettu teksti psykedeelien vaikutusten ulospäin näkymättömyydestä vahvistaa plug-inina ensin stressaavana koetusta tilanteesta selviytymistä. Latouria mukaillen lainauksessa näkyy kuinka kognitiiviset kyvyt eivät ole pelkästään ihmisen sisäinen ominaisuus, vaan Kallen omaksumat 'ulkopuolella' kiertävät plug-init (tai 'pienet älykkäät teknologiat') auttavat häntä tilanteen vakauttamisessa, ja voivat hieman spekuloiden myös osittain vaikuttaa hänen kokemiinsa aistivääristymiin (Latour 2005, 211).

5.5 Kehoyhteyden välittyminen ja vaikeiden tunteiden kohtaaminen psykedeelien ja niiden käyttöön valmistautumisen vakauttamissa toimijaverkostoissa

Päädyin psykedeelien käyttöön yhdistelemällä orastavaa kiinnostustani hippimytologiaan ja itsetuhoisuuteen. Nuorena pohjoissuomalaisena miehenä minulla oli omat kasvukipuni ja kun musiikkivalikoimassa oli mm. theBeatlesia ja Nirvanaa, ja olin näitä syrjempään vetäytyviä kirjojalukevia kavereita. Tuosta olisi oma tarinansa, meikän nuoruus, mutta en ihan tiennyt oonko sekoittamassa päätäni vai oonko etsimässä jotain uutta herkempää tapaa kokea? (Mikko, K4)

Mikon (K4, 1970-luvulla syntynyt) psykedeelin käyttöön vaikuttaneita välittäjiä ovat ainakin ”hippimytologia” ja itsetuhoisuus. Hippimytologian voi nähdä toimijaverkostona, joka kiertää plug-ineina henkilöltä toiselle muun muassa kirjojen ja keskustelujen kautta, ja voi sen myötä herättää yksittäisessä henkilössä kiinnostuksen psykedeelijä kohtaan. Syrjään vetäytyneisyys ja kirjojen lukeminen näyttäytyvät lainauksessa eräänlaisina ominaisuuksina, ehkä jonkinlaisina Mikon omaksumina kiertävinä käsityksinä (plug-ineina) siitä minkälaiset piirteet voidaan yhdistää psykedeeleistä kiinnostuneisiin ihmisiin.

No muutama kerta alle parikymppisenä Havaijin puuruusun siemeniä, Päivänsineä, kyllähän ne näytti ilmiöiden syventymisiä, gravitationaalisia todellisuuksia ihmisten välillä, mut se nyt oli mitä oli. Vasta muutaman vuoden tauon jälkeen päälle parikymppisenä LSD ehkä antoi merkittävän kokemussarjan. (Mikko, K4)

Mikko ikään kuin luovuttaa toimijuuden käytetyille aineille kuvatessaan ensimmäisiä psykedeelikokemuksiaan. Päivänsini⁸ näytti ilmiöiden syventymistä ja LSD antoi hänelle merkittävän kokemussarjan.

Olin ajautunut hyvin kauaksi kehoyhteydestä, tunteistani, olin päätenyt nörtähtävään elämäntyylisiin, ruumis kumarassa, en juurikaan ulkoillut, nuoruuteni urheiluharrastukset karate ja uimahyppy olivat jääneet teiniängstin jalkoihin. Itse LSD-kokemus sisälsi kyllä hillitöntä katarttista kieppumista, lattialla pyörimistä, satelliittien kuvittelua. Silloin se oli ehkä vielä huolestuttavaa, mutta tajuan että jotenkin osuin vahingossa sekoilukontekstissa katarttiseen parantamiseen, johonkin Tension/Trauma-Releasing-Exercise setin kaltaiseen, mutta astetta shamanistisempaan. Muistan hedonistisen viihteen kaiken sen elävän kauneuden katselemisessa visuaaleissa ja vielä enemmän: muutamat kerrat psykedeelijä luonnossa saivat minut

---

⁸ Päivänsini-suvun kasvit (*Ipomoea*) siemenet sisältävät psykoaktiivisia alkaloideja jotka vaikuttavat LSD:n tavoin (Nowak & Woźniakiewicz & Klepacki & Sowa & Kościelniak 2016)

Luontokokemuksen valtaan. Istuin tuntikausia järven rannalla, tyhjänä ja silti elävänä, kaiken kauneus oli riittävä, minun ei tarvinnut stimuloida älyäni vaan näin luomakunnan rikkauden! (Mikko, K4)

Mikko kokee elämässään olleen ennen psykedeelikokemuksia heikentyneet sidokset hänen kehoyhteyteensä, tunteisiinsa ja luontosuhteeseensa. LSD mahdollistaa välittäjänä ikään kuin vahingossa kehoyhteyden ja luontosuhteen uudelleen löytymisen, kokemuksen tuoman katharsiksen kautta, jossa Mikko saa kehollisten ja visuaalisten kokemusten yhteysvaikutuksen kautta kosketuksen sekä ympäröivään luontoon että kehoonsa. Järven rannan voi nähdä tässä myös välittäjänä, joka yhdessä LSD:n kanssa auttaa aktualisoimaan Mikon luontokokemusta. Myös Pekka Hakkaraisen lisensiaattitutkimuksen haastatteluaineistossa tulee esiin luontokokemuksen merkityksellisyys, kun Hakkaraisen psykedeelikkoryhmään kategorisoimat haastateltavat kertovat luontoon sulautumisen kokemuksistaan (Hakkarainen 1987, 105-106). Luontosuhteen⁹ tärkeys välittyy myös ”psykedeeliliikkeen” 60-luvun kulttihahmon Timothy Learyn¹⁰ teksteistä, joihin Mikko viittaa seuraavissa lainauksissa, mikä voi osaltaan kiertävänä plug-inina vakauttaa toimijaverkostoa, missä luontosuhteen uudelleen löytäminen on tärkeä askel kohti toivotumpaa elämää (ks. esim. Leary 1999, 76). Learyn vaikutus psykedeelien käyttöön liittyviin toimijaverkostoihin on eittämättä hiipunut Norman E. Zinbergin 70-luvulla tekemistä haastatteluista, joissa Learyn tunteneet henkilöt kuvasivat hänen vaikutustaan psykedeelien käyttötapoihinsa, käytön poliittiseen ulottuvuuteen asti. Learyn vaikutus on silti tekstiensä kautta kiertävinä plug-ineina havaittavissa myös omassa aineistossani, etenkin Mikon kertomuksessa (Zinberg 1984, 96-102). Teknologien, tekniikoiden ja välittäjien määrä on moninkertaistunut muun muassa internetin keksimisen kautta Hakkaraisen 80-luvulla kerätystä aineistosta tähän päivään, minkä vuoksi 60-luvun ”psykedeeliliikkeen” välittämät käyttötavat ja tavat käyttää

---

⁹ Luontokokemuksen välittäjinä toimii myös käytetyt psykedeelit ja niiden vaikutukset Mikon aivojen välittäjäaineisiin ja reseptoreihin, muuttaen hänen aivoyhteyksiään ’normaalitilasta’ poikkeavaksi. (ks. esim. Carhart-Harris, Muthukumaraswamy, Roseman, Kaelen, Droog, Murphy, Tagliazucchi, Schenberg, Nest, Orban, Leech, Williams, Williams, Bolstridge, Sessa, McGonigle, Sereno, Nichols, Hellyer, Hobden, Evans, Singh, Wise, Curran, Feilding & Nutt 2016; Studerus, Gamma, Kometer & Vollenweider 2012).

¹⁰ Harvardin yliopiston professorina toiminut Leary rohkaisi 60-luvulla nuoria käyttämään laittomia päihteitä, erityisesti LSD:tä, ja hylkäämään konventionaalisen elämän. Tästä seurannut vastareaktio johti Learyn irtisanomiseen professorin virastaan ja se nähdään myös merkittävänä osasyynä siihen, miksi tieteellinen tutkimustyö psykedeelien parissa lähes pysähtyi vuosikymmeniksi (ks. esim. Nichols 2016, 267; Sessa 2012).

näyttävät moninaistuneet, tehden omalta osaltaan psykedeelienkäytön kategorisoinnin esimerkiksi käyttötapojen mukaan ongelmalliseksi.

Löysin tanssin. Löysin kehoni. Osittain skeneilmiö, tuli liikuttua enemmän, oltua ihmisten kanssa. Osittain herkistyminen. Ihmettelen aina miten Timothy Learyn: turn on, tune in, drop off -setistä ajatellaan lähinnä drop offia. Turn on your senses! Paluu takaisin primääriaistimuksiin! (Käyttämäni annokset ovat tietääkseni kohtuullisen matalia, jolloin olen enimmäkseen aktivoinut herkkyyttäni kuin mennyt fullblown egodissolution tasolle) Sain siis kehoni takaisin, sain siis luonnon, sain siis jonkinlaisen käsityksen siitä, kuka voisin olla. Tähänpä ihmisen tehtävään ja psykologiseen kasvuun ne eivät sitten kuitenkaan auttaneet sen enempää, tai nopeasti, tämä on minun kokemukseni. (Mikko, K4)

Tanssin ja kehoyhteyden löytyminen yhdistyy Mikon selonteossa samanaikaisesti skeneilmiöön, ihmisten kanssa olemiseen sekä hänen omakohtaiseen herkistymiseen psykedeelien vaikutusten kautta. Skeneilmiö, johon hän viittaa on luultavasti latourlaisesti psykedeelien käytön ympärille rakentunut ryhmämuodostelma, johon liittyy muun muassa psykedeelien käyttöä yhdessä ja tanssia, mikä myöskään on tuskin täysin irrallaan 60-luvun psykedeeliliikkeen ideologiasta. Tässä tiivistyy osuvasti se, miten erilaiset välitykset yhdistyvät erilaisten sidosten kautta kokemukseksi ja tapahtumasarjaksi johtaen tanssin, kehon ja luonnon löytämiseen. Timothy Learylta (ks. esim. Leary & Metzner & Alpert, 1995) omaksuttu plug-in, neuvo *primääriaistimuksiin palaamisesta* auttaa vakauttamaan toimijaverkoston, jossa erityisesti aineiden vaikutukset, ryhmämuodostelman kesken jaetut käsitykset yhdessä olemisesta ja aineiden käytöstä sekä herkistyminen kokemukselle auttavat Mikkoa löytämään uudestaan kadotetun yhteyden kehoonsa ja luontoon.

Ihmisenä kypsyminen on niin hidasta, että hurjimmatkaan oivallukset hetkessä kantavat tasan minkä kantavat. Silti sain luotua, löydettyä tietyn taustaoptimismin, joka on auttanut heikkoina hetkinä. Psykedeelit vievät minut usein ensin eräänlaiseen kiirastuleen, jossa joudun kärvistelemään henkilökohtaisten ja kollektiivisten demonien kanssa, esim mimosahuaskan kanssa useamman kerran silkkoja helvettimaailmoja, jotka koostuvat omista synneistä(sen tajuamisesta miten erillisyydessään ja itsekeskeisyydessään on elänyt rakkauselämänsä ja mitä toiset voivat kokea, äitini tuskan, isäni tuskan, piilotettuja asioita jotka ovat ilmeisiä heti kun sydän avautuu, koko erillisyyden tuskan ja ne kauhut mitä sieltä nousee, kidutuksen kokeminen, sen tunteminen mitä tämä planeetta tekee pahimmillaan on karmeinta.) Mutta mitä mieltä tahansa Timothy Learysta ollaankaan: Whenever in doubt, close your eyes, relax, float downstream. Hyvä neuvo. (Mikko, K4)

Mikko antaa edellisessä lainauksessa jälleen kuvaavasti psykedeeleille toimijuuden. Mimohuaska vie hänet kiirastuleen, jossa hän joutuu kärvistelemään *henkilökohtaisten ja kollektiivisten demonien kanssa*. Psykedeelit välittävät hänelle kokemuksia erillisyydestä ja siitä minkälaista tuskaa oma itsekeskeisyys voi aiheuttaa muille. Helvettimaailmat ja demonit voidaan nähdä psykedeelien vaikutusten ja Mikon omaksumien plug-inien (oman itsekeskeisyyden vaikutus muihin ihmisiin) aktualisoimina välittäjinä, jotka mahdollistavat syvälle menevän introspektiivisen kokemuksen. Lainauksessa tulee esiin jälleen myös Timothy Learylta omaksuttu latourlainen plug-in; ohjeet siitä, miten psykedeelimatalla kohdatut epävarmuudet tulee kohdata.

Niin tähän kohtaan pitää mainita, että kun aloittelin näitä hommia tutustuin The Psychedelic Experience manuaaliin, ja valmentauduin sen kautta, tietty perussanomana että: avautuneen kokemuksen aikana ihmismieli tuottaa demonia ja buddha, ota iisisti, tunnista mielen luonto, ajattele hyviä juttuja, mutta älä koita karata huonoilta jutuilta, keskity elävien olentojen yhteyteen ja muista kirkas valo. No en usko että koskaan sulatin egoani, mikä oli manuaalista omaksumani käsitys matkan luonteesta, mutta toi perus luottamus: outo ja pelottava shitti kuuluu matkaan, älä friikkaa, lukemattomat olennot ovat toistaneet tämän matkan. (Mikko, K4)

Mikko jatkaa plug-inien vielä tarkemmalla kuvauksella, jossa hän on valmentautunut kokemukseen Learyn (yhdessä Ralph Metznerin ja Richard Alpertin kanssa) kirjoittaman *The Psychedelic Experience* manuaalin (Leary ym. 1995)¹¹ avulla ja omaksunut siitä joitain olennaisina kokemiaan osia, jotka auttoivat kokemuksen vakauttamisessa. Tieto siitä, että muut ihmiset ovat kokeneet samanlaisia pelottavia vaiheita kokemustensa aikana ja selvinneet niistä, auttaa omaksuttuna plug-inina vakauttamaan hänen kokemuksia suuntaan, jossa hän pystyy kohtaamaan myös matkan aikana esiin tulevat ikävät ajatukset ja tunteet.

Mut niin kiirastuli, ja ehkä sitten taivaalliset näyt, varsinkin mimosahuaskoissa. (Jos pitäisi yhden psykedeelin nimeen vanna se olisi minulle ayahuasca, mutta koska mimosa & harmala kombo on ollut helpommin järkättävissä niin mimosahuaska ollut suosikkini). Se kohta kun lämmin, hyväntahtoinen voima käy läpi kehoa, Ja miten olemme jotenkin sointuja, sointujärjestelmiä, miten mä voin kuulla tietyn kivun korkeuden,

---

¹¹ Kirjassa esitellään Tiibetiläisellä kuolleiden kirjalla (tiibetiläisen buddhalaisuuden klassikkoteksti) kehystäen erilaisia ohjeita psykedeelikokemukseen valmistautumiseen muun muassa omaa mielentilaa ja käyttöympäristöä muokkaamalla. Tavoitteena on optimoida psykedeelimatka, joka vie kohti parasta mahdollista lopputulosta.

mennä sinne, ja liuttaa ääntä niin että jokin muuttuu. Sen verran kuin mikään on vallassani, otan voiman vastaan, se laittaa mut ehkä liikkeelle, tai sit käpertymään pitkiksi aikaa ja voihkimaan. Saatan vastustaa matkan ottamista, kuvottaa ajatuskin, mutta sitten matka tulee oikeassa kohtaa ja muistan taas elämän ja muistan viikkoja sen jälkeen. (Mikko, K4)

Kiirastulen lisäksi myös *taivaalliset näyt* ovat merkittävässä aktantin asemassa Mikon käyttökokemuksissa. Mikon kuvaama mimohuaskan synnyttämä synesthesianomainen kokemus, joka auttaa häntä käsittelemään kivun tunnetta, on tässä kohtaa käyttökokemusta tärkeän välittäjän asemassa. Toimijaverkostoteoriavaikutteisesta lähtökohdasta on epäoleellista lähteä miettimään symboloivatko nämä arkikokemuksesta vahvasti poikkeavat kokemukset jotain 'muuta'. Sen sijaan on tärkeää ottaa kirjoittajan kertomat kuvailut vakavasti ja kohdella siinä hänen esiin tuomia välittäjiä todellisina, koska sitä ne myös toimijaverkostoteoreettisesta näkökulmasta ovat (esim. Latour 2005). Mikko saa konkreettista apua kokemuksista, joissa hän pääsee muuntuneessa tajunnantilassa käsittelemään ikäviä tunteitaan kokemuksissaan muodostuvien arkikokemuksen ulkopuolisten maailmojen kautta. Vaikka ajoittain ajatuskin psykedeelien käyttämisestä kuvottaa Mikkoa, hän kokee, että *matka tulee* (vrt. Gomart & Hennion 1999) kuitenkin aina oikeassa kohtaa hänen omasta vastustamisesta huolimatta, ja hän kokee silloin tällöin otetun psykedeelimatkan auttavan muistamaan sen, mikä hänelle elämässä on tärkeää. Mimohuaska ja sen tuottamat maailmat, todellisuudet ja aistien sekoittumiset sekä omaksutut toimintatavat kokemusten keskellä välittävät toimijaverkostona Mikolle todellisuuden kokemuksen, jossa hän pystyy ikään kuin puhdistautumaan häntä vaivaavista tunteista ja ajatuksista, kunhan psykedeelikokemuksia ei halua liian ahneesti.

Ellen sitten ota ahneesti, haluten kokemusta, ja en odota että olisin erämaajärven rannalla tarpeeks pitkän aikaa. Sillä matkat syvenee kun antaa niille tilaa ja aikaa. Nykyään meditoin päivittäin, teen chi kungia, taijita, treenaan tanssia ja improteatteria, valmistaudun psykedeelisiin. Ja tarkemmin. Psykedeelit tuovat sielun esille. Olen löytänyt jonkin ihmisyyden ytimen, nuoruudenlähteen, ja olen parantanut kehoani vahvemmaksi. (oli tarina siitä miten hajotin sen nörttiyden jälkeen, kun aloin liikkumaan, mutta siitäkin ois niin paljon matskua). Aikaisempi oletukseni egon sulatukseksi on muuttunut pikemminkin alkemistiseksi, ei absoluuttihakuiseksi. Parannustyöksi. Pieni annos LSDtä, tuskin tuntuva, metsäjärvelle alasti, aallot kulkee lävitse, muutaman tunnin reissu, elämänvoiman muistaminen. En oikein enää osaa pitää esim buddhalaisia retriittejä ja sienten syömistä mitenkään vastakkaisina, samaa polkua. (Mikko, K4)

Lainauksessa tulee kiinnostavasti esiin, miten erilaiset välittäjät vahvistavat sidoksia yhdessä psykedeelien kanssa. Objektius ja subjektiuis sekoittuvat, kun Mikko valmistautuu ottamaan parhaan mahdollisen hyödyn psykedeeleistä erilaisin omaksumiensa keinojen kautta, kuitenkin samaan aikaan juuri psykedeelien tuovan sielun esille ja auttaen löytämään sen, mitä hän itse pitää ihmisyyden ytimenä (ks. Gomart & Hennion 1999, 227, 243). Jos kokemusta haluaa liian ahnaasti, jos kokemusta itseään haluaa liikaa, ei se välttämättä johda haluttuun lopputulokseen. Mikko on omaksunut plug-inin, luultavasti omien kokemustensa ja muun muassa psykedeelioppaista omaksumiensa kiertävien plug-inien kautta, jossa kokemuksen syventyminen vaatii käyttäjältä itseltään kärsivällisyyttä. Hänen pitää antaa tilaa ja aikaa matkalle. Erämaajärvellä ei auta vain käydä, vaan siellä pitää odottaa riittävän kauan, että toivottu kokemus aktualisoituu. Erämaajärvi ja kärsivällisyys eivät ole kuitenkaan ainoita toivotun kokemuksen toimijaverkostoa välittäviä vakauttajia. Mikko valmistautuu psykedeelien välittämiin kokemuksiin myös esimerkiksi meditaation, taijin, tanssin ja improvisaatioteatterin kautta. Yhdessä näiden keinojen ja psykedeelien ominaisuuksien, jotka Mikon kohdalla *tuovat hänen sielunsa* esiin ja auttavat *ihmisyyden ytimen* löytämisessä, muodostuu moniaineksisten välitysten yhdistämä toimijaverkosto, jossa Mikon oma käsitys itsestään vahvistuu ja hänen ”nörtähtävä” elämäntyyli vaihtuu kehollisesti suotuisampana koettuun toimintaan. *Egon sulautus*, joka oli aikaisemmin ulkopuolelta omaksuttuna plug-inina hänen päämääränsä psykedeelien käytölle, ei ole enää käytön keskeinen tarkoitus. Sienten syömisestä tulee osa laajempaa välityssuhteiden vyyhtiä, johon kuuluu lisäksi esimerkiksi buddhalainen retriitti, osana toimijaverkostoa, jossa Mikko muistuttaa itseään elämänvoimasta ja aktualisoi oman potentiaalinsa kohti tavoittelemaansa elämää.

6. YHTEENVETO

6.1 Käsitteiden ja tutkimuksen performatiivisesta luonteesta

Kohdatessani käsitteen ’masentunut narkomaani’ Jarkon (K5) kertomuksessa ks. luku 5.1, s. 76) aineistoa lukiessani koin tarpeelliseksi pysähtyä pohtimaan tutkimuksen todellisuuden performatiivisuutta, sekä tutkittavien todellisuuden ja ajatusten kunnioittamista tutkimuksen

teossa. En lue kohtaamani tekstiä niin, että Jarkko itse arvottaa huumeita käyttäviä henkilöitä alempiarvoisiksi ihmisiksi, yleisen kulttuurisen narratiivin tavoin, jossa usein huumeiden käyttäjät (”narkomaanit”) tuomitaan, heidät leimataan ja heitä paheksutaan (Partanen 2002; Christie & Bruun 1986). Hän tuntuu pikemminkin peilaavan omaa sen hetkistä elämäntilannettaan ja käsitystään itsestään siihen ideaaliin, mitä hän haluaisi olla, johon välttämättä kuuluu aina myös kollektiivista omaksuttuja käsityksiä (plug-ineja) siitä, millaisia ominaisuuksia sisältyy ihmiseen, joka kykenee auttamaan myös muita ihmisiä tai toimimaan tärkeänä osana yhteiskuntaa. Tässä kohtaa juuri tällä henkilöllä, osittain luultavasti johtuen hänen kyvystään tarkastella itseään ja ominaisuuksiaan objektiivisesti ikään kuin ulkopuolisen silmin, tapahtuu yhdessä LSD:n vaikutusten ja muiden tapahtumaan vaikuttavien välitysten kanssa voimaantumisen kokemus, jossa hän kokee haluavansa olla, ei ainoastaan yhteiskunnan vaan myös itsensä vuoksi, onnellinen, päihteistä riippumaton ihminen.

Koen aiheelliseksi käsitellä tämän kohdan yksityiskohtaisesti, sillä jos otan selonteossani annettuna puheen ”masentuneesta narkomaanista” sellaisenaan, koen että vahvistan yleistä käsitystä päihteiden käytöstä riippuvaisista ja/tai masentuneista henkilöistä lähtökohtaisesti yhteiskuntaan (kollektiiviin) sopeutumattomina ihmisinä, joka tuntuu tutkimuseettisesti vastuuttomalta todellisuuden performoinnilta. Samaan aikaan koen myös tarpeelliselta toistaa, että minusta ei vaikuta siltä, että Jarkko arvottaa laittomia päihteitä käyttäviä ihmisiä yleisesti alempaan asemaan muiden ihmisten kanssa.

Narkomaani-käsite itsessään on kompleksinen käsite, johon yleensä liitetään negatiivisia mielikuvia laittomia päihteitä käyttävistä ja sen avulla vahvistetaan leimaavaa ja tuomitsevaa asenneilmapiiriä heitä kohtaan (ks. esim. Partanen 2002; myös Christie & Bruun 1986). Laittomia päihteitä käyttävä tai käyttänyt itse voi mahdollisesti kokea kuitenkin kyseisen termin käyttämisen voimaannuttavana, etenkin reflektoidessaan omaa elämäntarinaansa, jossa oma suhde käytettäviin aineisiin on muuttunut ajan kuluessa vähemmän haitalliseksi *muun muassa pakonomaisen käytön vähentäessä sidoksiaan elämässään* (vrt. Törrönen, Tigerstedt & Vismanen 2015). Oikeus ja päätäntävalta kyseisen käsitteen käytöstä olisi ehkä suotavaa jättää ainoastaan heille, joiden elämään laittomien päihteiden käyttö on merkittävästi suoraan vaikuttanut jossain vaiheessa, etenkin silloin kun he eivät sitä käytä tuomitukseen tai leimatakseen muita aineita käyttäviä.

John F. Kellyn ja Cassandra M. Westerhoffin (2010) tutkimuksessa todettiin, että kun tutkittavat, joihin kuului myös mielenterveyden alan ammattilaisia, altistettiin käsitteelle aineiden väärinkäyttäjät (substance abuser), aineiden käyttöön liittyvän sairauden (substance use disorder) sijaan, heillä esiintyi enemmän leimaavia asenteita, joiden kautta he pitivät aineita käyttäneitä useammin itse syyllisinä tilanteeseensa sekä kannattivat rankaisutoimenpiteitä. Näin ollen myös tutkijoiden tulisi olla aina erityisen tarkkoja sen suhteen, millaisia todellisuuksia heidän tutkimusraporteissa käyttämänsä käsitteet osaltaan luovat, uudistavat, vahvistavat, rikkovat ja uudelleenrakentavat. Annemarie Molia (2002, 6) mukailen todellisuus on moninaista ja todellisuuden moninaisuuteen osallistuminen on aina toimintaa ja interventiota. Tähän peilaten koen tarpeelliseksi nostaa esiin, että myös päihdetutkimuksessa vakiintuneet termit kuten huumausaineiden tai huumeiden käyttäjä, vahvistavat käsitystä joiden mukaan juuri laittomien päihteiden käyttö määrittää kyseisten ihmisten identiteettiä, ikään kuin heidän ihmisyytensä määrittäisi juuri huumausaineiden käytön kautta. Niinpä ehdotan, että olisi erityisen tärkeää pohtia olisiko tutkimusraporteissa mahdollista kirjoittaa esimerkiksi ongelmakäyttäjien sijaan henkilöistä, joilla on tai on ollut haitallista käyttöä ja huumeiden tai huumausaineiden käyttäjien sijaan henkilöistä, jotka käyttävät tai ovat käyttäneet laittomia päihteitä.

6.2 Lopuksi

Päihdetutkimuksen kentällä on alettu omaksua toimijaverkostoteoreettista ajattelua, jonka mukaan epistemologiset kahtiajaot kuten subjekti/objekti, rakenne/toimija, luonto/kulttuuri, ihminen/ei-ihminen pikemminkin estävät kuin edistävät päihteiden käytön ilmiöstä tehtävää tutkimusta (ks. esim. Duff 2013; Wilton & Moreno 2012). Oma tutkielmani sijoittuu tähän päihdetutkimuksen kenttään, jossa on omat vahvuutensa ja heikkoutensa verrattuna 'perinteisempään' yhteiskuntatieteelliseen päihdetutkimukseen.

Toimijaverkostoteorian käyttöönoton myötä tarkastelemistani psykedeelikokemuksista muodostui tämän 'tekstuaalisen selontekoni' kautta moniaineksisia tapahtumia, joissa moninaiset inhimilliset ja ei-inhimilliset välittäjät kokoontuvat yhteen monenlaisiksi tapahtumiin vaikuttaviin ainutlaatuisiksi toimijaverkostoiksi. Sekä keräämäni aineisto, jonka keräsin alun perin 'perinteisempää' sosiologista narratiivien analyysia mielessä pitäen, että opinnäytetyön rajattu pituus rajoittavat kuinka pitkälle välitysten ketjuja on mahdollista

seurata. Kirjoituspyyntöni vastanneet, kokemuksistaan hyvin avoimesti ja taitavasti kirjoittaneet kertojat kuitenkin toivat taidokkaasti esiin monenlaisia toimijoita ja välitysten ketjuja, mahdollistaen omalta osaltaan sen, että pääsin toteuttamaan haluamaani tapaa harjoitella tutkimuksen tekemistä. Varsinaisia etnografeja tutkielmassani ovat vastaajat, kun itse olen lähinnä toiminut kirjurina ja pyrkinyt jäljittämään kertojien havainnoimia välittäjiä ja niiden välisiä liitoksia ja toimijaverkostoja.

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella psykedeelien käyttöä sosiaaliteorioiden tarjoamien panoraamojen ulkopuolelta, ja pyrkiä ymmärtämään minkälaista maisemaa tutkija voi alkaa hahmottamaan, kun psykedeelien käyttöä ja psykedeeljä käyttäneitä ei kategorisoida automaattisesti ja ennen aikaisesti käytön ja käyttäjien kategorioihin olemassa olevien sosiaaliteorioiden pohjalta. Esimerkiksi Annemarie Molin ajatusta seuraten, näen tutkimuksen toimintana totuuden tavoittelun sijaan, ja hylkään tässä tutkielmassa ajatuksen lopullisten johtopäätösten tekemisestä (Mol 2002, 6, 157-158.) Olli Pyyhtinen kiteyttää toimijaverkostoteoreettisen tutkimussuuntauksen ydinajatuksen Bruno Latouria käsittelevässä artikkelissaan hienosti: ”Puhtaiden muotojen, yleisten tyyppien ja yhtenäisten kokonaisuuksien etsimisen sijaan tutkijalta edellytetään ristiriitojen paikantamista ja raja-aitojen kaatamista, lyhyesti sanottuna valmiutta kohdata asiat niille ominaisessa hajaannuksessa, sekoittuneisuudessa ja moniaineksisuudessa.” (Pyyhtinen 2015, 277.) John Lawin mukaan maailmaamme muodostavat prosessit ja tapahtumat ovat niin kompleksisia, että ne ylittävät tiedon kapasiteettimme. Hän näkee maailman voimien ja suhteiden *generoivana virtana*, mikä tuottaa tietynlaisia todellisuuksia. Jos luovumme tutkijoina varmuuden kaipuusta ja lopullisten johtopäätösten tekemisestä, meiltä voi jäädä jotain tietoa saamatta, mutta sen sijaan voimme oppia paljon enemmän huomattavasti laajemmasta todellisuuksien kirjosta, samaan aikaan kun itse väistämättä osallistumme sen tuottamiseen. (Law 2004.)

Moniaineksisuuden, hajaannuksen ja sekoittuneisuuden kohtaaminen pro gradu -tutkielmassa on toki haastavaa. Tila loppuu kesken, jos otan mukaan yksityiskohtaiseen välitysten jäljittämiseen esimerkiksi panoraamat, joita sosiologit ovat muodostaneet psykedeelien käytöstä. Vaikka analyysini voi vaikuttaa kuvailevalta, mitä se osittain onkin, tuo lähestymistapani esiin jotain sellaista psykedeelien käytöstä mitä aikaisemmissa psykedeelin käyttöä käsitelleissä tutkimuksissa ei ole tietääkseni huomioitu. Osittain kertomukset tukevat

jo aikaisemmin ja toistuvasti tehtyä havaintoa käytetyn aineen vaikutuksista (drug), kokemusta edeltävän mielentilan ja käyttöintention (set) sekä 'fyysisen' ja 'sosiaalisen' käyttöympäristön (setting) vaikutusta siihen millaiseksi kokemus voi muodostua (Zinberg 1984, 5; Hakkarainen 1987).

Kun tarkastelu siirtyy yksityiskohtaisempaan välitysten jäljittämiseen, jossa kaikenlaisten aineiden toimijuus nostetaan tasavertaiseen asemaan, voidaan huomata, että monet sattumanvaraiset tapahtumat, kuten kaverin kommentti, valaistuksen muuttuminen, jokin aikaisempi kokemus tai ayahuascan hengen ilmaantuminen muokkaavat, muuttavat ja venyttävät toimintaa. Toiminnan huomataan välittyvän toisista ajoista ja sijainneista, kuten internetistä ja siellä tapahtuvista keskusteluista, edellisestä omasta käyttötapahtumasta, kollektiivissa vallitsevista asenteista, käyttöoppaista, 60-luvun psykedeeliliikkeen merkkihahmoilta tai pimeän verkon myyntipaikoista. Tapahtumia mahdollistavat ja muokkaavat moninaiset plug-inien kierrosta omaksutut tekniikat, kuten aineista omaksuttu tieto, aineiden annostelu ja kryptovaluutan käytön hallitseminen¹². Käyttötapahtuma ei ole koskaan yksinomaan aineita käyttävän tai aineiden vaikutusten hallinnassa, vaan monenlaiset kvasiobjektien kierrossa muodostuneet ja purkautuneet sidokset muun muassa aktivoivat, mahdollistavat, tukevat, vaikeuttavat ja estävät monenlaisia käyttötapahtumia. Jokaisen psykedeelijä käyttäneen henkilön elämässä vaikuttavat ainutkertaiset toimijaverkostojen kokoonpanot.

Jarkon kertomuksessa käyttöintention ja -tavat vaihtuvat erilaisten toimijaverkostojen kokoonpanojen muuttuessa eri elämänvaiheissa. Hänen elämänsä muuttuu lopulta toivomaansa suuntaan, kun riippuvuutta lisäävät ja elämäniloa vähentävät välityssuhteet heikentävät sidoksiaan. Psykedeelikokemusten aikana *Jarkon* saamat oivallukset aktivoivat häntä tekemään tarvitsemiaan muutoksia elämässään, ja elämäniloa lisäävät sidokset vahvistuvat muun muassa harrastusten, matkustelun ja satunnaisen psykedeelien käytön välittämänä. *Ekin* kertomuksessa, jossa hän syö psilosybiinisieniä kaverinsa kanssa samaan aikaan ja samassa ympäristössä, muodostuu kaveruksille hyvin erilaiset käyttötapahtumat. Tapahtumien kulku ja niihin liittyvät päähenkilöiden toisistaan osittain poikkeavat ja osittain jaetut toimijaverkostojen kokoonpanot muuttavat radikaalisti tapahtumien suuntaa monien

---

¹² Ilman kryptovaluutan käytön hallitsemista ei ole mahdollista ostaa yhdisteitä pimeästä verkosta (Bartlett 2014).

käännösten kautta niin, että lopulta Ekin kokemus muuttuu painajaismaiseksi. Niinkin pieneltä tuntuva tapahtuma kuin valojen pois laittaminen ja musiikkikappaleen vaihtaminen kääntävät kokemuksen päähenkilöiden todellisuuksissa päin vastaisiksi.

Janna luettelee käyttönsä olevan samanaikaisesti viihteellistä, terapeutista/funktionaalista sekä hengellissävytteistä, informaation ja varovaisuuden vakauttaen plug-ineina hänen myönteisiä kokemuksiaan käyttötapahtumien aikana ja niiden jälkeen. Toimijaverkoston vakauttaminen on ainakin toistaiseksi välittänyt Jannalla niin myönteisiä terapeutisia kokemuksia, että hän on valmis vastustamaan valtakulttuurisessa kollektiivissa dominoivaa asennetta, jossa psykedeelien käyttö on laitonta ja paheksuttua. *Kallen* kertomuksen kautta voidaan havaita selvästi, kuinka käyttötapahtuma on erilaisten ruumiillisten, materiaalisten ja inhimillisten toimijoiden välistä jatkuvaa kiertoa. Subjektin ja objektin välinen raja näyttäytyy häilyvänä, kun TMA-2 -yhdiste tulee vaikutuksineen väliin Kallen arkiseen kokemukseen hänen egostaan hajottamalla sen. Informaatio ja omaksutut ohjeet miten toimia vaikeissa tilanteissa, vakauttavat plug-ineina Kallen kokemusta suuntaan, jossa kauppareissulla kohdattu stressi lopulta heikentää otetta tapahtumiin. *Mikon* kertomuksessa ayahuasca-matka *tulee* aina oikeassa kohtaa elämää, vaikka hän saattaa välillä itse vastustaa matkaa. Psykedeelit ja kokemuksiin valmistautumisen tekniikat muodostavat toimijaverkoston välittäen muuntuneen tajunnantilan, missä Mikko voi kohdata ja käsitellä vaikeita tunteitaan, ja joiden kautta hän on onnistunut löytämään kerran kadotetun yhteyden kehoonsa ja luontosuhteeseensa.

Psykedeelit voidaan siis nähdä analyysini pohjalta nestemäisen ominaisuuden omaavina aktanteina, joilla ei esimerkiksi ole vakaata universaalista vaikutustapaa psykedeelien käyttötapahtumissa. Se millaiseksi psykedeelien käyttötapahtumat muodostuvat ovat aina riippuvaisia monenlaisista, esimerkiksi inhimillisistä, materiaalisista ja ruumiillisista välittäjistä ja niiden muodostamista ainutlaatuisista toimijaverkostoista. Perinteinen kausaalinen selitystapa, jossa aine A aiheuttaa ainetta käyttäneessä henkilössä B tietyt seuraukset, ei enää päde. Samaan tapaan myös 'kulttuuriset' tai 'sosiaaliset' selittäjät tai käyttäjän valinta käyttää eivät enää riitä kuvaamaan käytön ilmiötä. Sen sijaan jokaiseen käyttötapahtumaan vaikuttaa ainutkertainen lukuisten välitysten ketjuuntumisesta muodostunut toimijaverkko, johon voi vaikuttaa samanaikaisesti esimerkiksi yksilöllinen 'psykofyysinen' responssi käytetyn aineen kemiallisiin ominaisuuksiin, omaksutut käsitykset

siitä miten aineen aiheuttamiin muuttuneisiin tajunnantiloihin voi suhtautua ja millaisia toimintamalleja kokemuksen keskellä voi soveltaa, missä ja keiden kanssa ainetta käytetään, millä tavoin missäkin kollektiivissa suhtaudutaan aineiden käyttöön ja niitä käyttäneisiin, ja niin edelleen.

Latourin määrittämä kolmas liike, jossa sosiologien muodostamat panoraamat otetaan mukaan tarkasteluun, jää omassa analyysissäni tutkielman rajatun pituuden vuoksi vähäiseksi. Olisin voinut ottaa tarkasteluun vähemmän kertomuksia, jättäen näin enemmän tilaa panoraamojen käyttöön ottoon ja kuvailuun. Toisaalta halusin painottaa selonteossani toistaiseksi suomalaisessa tutkimuksessa vähäiselle huomiolle jäänyttä psykedeelejä käyttäneiden ääntä. Panoraamojen jäljitys osoittautuisi luultavasti myös hankalasti toteuttavaksi vain käyttämäni aineiston pohjalta, mikä onkin yksi merkittävä rajoitus tutkielmassani. Panoraamojen, toimijaverkoston ja kollektiivien tarkempi hahmottaminen vaatisi monipuolisempaa aineistoa; etnografiaa, mikä sisältäisi haastatteluja sekä havainnointia, jossa materiaalisia ja muita ei-inhimillisiä aktantteja tarkastellaan tasavertaisina toimijoina yhdessä inhimillisten aktanttien kanssa. Kiinnostavaa ja hyödyllistä olisi myös tarkastella minkälaisista moninaisista välittäjien yhteenliittymistä ja liikkeistä psykedelitutkimuksissa ja niiden pohjalle rakentuissa uutisartikkeleissa performoidut todellisuudet rakentuvat, sillä ne näkyvät myös joissakin aineistossani esiin tulleissa toimijaverkostoissa. Mitä psykedelit sanovat, jos 'puhemiehen' rooli annetaan psykedeelejä käyttäneiden lisäksi aivokuvantamislaitteille (Latour 2005). Kuinka aivokuvista saatu tieto välittyy ja kääntyy monenlaisten prosessien ja voimien kautta tutkimustulokseksi ja uutiseksi, sekä millä tavoin tällainen kiertävä panoraama omaksutaan esimerkiksi muiden tutkijoiden, poliitikkojen, käytöstä kiinnostuneiden tai käyttöä vastustavien henkilöiden parissa.

Aineistoni antaa aihetta pohtia, tulisiko valistuksessa ja yleisessä keskustelussa pyrkiä keskustelemaan psykedeeleistä (ja muista laittomista päihteistä) nykyistä kiihkottomammin, enemmän tutkimuksiin nojaten, huomioiden samalla, että nykyiset lupaavat tutkimusnäytöt psykedelien potentiaalista ovat vielä hyvin alustavia ja pieniin otoksiin perustuvia. Psykedelitutkimusten edetessä ja ollessa vielä alustavassa vaiheessa, voisi kansanterveydellisestä näkökulmasta olla kannattavaa nojata myös anekdoottisempiin ja käyttökokemuksista koostuviin aineistoihin, joita nähdäkseni etenkin toimijaverkostoteoreettisella tulokulmalla voidaan tarkastella laajasti, pyrkien

käyttäjälähtöisestä näkökulmasta enemmän tapahtumalähtöiseen näkökulmaan¹³, jolloin laittomien päihteidenkäytön todellisuuksia voidaan ymmärtää monipuolisemmasta ja mahdollisesti rikkaammasta näkökulmasta kuin aikaisemmin. Miten yhdessäolomme muodostuu kollektiivin ympärille sellaisessa maailmassa, jossa laittomien päihteidenkäyttöä *tapahtuu*, siitä huolimatta, että sitä pyritään edelleen aktiivisesti estämään. Entä millaisena laittomien päihteiden käytön tapahtuma näyttäytyy sellaisissa maissa tai osavaltioissa, joissa käytön rangaistavuudesta on luovuttu.

Australialainen tutkija Cameron Duff on kirjoittanut toimijaverkostoteoriavaikutteisen päihdetutkimuksen puolesta. Hän esittää tärkeän kysymyksen sen suhteen, kuinka päihteidenkäyttötapahtumissa esiin tulleisiin epävakaisiin, sotkuisiin ja lyhytikäisiin aktantteihin, objekteihin ja välityksiin tulisi suhtautua. Miten näitä toimijoita pitäisi tutkia, jotta niistä saatua tietoa voitaisiin hyödyntää käytännössä, esimerkiksi haittojen vähentämisessä. (Duff 2012, 285.) Samalla tavoin voidaan kysyä, miten aineistoni ja selontekoni kautta esiin tulleisiin ja performoituihin psykedeelien käytön todellisuuksiin tulisi suhtautua käytännön tasolla, kun tapahtumien ja aktanttien moninaisuus ja sekoittuneisuus on huomattavaa. Tämä kysymys jää tutkielmassani suurilta osin auki, mutta sitä on mahdollista pohtia esimerkiksi mahdollisen jatkotutkimuksen kautta. Koska psykedeelien käyttö on Suomessa toistaiseksi ja tämän hetkisen tiedon mukaan melko marginaalinen ilmiö, jää se tällä hetkellä omalla kohdallani lähinnä kuriositeetin tasolle, jota oli kiinnostavaa ja motivoivaa tarkastella opinnäytetyön kautta. Koen että tässä tutkielmassa käytettyä lähestymistapaa olisi hedelmällisempää käyttää jatkotutkimuksessa esimerkiksi Törrösen, Tigerstedtin ja Vismasen (2015) tavoin päihderiippuvuuksiin liittyviin toimijaverkostoihin ja niistä performoitujen moninaisten ja moniaineksisten todellisuuksien tutkimiseen ja käytännön sovellusten kehittämiseen, tarttumatta kuitenkaan liikaa 'toimijaverkostoteoriaan' tai sen luomiin käsitteisiin, joista oli tässä opinnäytetyön kontekstissa vielä suotavaa pitää kiinni (ks. esim. Law & Hassard 1999, 8-11; Latour 1999b, 15-19).

---

¹³ Tarkoittaen että tutkimuksen tarkastelun yksikkönä ovat tapahtumat eivätkä subjektit. Aineita käyttäneet sen sijaan ovat merkittävässä osassa todellisuuden *performoinnissa* ja sitä kautta toimijaverkostoteoreettisessa tutkimuksessa.

Lähteet

Kirjallisuus

Bartlett, Jamie (2014): *The Dark Net*. William Heinemann, London.

Carhart-Harris, Robin L. & Muthukumaraswamy, Suresh & Roseman, Leor & Kaelen, Mendel & Droog, Wouter & Murphy, Kevin & Tagliazucchi, Enzo & Schenberg, Eduardo Ekman & Nest, Timothy & Orban, Csaba & Leech, Robert & Williams, Luke & Williams, Tim M. & Bolstridge, Mark & Sessa, Ben & McGonigle, John & Sereno, Marty & Nichols, David & Hellyer, Peter John & Hobden, Peter & Evans, John & Singh, Krish D. & Wise, Richard G. & Curran, H. Valerie & Feilding, Amanda & Nutt, David J. (2016): *Neural correlates of the LSD experience revealed by multimodal neuroimaging*. Teoksessa *PNAS* 113(17). United States National Academy of Sciences, Washington DC. s. 4853-4858.

Duff, Cameron (2012): *Book review essay: After methods, after subjects, after drugs*. Teoksessa *Contemporary Drug Problems* 39. Sage Publishing, Thousand Oaks, California. s. 265-287

Duff, Cameron (2013): *The Social Life of Drugs*. Teoksessa *International Journal of Drug Policy* 24 (2013). Elsevier, Amsterdam. s. 167-172.

Durkheim, Émile (1980): *Uskontoelämän alkeismuodot*. Käänt. Seppo Randell. Tammi, Helsinki. (ransk. alkuteos *Les forme élémentaires de la vie religieuse: Le système totémique en Australie* 1912)

Christie, Nils & Bruun, Kettil (1986): *Hyvät vihollinen – Huumausainepolitiikka Pohjolassa*. Weilin+Göös, Helsinki.

El-Seedi, H. & Smet, P. & Beck, O. & Possnert, G. & Bruhn, J. (2005): *Prehistoric peyote use: Alkaloid analysis and radiocarbon dating of archaeological specimens of Lophophora from Texas*. Teoksessa *Journal Of Ethnopharmacology* 101, 1-3. Elsevier, Amsterdam. s. 238-242.

Furst, Peter T. (1976): *Hallucinogens and Culture*. Chandler & Sharp Publishers, Novato.

Gable, Robert R. (2004): *Comparison of acute lethal toxicity of commonly abused psychoactive substances*. Teoksessa *Addiction* 99. Society for the Study of Addiction, Leeds. s. 686–696.

Gomart, Emilie & Hennion, Antoine (1999): *A Sociology of Attachment: Music Amateurs, Drug Users*. Teoksessa *Actor Network Theory and After*. Toimittaneet Law, John & Hassard, John. Blackwell Publishing, Oxford. s. 220-247

Greimas, A. J. (1980): *Strukturaalista semantiikkaa*. Käänt. Eero Tarasti. Gaudeamus, Helsinki. (ransk. alkuteos *Sémantique structurale, Recherche de méthode* 1966)

Griffiths R. R. & Richards W. A. & McCann U. & Jesse R. (2006): *Psilocybin can occasion*

mystical-type experiences having substantial and sustained personal meaning and spiritual significance. Teoksessa: *Psychopharmacology* 187(3). Springer, New York. s. 268-283

Grinspoon, Lester & Doblin, Rick (2001): *Psychedelics as Catalysts of Insight-Oriented Psychotherapy*. Teoksessa *Social Research* 68(3). The New School, New York. s. 677-695.

Hakkarainen, Pekka (1987): *Huumausainekulttuuri ja käyttötavat Suomessa*. Turun Yliopisto, Turku.

Hakkarainen, Pekka (1992): *Suomalainen Huumeekysymys – Huumausainneiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen*. Alkoholitutkimussäätiö, Helsinki.

Kataja, Kati & Väyrynen, Sanna & Hakkarainen, Pekka & Kailanto, Sanna & Karjalainen, Karoliina & Kuussaari, Kristiina & Tigerstedt, Christoffer (2016): *Riskinotto, hallinta ja käyttäjäidentiteetit huumeiden sekakäytössä – Analyysi sekakäyttöepisoideista*. Teoksessa *Yhteiskuntapolitiikka* 81(1).

Kekoni, Taru (2007): *Kannabiksen käyttö, yhteiskunnallinen reagointi ja siihen vastaaminen – Kannabisaktivistien näkökulma*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Kelly, John F. & Westerhoff, Cassandra M. (2010): *Does it matter how we refer to individuals with substance-related conditions? A randomized study of two commonly used terms*. Teoksessa *International Journal of Drug Policy* 21. Elsevier, Amsterdam. s. 202-207.

Krebs, Teri S. & Johansen, Pål-Ørjan (2012): *Lysergic acid diethylamide (LSD) for alcoholism: meta-analysis of randomized controlled trials*. Teoksessa *Journal of Psychopharmacology* 26(7). British Association of Psychopharmacology, Cambridge. s. 994-1002.

Krebs, Teri S. & Johansen, Pål-Ørjan (2013): *Psychedelics and Mental Health: A Population Study*. Plos One, San Francisco. doi:10.1371/journal.pone.0063972 [Viitattu 2.12.2014]

Kullman, Kim & Pyyhtinen, Olli (2015): *Toimijaverkosto*. Teoksessa *Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa*. Toimittanut Eriksson, Kai. Gaudeamus, Helsinki. s. 109-126.

Latour, Bruno (1999a): *Pandora's hope. Essays on the Reality of Science Studies*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Latour, Bruno (1999b): *On recalling ANT*. Teoksessa *Actor Network Theory and After*. Toimittaneet Law, John & Hassard, John. Blackwell Publishing, Oxford. s. 15-25.

Latour, Bruno (2005): *Reassembling the Social – An Introduction to Actor-Network Theory*. Oxford University Press, Oxford.

Law, John (1999): *After ANT: Complexity, naming and topology*. Teoksessa *Actor Network Theory and After*. Toimittaneet Law, John & Hassard, John. Blackwell Publishing, Oxford. s. 1-14.

Law, John (2004): *After Method – Mess in Social Science Research*. Routledge, New York.

- Lawn, Will & Barratt, Monica & Williams, Martin & Horne, Abi & Winstock, Adam (2014): *The NBOME hallucinogenic drug series: Patterns of use, characteristics of users and self-reported effects in a large international sample*. Teoksessa *Journal Of Psychopharmacology* 28(8). British Association of Psychopharmacology, Cambridge. s. 780-788
- Leary, Timothy & Metzner, Ralph & Alpert, Richard (1995): *The Psychedelic Experience – A Manual Based on the Tibetan Book of the Dead*. Kensington Publishing Corp., New York. (alkuperäinen painos 1964)
- Leary, Timothy (1999): *Turn On, Tune In, Drop Out*. Ronin Publishing, Berkeley, California.
- McGeeney, Brian E. (2012): *Hallucinogens and Cannabinoids for Headache*. Teoksessa *Headache* 2012; 52; S2. American Headache Society, Mount Royal. s. 94-97.
- Metso, Leena & Winter, Torsten & Hakkarainen, Pekka (2012): *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2010*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Mol, Annemarie (2002): *The Body Multiple – Ontology in Medical Practice*. Duke University Press, Durham.
- Nichols, David E. (2016): *Psychedelics*. Teoksessa *Pharmacological Reviews* 68. The American Society for Pharmacology and Experimental Therapeutics, Bethesda. s. 264-355.
- Nowak, Julia & Woźniakiewicz, Michal & Klepacki, Piotr & Sowa, Anna & Kościelniak, Pawel (2016): *Identification and determination of ergot alkaloids in Morning Glory cultivars*. Teoksessa *Analytical & Bioanalytical Chemistry* 408(12). Springer, Berliini. s. 3093-3102.
- Nutt, David J. & King, Leslie A. & Phillips, Lawrence D. (2010): *Drug Harms in the UK: a multicriteria Decision analysis*. Teoksessa *The Lancet; Volume 376, Issue 9752*. Elsevier, Amsterdam. s. 1558-1565.
- Partanen, Juha (2002): *Huumeet maailmalla ja Suomessa*. Teoksessa *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*. Toimittaneet Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka. Gaudeamus, Helsinki. s. 13-37.
- Poikolainen, Kari (2003): *Päihteet ja kansanterveys*. Teoksessa *Päihdelääketiede*. Toimittaneet Salaspuro, Mikko & Kiianmaa, Kalervo & Seppä, Kaija. Duodecim, Helsinki. s. 42-56.
- Pyhtinen, Olli (2015): *Michel Serres ja yhteisön logiikat*. Teoksessa *1900-luvun ranskalainen yhteiskuntateoria*. Toimittaneet Pyykkönen, Miikka & Kauppinen, Ilkka. Gaudeamus, Helsinki. s. 259-277.
- Pyhtinen, Olli & Lehtonen, Turo-Kimmo (2015): *Sosiologia ilman yhteiskuntaa? Bruno Latourin sosiaaliteoria*. Teoksessa *1900-luvun ranskalainen yhteiskuntateoria*. Toimittaneet Pyykkönen, Miikka & Kauppinen, Ilkka. Gaudeamus, Helsinki. s. 237-258.
- Rudgley, Richard (1993): *The Alchemy of Culture – Intoxicants in Society*. British Museum Press, Lontoo.

Salasuo, Mikko (2004): *Huumeet ajankuvana – Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa*. Stakes, Helsinki.

Salasuo, Mikko & Rantala, Kati (2002): *Huumeiden viihdekäyttö ajankuvana*. Teoksessa *Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa*. Toimittaneet Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka. Gaudeamus, Helsinki. s. 38-67.

Schneider, Sophie C. & Baillie, Andrew J., & Mond, Jonathan & Turner, Cynthia M. & Hudson, Jennifer L. (2018): *The classification of body disorder symptoms in male and female adolescents*. Teoksessa *Journal of Affective Disorders* 225 (2018). Elsevier, Amsterdam. s. 429-437.

Seppälä, Pauliina & Mikkola, Tomi (2004): *Huumeet Internetissä ja nuorisokulttuureissa – Havaintoja huumeiden merkityksistä ja riskikäsitteistä käyttäjäpiireissä*. Stakes, Helsinki.

Serres, Michel & Latour, Bruno (1995): *Conversations on Science, Culture and Time*. Käänt. Roxanne Lapidus. The University of Michigan Press, Ann Arbor, Michigan. (ransk. alkuteos *Eclaircissements* 1992)

Serres, Michel (2007): *The Parasite*. Käänt. Lawrence R. Schehr. University of Minnesota Press, Minneapolis. (alkup. englannin kielinen käännös 1982, ransk. alkuteos *La parasite* 1980)

Sessa, Ben (2012): *The Psychedelic Renaissance: Reassessing the Role of Psychedelic Drugs in 21st Century Psychiatry and Society*. Muswell Hill Press, Lontoo.

Studerus, Erich & Gamma, Alex & Kometer, Michael & Vollenweider, Franz X. (2012): *Prediction of Psilocybin Response in Healthy Volunteers*. PLoS ONE 7(2): e30800. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0030800>

Toennes, Stefan W., & Geraths, Anna & Pogoda, Werner & Paulke, Alexander & Wunder, Cora & Theunissen, Eef L. & Ramaekers, Johannes G. (2017): *Pharmacokinetic properties of the synthetic cannabinoid JWH-018 and of its metabolites in serum after inhalation*. Teoksessa *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis* 140. Elsevier, Amsterdam. s. 215-222.

Törrönen, Jukka & Tigerstedt, Chistoffer & Vismanen, Elina (2015): *Mitä annettavaa toimijaverkostoteorialla on riippuvuuksien tutkimiselle – Omaelämäkerrat latourlaisen analyysin koetinkivenä*. Teoksessa *Sociologia* 2015;1. The Westermarck Society ry. s. 19-37.

Walsh, Charlotte (2011): *Drugs, the Internet and Change*. Teoksessa *Journal Of Psychoactive Drugs*, 43; 1. Haight Ashbury Publications, San Francisco, California. s. 55-63.

Wilton, Robert & Moreno, Christopher M., (2012): *Critical Geographies of Drugs and Alcohol*. Teoksessa *Social & Cultural Geography* 13 (2). Routledge, New York.

Zinberg, Norman Earl (1984): *Drug, Set and Setting: The Basis for Controlled Intoxicants Use*. Yale University Press, New Haven.

Elektroniset lähteet

Huffington post (2017): *Everything You Wanted To Know About Microdosing (But Were Afraid To Ask)* [Viitattu 5.11. 2017]

https://www.huffingtonpost.com/entry/psychedelic-microdosing-research_us_569525afe4b09dbb4bac9db8

Liite

Kirjoituspyyntö

Teen Turun yliopiston sosiologian oppiaineeseen Pro gradu – tutkielmaa, jossa aion tutkia psykedeelien käyttöä. Tarkoituksena on kerätä käyttäjien omia kokemuksia ja tuottaa näin uutta tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti olennaista tietoa, toivottavasti mahdollisimman vuorovaikutuksellisesta lähtökohdasta tutkijan ja tutkittavien välillä.

Minulle on erittäin tärkeää, että teen tutkimusta tutkittavien ehdoilla. Aiheen arkaluonteisuuden vuoksi otan parhaani mukaan huomioon eettiset ongelmakohdat. Anonyymisoin käyttämäni aineiston, eli varmistan muun muassa tekstiä muokkaamalla, ettei ketään voi esimerkiksi raportissa käyttämästäni tekstilainauksista tunnistaa, kuitenkin samalla säilyttäen alkuperäisen viestin olennaisen sisällön. Kerään joitakin taustatietoja, käyttääkseni niitä analyysin ja tulkinnan apuvälineenä, varmistaen ettei raportista ole yksittäisiä henkilöitä niistä tunnistettavissa.

Jos vastaat sähköpostin kautta, kerro viestissäsi haluatko että tuhoan heti sähköpostiosoitteen josta viesti on lähetetty vai saanko tallentaa sähköpostiosoitteen itselleni. Jälkimmäisen voit tehdä, jos haluat että minulla on mahdollisuus ottaa sinuun yhteyttä esimerkiksi mahdollisten tarkennusten tiimoilta. Sähköpostiosoitteita en anna eteenpäin ja viestin saatuani otan sähköpostiosoitteen itselleni ylös muistitikulle jota säilytän itselläni turvassa, jonka jälkeen poistan alkuperäisen viestin sähköpostikansioistani. Jos vastaat Webropol-lomakkeen kautta, voit lähettää sähköpostiosoitteesi vastauksesi yhteydessä niin halutessasi.

Vähimmäisvaatimuksena kirjoituspyyntöön vastaamiseen on vähintään yksi psykedeelien käyttökokemus. Psykedeeleiksi tässä yhteydessä luokittelen niin sanotut klassiset psykedeelit eli psilosybiiniset, LSD:n ja meskaliinin sekä psykedeeleiksi luokitellut niin sanotut muuntohuumeet (tai tutkimuskemikaalit) kuten 2-C, DOx, ja 5-MeO - sarjojen psykedeelit sekä vähemmän tunnetut kasvipäiset psykedeelit kuten ibogaiini, LSA ja Ayahuasca sekä DMT (myös syntetisoitu). Myös muut kuin mainitut aineet käyvät, kunhan pystyn jostain luotettavasta lähteestä varmistamaan, että kyseinen aine luokitellaan pääasiallisilta vaikutuksiltaan psykedeeliksi.

Ohjeita vastaamiseen:

Haluan siis tietää millaisena juuri te itse koette psykedeelien käyttöönne! Minua kiinnostaa erityisesti ainakin yksi (voit kertoa myös useammista) käyttökokemus, jonka olet kokenut erityisen merkityksellisenä, sekä aika kyseistä kokemusta ennen ja kokemuksen jälkeen. Jos kokemuksella on ollut kielteisiä tai myönteisiä vaikutuksia elämääsi, pyytäisin erittelemään näitä vaikutuksia tarkemmin. Jos kokemus on vaikuttanut muilla tavoin ajatusmaailmaasi ja suhtautumistapoihisi, kuulisin mielelläni niistä enemmän.

Minua kiinnostaa myös miksi käytät tai olet käyttänyt psykedeelejä? Entä mitä mieltä olet psykedeelien turvallisuudesta? Kerro vapaasti mistä tahansa muusta asiasta, jonka itse koet tärkeäksi tuoda esiin liittyen psykedeelien käyttöösi! Otan kaiken pituiset kirjoitukset mielelläni vastaan, mutta arvostan jos jaksatte kirjoittaa hieman pidempiä kuin sivun pituisia kertomuksia.

Taustakysymyksiä liittyen psykedeelien käyttöön: (vastaa kuten haluat; erikseen tai sisällyttä kirjoitukseesi)

-Mitä psykedeelejä ja muita päihteitä olet käyttänyt elämäsi aikana?

-Minkä psykedeelin vaikutuksenalaisena olit kertomasi käyttökokemuksen aikana? Käytitkö samalla jotain muita päihteitä?

-Käytitkö kertomuksessasi käyttämääsi psykedeeliä yksin, jonkun toisen ihmisen seurassa/kanssa vai ryhmässä?

-Millaisissa ympäristöissä olet yleensä käyttänyt psykedeelejä?

-Kauanko kerrotusta/kerrotuista kokemuksista on aikaa?

-Kauanko viimeisestä kerrasta on aikaa kun olet käyttänyt psykedeelejä?

Yleisiä taustakysymyksiä: (käytän näitä lähinnä otoksen kartoittamiseen, en niinkään kirjoitusten tulkinnassa)

-Ikäsi?

-Sukupuolesi?

-Opiskeletko, oletko työelämässä vai teetkö jotain muuta?

-Miksi vastasit kirjoituspyyntöön?

-Mitä kautta kuulit tutkimuksesta/mitä kautta löysit kirjoituspyynnön?

Toivon myös että kerrotte tutkimuksestani eteenpäin ja välitätte tämän kirjoituspyynnön eteenpäin kaikille joiden tiedätte käyttävän tai joskus käyttäneen psykedeelisiä ja joita voisi kiinnostaa vastata tähän kirjoituspyyntöön! Näin parannamme mahdollisuuksia sen suhteen, että tutkimus antaa rajoituksistaan huolimatta mahdollisimman kattavan käsityksen psykedeelien käytöstä ja käyttäjistä. Tässä sähköpostiosoitteeni, johon kirjoitukset voi lähettää (mielellään tekstimuotoisena liitetiedostona):

petkoiv (a) utu.fi

Vaihtoehtoisesti voit vastata täysin anonymisti alla olevasta linkistä avautuvan lomakkeen kautta:

<https://www.webpolsurveys.com/S/65025D79D1F1CBF4.par>

Mielenkiintoisia kertomuksia odotellessa,

Petteri Koivula